

Meerjarenplan voor een literatuursector op kruissnelheid

2026
2030

Lezen is

lui in bed blijven liggen
en tegelijkertijd
een wereldreis maken
langs kusten en steden
die nooit hebben
bestaan

Het is – en, hup je bent er al! –
een sprong maken
van vis tot roos tot maan

Lezen is

je eigen fantasie masseren
door de rug te kraken
van een ongeopend boek

alleen, in je eigen kamer
heel dicht bij iemand raken
die je nooit hebt ontmoet

Het is
je mogen verliezen in een ander
om zo te vinden: jezelf

Het is niet hoeven kiezen
tussen een ridder, een elf,
een courtisane, een circuskind
een robot, een bankdirecteur, een pionier
uit een vergeeld verleden

Lezen is
wel duizend levens leven

Het trekt je de straat op,
laat je de achterkant van huizen
en huilen zien

Het is een training in empathie
een competitie tegen je vooroordelen
gymnastiek voor je vermogen
te kijken met nieuwe ogen

Het is eigenlijk geen beelden nodig hebben
want lezen is

- nog voor de lichten zijn gedoofd -
een film zien

In je eigen wereldbolle hoofd

Maud Vanhauwaert

Lezen is een training in empathie een competitie tegen je vooroordelen gymnastiek voor je vermogen te kijken met nieuwe ogen

---

Begin 2025 werd het fonds Vrienden van de Boon gelanceerd. Met de steun van de Koning Boudewijnstichting zet dat fonds projecten op touw om de genomineerde titels voor de Boon Literatuurprijs met het onderwijs te verbinden. Naar aanleiding van de lancering van de Vrienden van de Boon vatte auteur Maud Vanhauwaert het belang van lezen in een gedicht. Het resultaat staat vooraan in dit plan.

De kracht van literatuur is haar vermogen om ogen, deuren, zelfs werelden te openen. Het leven zélf is immers literatuur. De Iraanse schrijver Sadegh Hedayat stelt in zijn meesterwerk 'De blinde uil': "Wat is het leven anders dan één lachwekkende vertelling, één fantastisch, stompzinnig sprookje?" Hedayat heeft gelijk. Het leven is een aaneenschakeling van miserie en geluk. Wat het morgen wordt, weten we nooit van tevoren.

Maar het lezen van boeken vergroot de kans dat we het doorstaan. Lezen is – met enig gevoel voor pathetiek – van levensbelang.

Deze aanzet tot een nieuw meerjarenplan vertrekt van deze zienswijze. **Investeren in literatuur is in essentie investeren in het sociaal en cultureel kapitaal van onze samenleving, in wederzijds begrip, in kritisch denken, in (zelf)kennis, in welzijn. Literatuur vergroot simpelweg kansen.**

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Waar ideeën rijpen	11
2.1	Auteurs, de bron van creatie	
2.2	Vertalers, de deur naar de wereld	
2.3	Uitgevers, hoeders van een rijk boekenaanbod	
2.4	Organisatoren, de brug tussen auteur en lezer	
2.5	Talentontwikkeling, grondstof voor de toekomst	
3.	Elk verhaal telt	63
3.1	Leesbevordering	
3.2	Diversiteit en inclusie	
4.	De wereld in – Internationaal beleid	85
5.	(Letteren)landschapszorg	102
	– de Boon, Boektopia en kennisknooppunt	
6.	Over Literatuur Vlaanderen	115
7.	Financieel	128

1. Inleiding

INLEIDING

Literatuur in het hart

Dit plan is de synthese van 5 jaar literatuurbeleid door Literatuur Vlaanderen in nauw overleg met alle spelers uit de Vlaamse letterensector en de internationale partners. Het is de voorbereiding op een nieuwe beheersovereenkomst die we in de loop van 2025 met Vlaams minister van Cultuur Gennez afsluiten voor de komende 5 jaar, van 2026 tot en met 2030.

van de samenleving

In de Beleidsnota Cultuur benadrukt minister Gennez de rol van cultuur als grondstof voor een warme en sociale samenleving. Cultuur als ruimte waar de maatschappelijke waarde op het voorplan mag staan. Cultuur als aandrijver van inclusie. Cultuur als bindmiddel met andere beleidsdomeinen zoals Welzijn, Armoedebestrijding en Onderwijs. We onderschrijven die zienswijze volmondig.

Als we die visie toepassen op het letterenbeleid en het woord 'cultuur' vervangen door 'literatuur', komen we uit bij de intrinsieke drijfveren van onze werking. Ze vatten niet alleen de motivatie van de medewerkers van Literatuur Vlaanderen, maar ze bepalen ook de kern van ons beleid als subsidieverstrekker, als verbinder in het veld waar dwarsverbanden leiden tot meerwaarde, binnen én buiten de keten van auteur tot lezer.

Literatuur Vlaanderen viert dit jaar haar 25ste verjaardag. We zijn van louter subsidieorgaan verveld tot literair knooppunt dat de vinger aan de pols houdt van de steeds sneller veranderende wereld van het boek. Als bruggenbouwer werken we aan een geïntegreerd letterenbeleid dat een antwoord biedt op die vele omwentelingen: technologische ontwikkelingen, digitalisering, uitgeven in eigen beheer, duurzaamheid, ontleding ... Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de diversiteit en de autonomie van alle stakeholders. Bij elke uitdaging streven we naar een maximaal draagvlak dat bijdraagt aan een effectief en duurzaam beleid.

ONZE MISSIE

Literatuur Vlaanderen ondersteunt de letterensector in Vlaanderen – van auteur tot lezer – in opdracht van de Vlaamse Regering en de Vlaamse minister van Cultuur. Ze doet dat met subsidies voor auteurs, vertalers, uitgevers en organisatoren. Daarnaast speelt Literatuur Vlaanderen ook een belangrijke rol in het bijeenbrengen van de vele spelers in de boekensector. Ze stimuleert hen om over beleidsdomeinen en grenzen heen te kijken en hecht veel belang aan het (samen) werken aan een rijk en divers literair landschap met een ruim en inclusief boekenaanbod.

OP KRUISSNELHEID VOOR EEN AMBITIEUZE TOEKOMST

De afgelopen 5 jaar hebben we sterk ingezet op de beleidspijlers zoals we die in het vorige meerjarenplan formuleerden:

- een internationale promotie van literatuur waarbij Literatuur Vlaanderen als een volwaardige partner naast het Nederlands Letterenfonds kan staan;
- een actieplan rond leesbevordering gedragen door Cultuur, Welzijn én Onderwijs;
- de ontwikkeling van beloftevol talent én de ondersteuning van auteurs die al verder staan in hun carrière;

- een inclusieve reflex die vanzelfsprekend wordt;
- een gezond literair middenveld als katalysator van het beleid.

Toen de coronacrisis goed en wel achter ons lag, werd duidelijk dat ook het Vlaamse boekenvak, met name uitgevers en boekhandelaars, zich in erg roerig water bevond. Daarnaast zijn vertalers vandaag een bedreigde beroepsgroep. Ze zijn hooggespecialiseerd en bijzonder noodzakelijk om wereldwijd van elkaars verhalen op de hoogte te blijven, maar helaas zijn ze sociaal-economisch ondergewaardeerd en het eerste slachtoffer van artificiële intelligentie.

Voor de komende 5 jaar zijn die beleidspijlers niet verdwenen. Het werk is immers nooit af. Wel zijn er op die terreinen heel wat stappen gezet in de goede richting. Het komt er nu op aan om die te bestendigen en te versterken. Alleen zo komen we tot duurzame resultaten.

Leesbevordering is een goed voorbeeld. Deze Vlaamse Regering wil het beleidsdomein-overschrijdende Leesoffensief verderzetten. Literatuur Vlaanderen onderschrijft dat engagement. Toen de actieagenda van het Leesoffensief in 2021 werd opgesteld, gebeurde dat voor de allereerste keer in gezamenlijke regie door de beleidsdomeinen Onderwijs, Cultuur en Welzijn. Het Leesoffensief is een stevig en goed onderbouwd plan, een positief en inclusief verhaal met een perspectief tot 2030.

Literatuur liegt de waarheid. In haar tuin struinen schrijvers en lezers rond. Vertalers verrichten kleine wonderen. Op de banken fluisteren en roepen anderen hun wondere woorden. Literatuur Vlaanderen is niet meer of minder dan een zorgzame tuinman. Vergis u niet. Een samenleving heeft verhalen en ideeën, literatuur nodig. Ze drukt de wereld uit en geeft er betekenis aan.

Luc Devoldere
voorzitter Literatuur Vlaanderen
© Bob Van Mol

Willen we ervoor zorgen dat de actiepunten uit het Leesoffensief een verschil kunnen maken, dan is een adequate, structurele financiering nodig binnen een passende beheersstructuur. We zijn blij om die visie in het Vlaams Regeerakkoord te lezen. Minister Gennez maakt van leesbevordering een speerpunt waarin bibliotheken een belangrijke centrale rol spelen, waarin het aanbod en de expertise van Iedereen Leest wordt aangewend om het taal- en leesonderwijs te versterken en waarin kunst- en cultuurorganisaties en individuele kunstenaars (auteurs!) die inzetten op samenwerking met scholen kunnen rekenen op ondersteuning. We kunnen het zelf niet beter zeggen. **Een volgehouden inspanning die inzet op de professionalisering van de mensen op het terrein (bibliotheekmedewerkers, leerkrachten, kinderverzorgers) is de enige weg naar een leesvaardiger en leesgrage samenleving.**

Het Vlaamse Regeerakkoord en de Beleidsnota Cultuur van minister Gennez stellen een ambitieuze toekomst voor het letterenveld in Vlaanderen voorop en geven Literatuur Vlaanderen een sleutelrol. De organisatie moet een werking op kruissnelheid kunnen voeren: kwaliteitsvolle ondersteuning van auteurs, vertalers, illustratoren en literaire organisaties, talentontwikkeling en inclusie, sterke promotie van Vlaamse literatuur in het buitenland, bruggenbouwer in het literaire veld ... Daarbij is er oog voor essentiële maar kwetsbaardere genres, zoals poëzie en strips.

Het zal niet verbazen dat die passage ons sterkt in onze ambitie. **We willen die sleutelrol de komende beleidsperiode opnieuw ten volle omarmen en voegen theatertekst graag toe aan het lijstje van kwetsbare genres die evenwaardig en integraal deel uitmaken van het letterenbeleid van Literatuur Vlaanderen.**

Hetzelfde geldt voor de andere letterenpassages uit het Regeerakkoord. Werk maken van een adequaat vertaalbeleid, een generieke boekencampagne en een landelijke uitstraling voor Boektopia, de voortzetting van de Boon Literatuurprijs en hoe die tot een drievuldige prijs met gelijke aandacht voor fictie, non-fictie en kinder- en jeugdliteratuur kan uitgroeien, de aandacht voor de Vlaams-Nederlandse samenwerking via onder meer het gastlandschap met Nederland op de Gothenburg Book Fair in 2027: het zijn stuk voor stuk logische beleidspijlers die samenvallen met de beleidsaccenten die Literatuur Vlaanderen samen met de verschillende spelers in het letterenveld wil vooropstellen.

DE LOGICA VAN DIT MEERJARENPLAN

Hierna lichten we de strategische plannen voor 2026-2030 toe aan de hand van de 4 kerndoelgroepen van Literatuur Vlaanderen:

1. auteurs¹
2. vertalers
3. organisaties
4. uitgevers

Daarnaast staan we stil bij enkele transversale beleidspijlers zoals talentontwikkeling, internationaal beleid, inclusie, leesbevordering en landschapszorg waar alle doelgroepen bij winnen. Verder staan we stil bij de impact op de werkingsmiddelen van Literatuur Vlaanderen. Tot slot onderbouwen we het geheel met de nodige cijfers.

Een ambitieuze toekomst voor de letteren vereist een inspanning van iedereen. In de eerste plaats van Literatuur Vlaanderen en alle stakeholders. Dwarsverbanden leggen, actief synergieën opzoeken, constructief overleggen, doordacht plannen met het oog op duurzaamheid, slimme budgettering, fair pay en geen dubbelop. Het zijn onontbeerlijke voorwaarden van een volwassen beleidscontext.

---

¹ Met auteurs bedoelen we niet alleen schrijvers, maar ook stripmakers, illustratoren en literaire makers buiten het boek zoals slamdichters, spokenwordartiesten, podiumauteurs en literaire performers.

Dat neemt niet weg dat nieuwe scheuten die het verschil maken in het letterenveld pas tot wasdom komen als ze voldoende water en ruimte krijgen.

Literatuur Vlaanderen pleit in dit plan volmondig voor haar kruissnelheid en verdedigt de meervraag in dit dossier. Niet gulzig, noch lichtvoetig, maar vanuit de overtuiging dat het Vlaanderen als gemeenschap sterker maakt. Literatuur vergroot kansen, geeft grip op de wereld. Die maatschappelijke waarde is onze motor.

Een ambitieuze toekomst voor de letteren vereist een inspanning van iedereen. In de eerste plaats van Literatuur Vlaanderen en alle betrokken stakeholders.

2. Waar ideeën rijpen

2.1 Auteurs, de bron van creatie

Zonder makers geen verhalen. Een goed boek, een bevlogen theatertekst, een wervelend stripverhaal of een bezwerende performance begint met een idee van een auteur. Om dat idee tot in de puntjes uit te werken hebben auteurs tijd en ruimte nodig. Met haar **werkbeurzen** voor literaire creatie stimuleert Literatuur Vlaanderen auteurs in de uitwerking van hun ideeën. De ondersteuning van **auteurslezingen** zorgt ervoor dat dit brede en rijke aanbod van literair werk een steeds groter publiek bereikt, wat de leesbevorderende functie van de auteur in de verf zet. Daarnaast zijn er sinds 2022 laagdrempelige **talentontwikkelingsbeurzen** die kosten voor artistieke of professionele ontwikkeling deels financieren. Dat laatste wordt verder besproken in het transversale hoofdstuk over talentontwikkeling.

2.1.1 WERKBEURZEN

De werkbeurzen blijven een van de belangrijkste instrumenten in de werking van Literatuur Vlaanderen. Echt tijd kunnen vrijmaken om nieuw literair werk te creëren blijft voor auteurs de meest prangende nood waaraan werkbeurzen tegemoetkomen. De resultaten van de tweede meting 'Loont passie?', een onderzoek naar de sociaal-economische situatie van creatieve professionals in opdracht van de Vlaamse overheid, hoeven dan ook niet te verrassen. Meer dan de helft (57%) van de auteurs, illustratoren en vertalers heeft een betaalde baan buiten de creatieve sector. Slechts 8% kan leven van de artistieke hoofdactiviteit. In dat geval bedraagt het mediaan nettojaarinkomen € 20.864, wat een stuk lager is dan de mediaan van de werkende bevolking in het Vlaams gewest (€ 24.404). "Maar", zo stelt het onderzoeksrapport, "de voldoening die de intrinsieke jobkenmerken brengen, kan ervoor zorgen dat men doorgaat, ondanks de preciaire omstandigheden waarin het werk soms moet gebeuren."

In 2022 werd samen met de Vlaamse Auteursvereniging een ontmoetingsdag tussen auteurs en

commissieleden van Literatuur Vlaanderen georganiseerd. Auteurs en commissieleden konden ervaringen uitwisselen, vragen stellen en grieven delen, wat unaniem als bijzonder positief werd onthaald. Veel veronderstellingen van auteurs en commissieleden werden daar verhelderd of ontkracht. Sindsdien organiseert Literatuur Vlaanderen per aanvraagronde twee keer Liever Live-gesprekken in Hotel Dumont: momenten waarop auteurs in gesprek kunnen gaan met commissieleden en collega's van Literatuur Vlaanderen. Ook de komende beleidsperiode worden ontmoetingsmomenten georganiseerd, want het persoonlijke contact heeft een positief effect op de kwaliteit van de aanvragen. Bovendien zorgt het ervoor dat de procedures van zo'n aanvraag niet vanuit een ivoren toren worden georganiseerd.

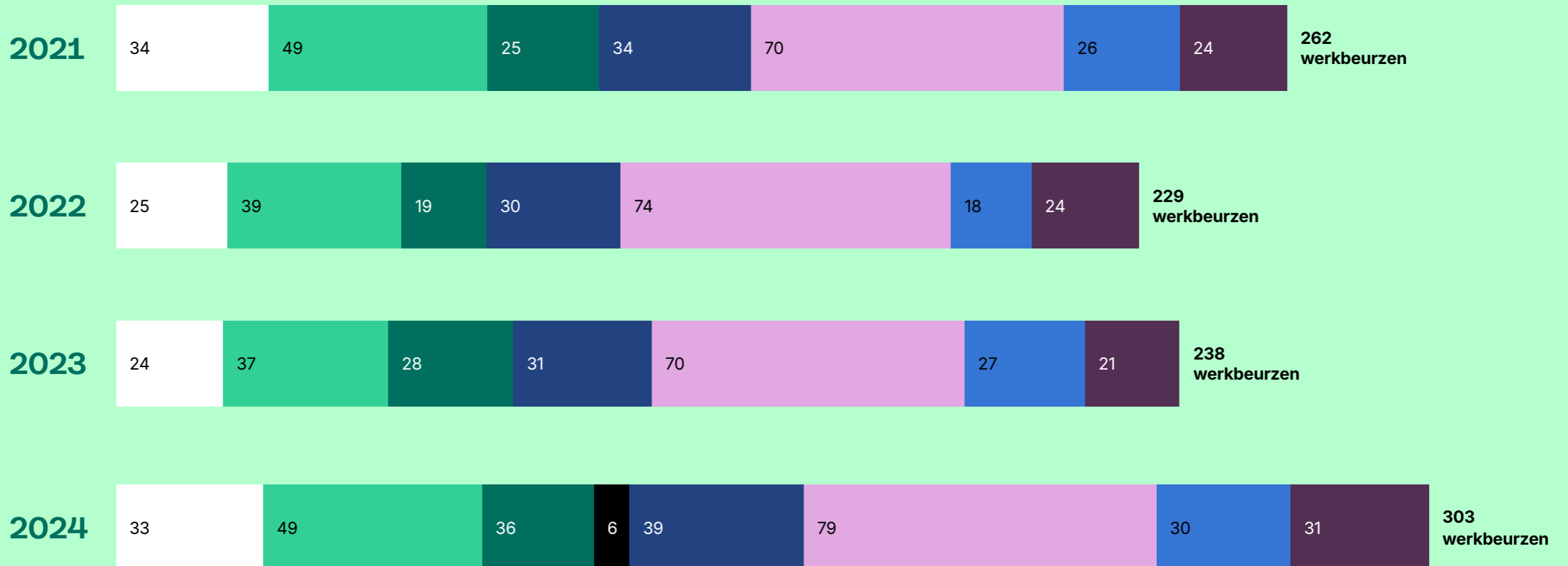
Werkbeurzen en genre

Voor Literatuur Vlaanderen zijn alle genres even belangrijk. Er zijn geen 'kleine genres' en 'grote genres'. Iedere auteur heeft binnen het genre waarin die actief is, evenveel kans om door experts van het genre beoordeeld te worden én ondersteuning te genieten. Een werkbeurs is gekoppeld aan literaire kwaliteit en literaire persoonlijkheid, niet aan de verkoop van boeken of tickets. Ook auteurs die actief zijn in kwetsbare genres als poëzie, strip, graphic novel, theatertekst of podium krijgen een volwaardige ondersteuning.

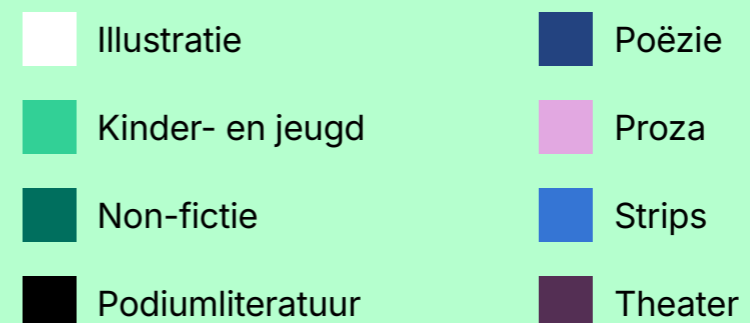

Liever Live-gesprekken

OVERZICHT AANDEEL PER GENRE VAN DE TOEGEKENDE WERKBEURZEN 2021-2024

Hier zie je een overzicht van de genres waarvoor literaire makers een subsidieaanvraag indienen. **Let op:** de grafiek is gebaseerd op het aantal werkplannen, niet het aantal aanvragen, aangezien sommige auteurs voor meerdere genres een subsidie aanvragen.

Wat valt op?

- Veel auteurs zijn actief in meerdere genres tegelijk.
- Alle genres zijn substantieel vertegenwoordigd. Proza-auteurs, illustratoren en auteurs van kinderen jeugdliteratuur en auteurs actief in meerdere genres komen het meeste voor.
- Er is een jaarlijkse stijging van het aantal aanvragen voor non-fictie. Dat is sinds 2016 een volwaardig genre en het wint steeds meer aan belang.
- Het aandeel podiumliteratuur is nog erg klein wegens nieuw. Daar kunnen we de komende jaren waarschijnlijk een stijging verwachten.

Sinds 2024 zijn er ook werkbeurzen voor auteurs die actief zijn in een orale verteltraditie. Daarvoor werd een nieuwe adviescommissie in het leven geroepen die de werkbeursaanvragen in het genre 'podiumliteratuur en literaire performances' beoordeelt. Daaronder begrijpt Literatuur Vlaanderen literatuur die een auteur maakt om zelf mondeling voor een publiek te brengen. Er zijn verschillende deelgenres met elk hun eigen specifieke kenmerken, zoals spoken word of slam poetry. Belangrijk is vooral de relatie tussen het geschreven woord en het belichaamd brengen ervan. Bij podiumliteratuur bestaat de kracht uit een directe relatie met het aanwezige publiek. Subgenres als spoken word of slam poetry zijn vaak gemeenschapsgericht en weten zo bijvoorbeeld ook jongeren te bereiken die bij het klassieke boek hebben afgehaakt. Dat sinds 2024 wél structurele steun wordt geboden aan die auteurs en dat hun werk binnen een verteltraditie is gelijkgeschakeld

aan auteurs met een boekpublicatie, is een belangrijke stap in waardering en erkenning. Het (her)waarderen van orale literaire tradities is tevens een oefening in het dekoloniseren van onze blik op literatuur.

De komende beleidsperiode willen we de werkbeurzen voor podiumauteurs verder ontwikkelen en het genre podiumliteratuur als een integraal en transversaal deel van de werking van Literatuur Vlaanderen uitbouwen, zoals alle andere genres die we ondersteunen. Dat impliceert dat we extra impulsen geven aan podiumauteurs bij de gesubsidieerde auteurslezingen, bij de ondersteuning voor literaire projecten, en bij talentontwikkelingsbeurzen en -trajecten. Ook internationaal willen we podiumauteurs alle kansen geven via de travel grants.

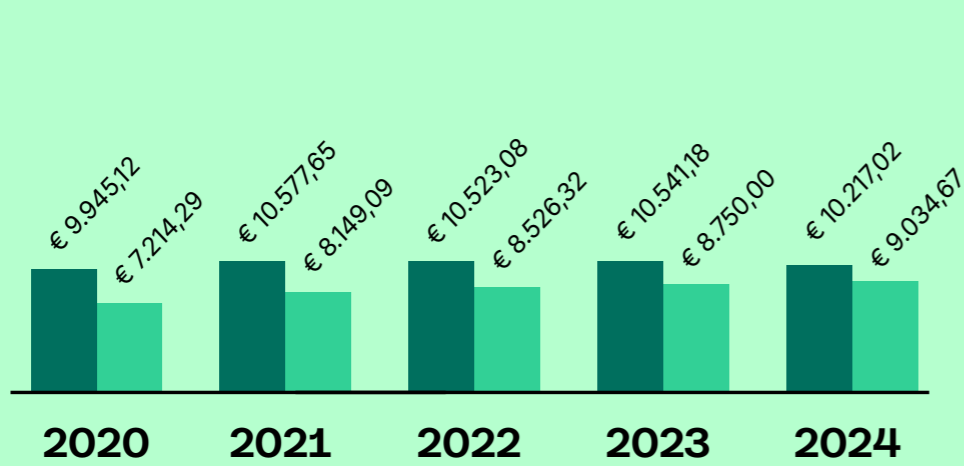
Werkbeurzen en gender

De werkbeurzen zijn toegankelijk voor elke auteur die professioneel actief is in Vlaanderen. De afgelopen beleidsperiode was de genderverdeling van onze werkbeursmiddelen (traditioneel in het voordeel van de mannelijke auteur) een terugkerend aandachtspunt. Literatuur Vlaanderen maakt er een punt van om haar team en de adviescommissies daarvan bewust te blijven maken en erover in dialoog te gaan. Sinds 2019 houden we cijfers bij over de werkbeurzen en gender, die we ook in onze jaarverslagen delen. Samen met vzw Rosa, het kenniscentrum voor gender en feminisme, legden we een onderzoekstraject af, met een diepgravende

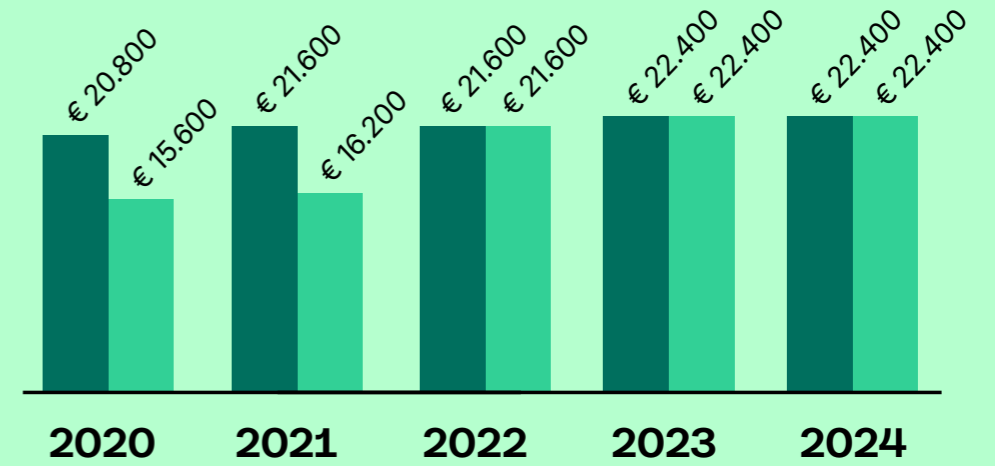
OVERZICHT WERKBEURZEN EN GENDER 2020-2024

Man Vrouw

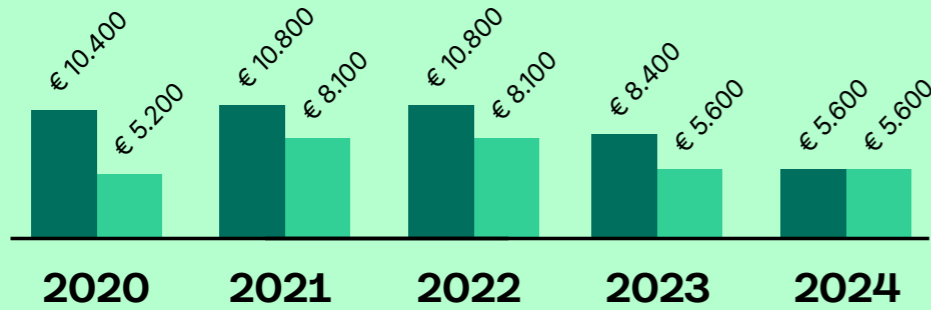
GEMIDDELDE

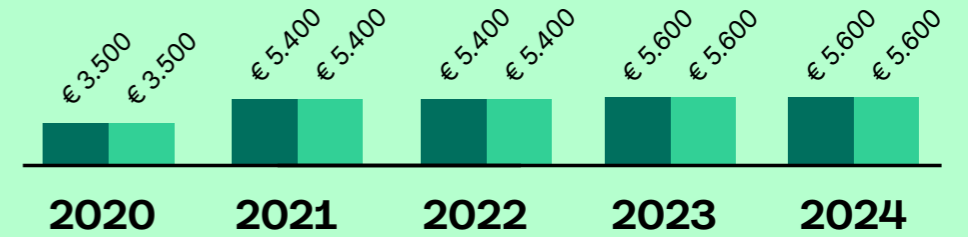
HOOGSTE

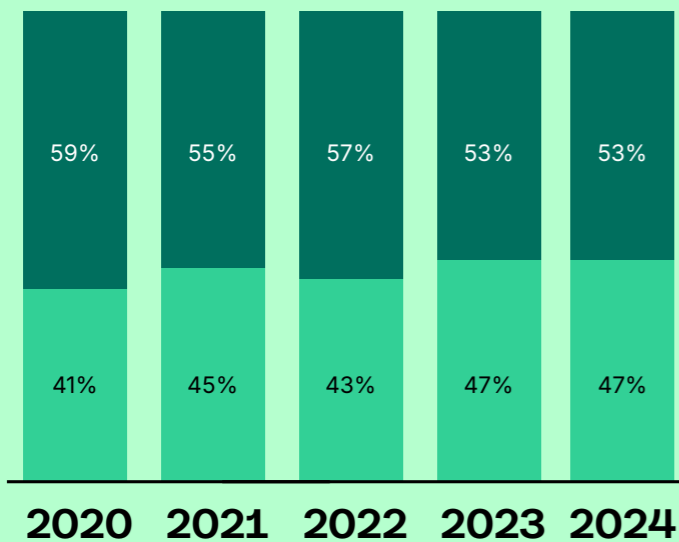
MEDIAAN

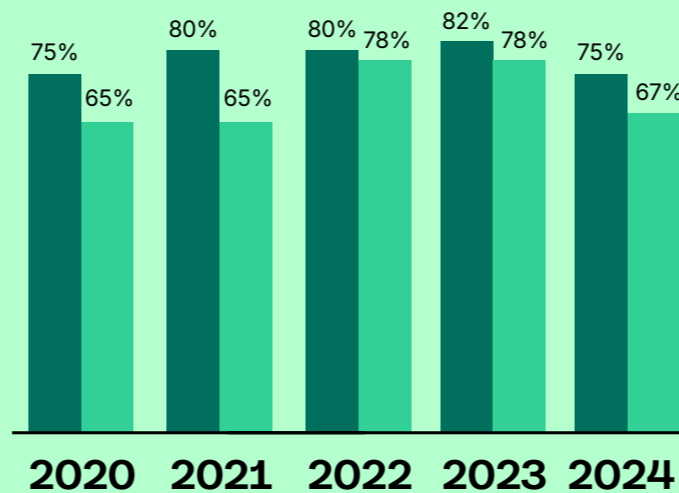
LAAGSTE

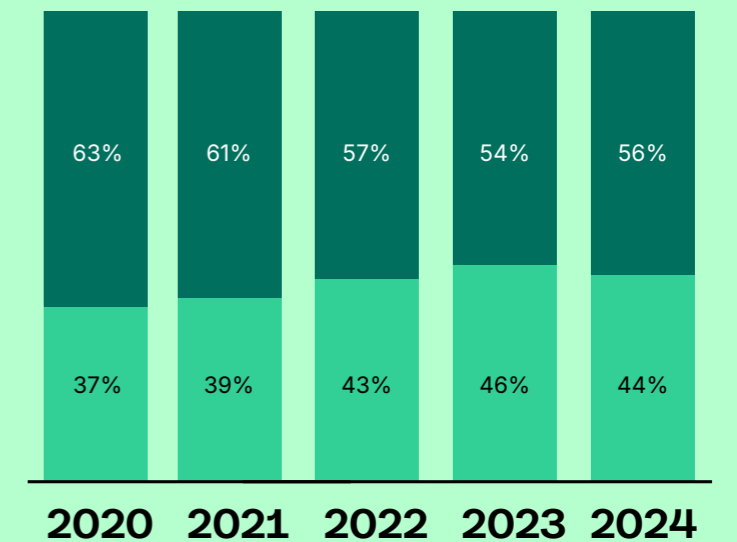
% AANTAL AANVRAGERS

SLAAGPERCENTAGE

% AANDEEL IN TOEKENNINGEN

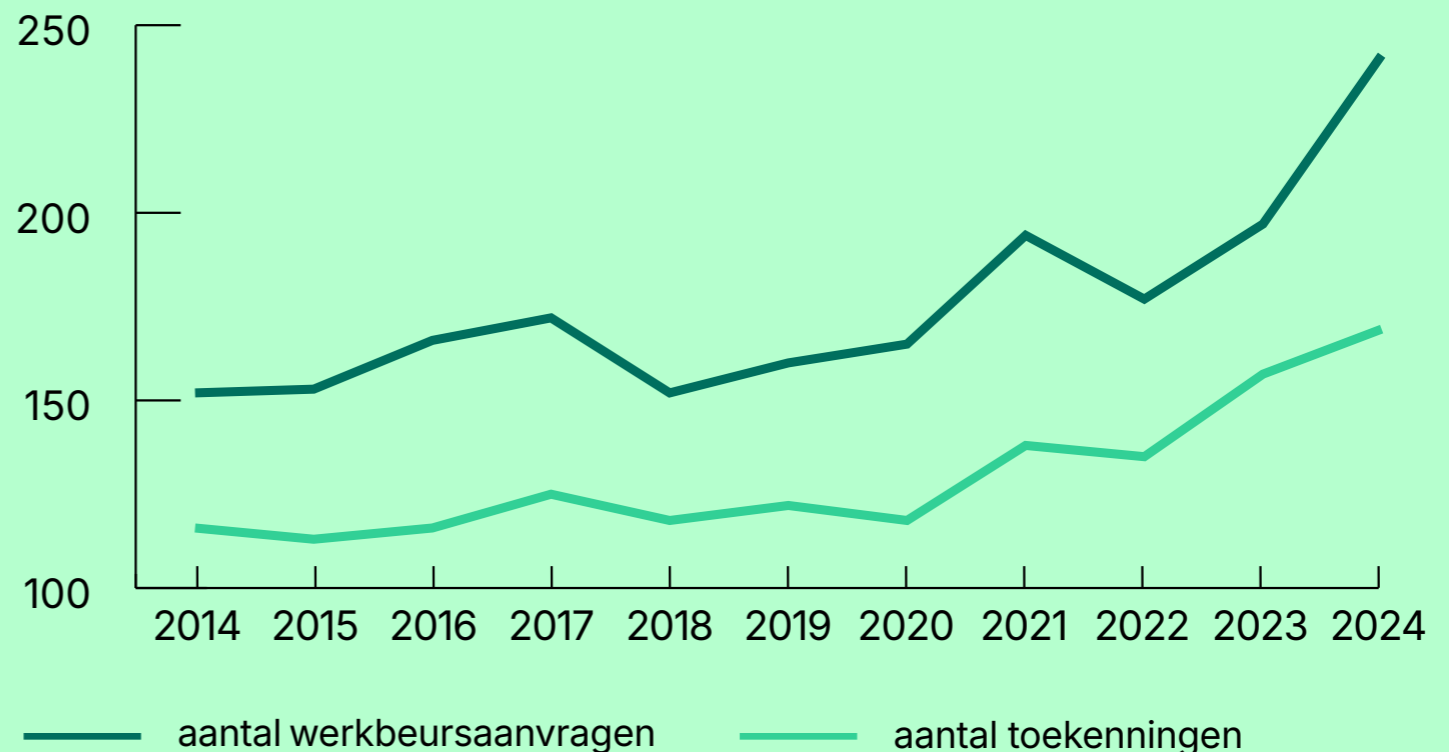
analyse van hoe dat onevenwicht ontstond en hoe we dat tegen kunnen gaan. In de vorige beleidsperiode werden er stappen vooruit gezet. Er zijn nog steeds meer aanvragen van mannen dan van vrouwen, maar in het algemeen steeg het aantal aanvragen van vrouwen wel. Belangrijk is dat het onevenwicht in enkele subsidierondes voor het eerst niet versterkt werd in de toekenningen (er is met andere woorden geen 'trechter-effect' meer). Het slaagpercentage voor vrouwen steeg de afgelopen jaren een aantal procentpunten dichterbij het algemene slaagpercentage, maar is nog steeds lager dan het slaagpercentage van mannen. Het verschil tussen de gemiddelde beurshoogte voor mannen en vrouwen wordt ook alsmear kleiner. De hoogste beurs voor mannen en vrouwen is sinds 2022 gelijk.

Werkbeurzen en de toekomst

Het succes van de werkbeurzen is de afgelopen beleidsperiode sterk toegenomen (zie onderstaande grafiek). Dat heeft verschillende oorzaken:

- de extra steun voor auteurs van non-fictie (sinds 2016) en podiumliteratuur (sinds 2024);
- de steun voor auteurs met minstens 1 (in plaats van 2) publicaties sinds 2021;
- de talentontwikkelingsbeurzen die sinds 2022 de drempel verlagen voor werkbeursaanvragen;
- de groeiende bekendheid van Literatuur Vlaanderen dankzij een communicatiestrategie die sinds 2020 proactief en expliciet gericht is op een ruimere en diversere doelgroep.

OVERZICHT WERKBEURSAANVRAGEN EN TOEGEKENDE EENHEDEN 2014-2024

In de eerste plaats zorgt een werkbeurs voor financieel kapitaal: je kunt er tijd mee kopen om te schrijven. Als jonge auteur was ik daar dankbaar om. Maar minstens even belangrijk was het symbolische kapitaal: een onafhankelijke commissie die je erkent als schrijver op grond van wat je al schreef en wat je nog gaat schrijven. Tot slot zou de vlucht die mijn boeken internationaal hebben gevlogen nooit zo hoog zijn geweest zonder de buitenlandwerking van Literatuur Vlaanderen. Dankzij de financiële productiesteun durven buitenlandse uitgevers de vertaling van mijn vaak vuistdikke werken zonder twijfel sneller aan te gaan. Zelf heb ik dan misschien geen werkbeurs meer nodig, ik ben wel erg blij met die Vlaamse steun voor vertalingen. Kortom, dank u, Literatuur Vlaanderen, voor alles wat u onderneemt!

Bart Van Loo

© Stephan Vanfleteren

Het is positief dat heel wat nieuwe makers de weg vinden naar Literatuur Vlaanderen. De afgelopen beleidsperiode zien we dat gemiddeld 1 op 4 aanvragen van nieuwe makers komt. De instroom van nieuwe makers is dus structureel, waar we blij om zijn. Dat wil zeggen dat niet altijd dezelfde auteurs een beurs toegekend krijgen, en dat er dynamiek zit in de toekenningen.

Die stijgende aanvragen leiden niet tot het verlagen van de kwaliteitslat. Maar de financiële uitdaging is wel reëel: nieuwe stemmen vragen – terecht – steun en eisen hun plek op in het literaire veld, terwijl ook de gevestigde stemmen kwalitatief werk blijven leveren. Literatuur Vlaanderen wil met de werkbeurzen een dynamisch literair veld ondersteunen. Daarbij moeten alle auteur op hun eigenheid en kwaliteiten worden beoordeeld. Samen met commissieleden en de Vlaamse Auteursvereniging blijft Literatuur Vlaanderen schaven aan beoordelingscriteria, en is er aandacht voor in-, maar ook voor uitstroom.

Daarnaast zijn er ook auteurs die enkele jaren steun ontvangen via een werkbeurs, maar die na een succesvolle publicatie niet meer aanvragen, omdat ze 'financieel zelfstandig' zijn geworden. Een werkbeurs wordt immers pas uitgekeerd als een auteur onder een welbepaalde individuele inkomensgrens¹ zit.

¹ Momenteel bedraagt de individuele inkomensgrens € 50.000. Voor de berekening van het netto belastbaar inkomen houdt Literatuur Vlaanderen rekening met inkomsten zoals vermeld op het aanslagbiljet personenbelasting en eventuele inkomsten via een rechtspersoon waarvan de auteur/vertaler een aandeel van meer dan 5% bezit.

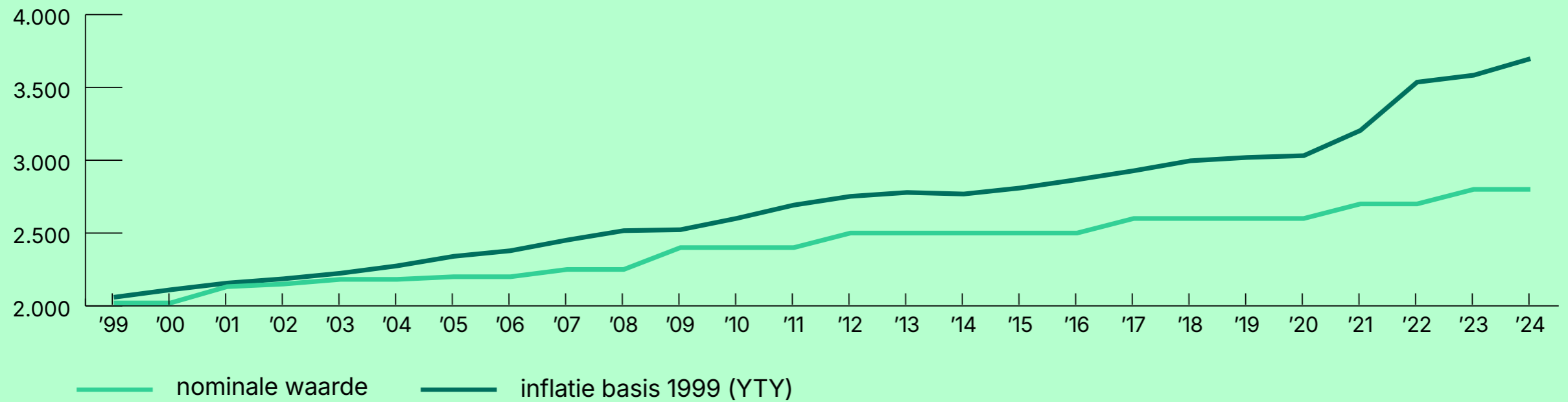
 + € 167.000

Zo heeft Bart Van Loo enkele jaren steun ontvangen voor het schrijven aan 'De Bourgondiërs', maar klopt hij sinds de publicatie ervan en het daaropvolgende grote succes, niet meer aan bij Literatuur Vlaanderen voor een werkbeurs.

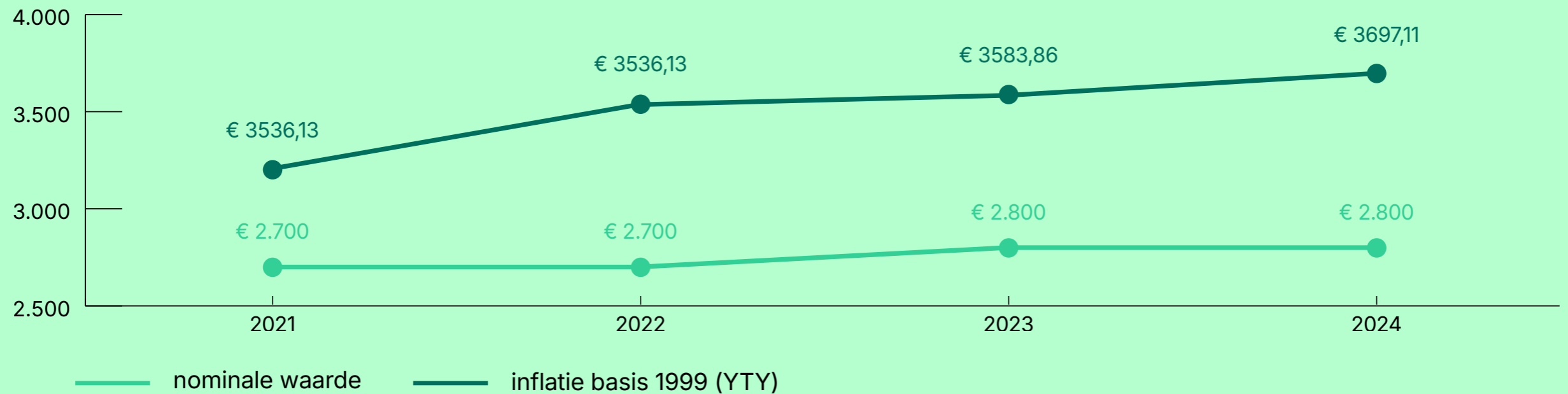
In 2024 kende Literatuur Vlaanderen aan 169 auteurs een werkbeurs toe voor in totaal 585 eenheden. Bij de oprichting van Literatuur Vlaanderen in 1999 bedroeg een werkbeurseenheid € 2.020. Sindsdien heeft Literatuur Vlaanderen de werkbeurseenheid 10 keer verhoogd. Tijdens de afgelopen beleidsperiode werd de werkbeurseenheid 2 keer verhoogd (in 2021 en in 2023), telkens met € 100. Een werkbeurseenheid bedraagt vandaag € 2.800. Die verhogingen zijn nodig om de inflatie enigszins te counteren. In 2021 was er al een opgebouwd verschil van € 504 tussen de nominale waarde en de inflatie-gecorrigeerde waarde van een werkbeurs. Eind 2024 bedroeg dat verschil bijna € 900 (zie grafiek op volgende pagina). Willen we ervoor zorgen dat de waarde van een werkbeurseenheid gelijke tred kan houden met de algemene koopkracht, dan zullen er in de komende beleidsperiode dus opnieuw verhogingen nodig zijn.

Om de komende beleidsperiode van 5 jaar te kunnen overbruggen, maken we ons sterk dat we de werkbeursregeling met hetzelfde bedrag moeten kunnen aanhouden, aangevuld met beperkte extra ruimte voor werkbeurzen non-fictie en podiumliteratuur (gemiddelde nettostijging van 40 eenheden), aangezien beide genres een duidelijke groei vertonen. Om de koopkracht te waarborgen, houdt Literatuur Vlaanderen de komende 5 jaar rekening met 1 verhoging van € 100 van de werkbeurseenheid. Dat impliceert een extra budget van € 167.000.

EVOLUTIE WAARDE WERKBEURSEENHEID 1999 - 2024

EVOLUTIE WAARDE WERKBEURSEENHEID 2021 - 2024

Auteurslezing Wendy Huyghe © Bob Van Mol

2.1.2 AUTEURSLEZINGEN

Het lezingencircuit is voor veel auteurs de voornaamste bron van inkomen. Dat werd erg duidelijk tijdens de coronapandemie toen er in 2020 via een noodfonds een beperkte compensatie werd mogelijk gemaakt door de Vlaamse overheid. Bijna 200 auteurs vroegen toen een compensatie aan voor geannuleerde auteurslezingen in de periode maart tot augustus 2020 voor een totale gedeelde waarde van € 400.000.

De ondersteuning van auteurslezingen is een belangrijk onderdeel van de werking van Literatuur Vlaanderen. Auteurs die over hun werk vertellen, zijn immers de beste leesambassadeurs. Om organisatoren te stimuleren een auteur uit te nodigen, kunnen ze via de website auteurslezingen.be een subsidiekorting van € 100 per lezing aanvragen op het honorarium van auteur. Literatuur Vlaanderen regelt ook de betaling voor de lezingen. Auteurs kunnen daardoor ook rekenen op een snelle en correcte betaling.

Auteurs bepalen zelf hun honorarium, maar we hanteren wel een aantal basistarieven: minimum € 175, maximum € 750 voor een lezing. Geeft de auteur meerdere lezingen op een dag (bijvoorbeeld in een school), dan wordt een staffel op het minimum basistarief toegepast. In 2023 pasten we de tarieven aan na een [onderzoek naar de praktijk rond het fair vergoeden van onder andere literaire auteurs](#) op vraag van het BoekenOverleg. Ook in de toekomst blijven we monitoren of onze tarieven nog realistisch zijn en doen we waar nodig extra onderzoek.

Auteurs kunnen een aanvraag indienen om opgenomen te worden op auteurslezingen.be. Hun aanvraag wordt beoordeeld door de adviescommissie auteurslezingen op basis van de criteria uit het reglement voor nieuwe auteurs. Sinds 2024 kunnen auteurs die hun boeken volledig zelf uitgeven ook een aanvraag indienen. Het veranderende boekenlandschap vroeg om die bijsturing.

Uiteraard halen we achteraf de boeken van de auteurs in de klas. In de eerste leerjaren lezen we verder voor waar de auteur is gestopt. In de hogere leerjaren geven we hun boeken een centrale plek en kunnen de leerlingen er zelf in voortlezen. We merken dat een lezing de leesmotivatie bevordert. Als de leerlingen na een auteurslezing een boek naar keuze mogen lezen, grijpen ze heel vaak naar een boek van die auteur. Meer weten van een auteur en die live gezien te hebben, maakt de leerlingen nieuwsgierig naar hun boeken. Ook in het algemeen prikkelt het de leesmotivatie. Iemand zo enthousiast horen praten over boeken, werkt gewoon aanstekelijk om meer te lezen tout court.

Kimberly Didden

zorgleerkracht lagere school
Sint-Michiel in Leopoldsburg

Auteurslezing NIX © Bob Van Mol

Ontmoetingen tussen auteurs en lezers willen we ook over grenzen heen aanmoedigen. Daarom kunnen organisatoren uit Vlaanderen via auteurslezingen.be ook korting aanvragen als ze een auteur uit Nederland uitnodigen. Alle Nederlandse auteurs die op de website van de Nederlandse Schrijverscentrale staan, komen in aanmerking voor die korting. Zo hebben Vlaamse organisatoren van auteurslezingen toegang tot een nog ruimer en diverser aanbod aan lezingen, auteurs en hun boeken.

De auteurslezingen zijn een bijzonder effectief leesbevorderend instrument. In het transversale hoofdstuk over leesbevordering gaan we daar dieper op in.

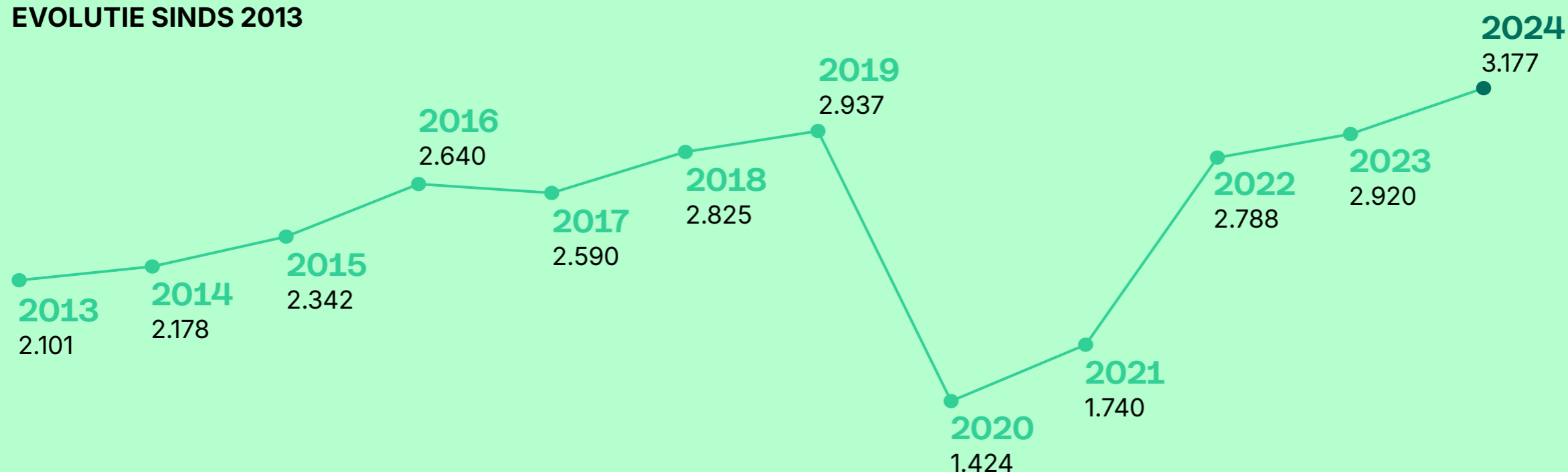
Auteurslezingen: een succesverhaal

De vernieuwde website heeft een duidelijk positief effect gehad op het aantal georganiseerde auteurslezingen. In 2024 werden er voor het eerst meer dan 3.000 gesubsidieerde lezingen georganiseerd: 3.177 om precies te zijn. De terugval in 2020 en 2021 vanwege de coronapandemie ligt duidelijk helemaal achter ons. Dat aantal lezingen komt overeen met 165.784 bezoekers of gemiddeld 52 aanwezigen per auteurslezing.

Auteurslezing Pim Lammers © Bob Van Mol

AANTAL AUTEURSLEZINGEN EVOLUTIE SINDS 2013

We weten dat er in 2024 in totaal 4.036 auteurslezingen via onze website werden georganiseerd. Literatuur Vlaanderen neemt met andere woorden voor honderden extra lezingen de administratieve en financiële afhandeling op zich, wat een goede service is voor zowel auteurs als organisatoren, en wat bijdraagt aan de verdere professionalisering van het veld.

Literatuur Vlaanderen beschikt over een jaarlijks budget van € 300.000 voor gesubsidieerde auteurslezingen (3.000 lezingen x € 100 subsidie per lezing).

Nu de stijgende lijn van het aantal lezingen zich stevig lijkt door te zetten, is het nodig om het subsidiebudget te verhogen met € 30.000 per jaar.

 + € 30.000

2.1.3 VLAAMSE AUTEURSVERENIGING

De Vlaamse Auteursvereniging (VAV) behartigt zowel de individuele als collectieve belangen van de auteurs. Door de snelle professionalisering van een groeiende groep van auteurs is de vraag naar adequate ondersteuning fel toegenomen. De vragen zijn tegelijkertijd ook steeds specifiek geworden, zo specifiek dat het Cultuurloket in veel gevallen niet kan antwoorden. Bovendien is het letterenlandschap voorwerp van snel wijzigende evoluties. De toenemende digitalisering en de intrede van artificiële intelligentie (AI) spelen vandaag al een disruptieve rol. De auteur trekt hierbij, als kwetsbaarste schakel, maar al te vaak aan het kortste eind.

Auteurslezing Khadija Timouzar © Bob Van Mol

Auteurslezing Humeyra Cetinel © Bob Van Mol

In deze uitdagende en complexe context, wil VAV haar ambities opkrikken.

Met het huidige personeelsbestand (1,2 VTE) zit VAV echter aan haar limieten. Een grote bevraging onder leden en niet-leden van VAV heeft uitgewezen dat auteurs niet alleen graag een beroep doen op de expertise van de auteursvereniging in complexe casussen, maar dat zij VAV ook graag thema's ziet oppakken die nu door niemand worden behandeld, bijvoorbeeld pensioenen en AI.

Een sterke belangenvereniging is cruciaal voor de verdere professionalisering van het auteursbestand. Dat kan alleen als VAV meer armslag krijgt. Een (beperkte) teamuitbreiding dringt zich op zodat naast de coördinator ook een jurist met de nodige expertise in de boekensector een grotere rol kan spelen.

Concreet zou een uitbreiding met 0,4 VTE, wat neerkomt op een verhoging van de steun aan VAV met € 35.000, al veel kunnen betekenen.

2.1.4 RESIDENTIEWERKING

De structureel ondersteunde literaire organisatie Passa Porta coördineert en organiseert op vraag van Literatuur Vlaanderen het residentiebeleid in Vlaanderen en in het buitenland. Dit betekent dat Passa Porta en Literatuur Vlaanderen jaarlijks een oproep verspreiden die informatie bevat over het

aanbod van residentiemogelijkheden in binnen- en buitenland, en dat ze makers aansporen om zich kandidaat te stellen voor zo'n residentieplek. De selectie gebeurt door een onafhankelijke jury en wordt ter goedkeuring voorgelegd aan Literatuur Vlaanderen. Jaarlijks vertrekken er dankzij deze oproep minstens acht Vlaamse makers op residentie.

Na een evaluatiegesprek met Literatuur Vlaanderen in 2025 heeft Passa Porta de ambitie uitgesproken om gedurende deze beleidsperiode stappen te zetten om de coördinerende rol nog meer te versterken. Dit omvat onder meer het uitbreiden van de samenwerking met residentieaanbieders in het buitenland en het beter structureren van het aanbod in functie van de verschillende residentietypes. Makers die op residentie willen gaan in functie van hun project (bezoek buitenlandse locaties, archieven, onderzoek ...) kunnen een talentontwikkelingsbeurs aanvragen bij Literatuur Vlaanderen om hun residentie (deels) mee te bekostigen. Als je als literaire maker uitgenodigd wordt voor een residentie die kadert binnen een festival of evenement in het buitenland om je vertaalde werk te promoten, dan kan deze residentie ondersteund worden met een travel grant van Literatuur Vlaanderen.

 + € 35.000

2.2 Vertalers, de deur naar de wereld

Vertalers spelen een cruciale rol in onze samenleving. Vertaalde literatuur verruimt onze blik op de wereld. Zonder goed opgeleide, getalenteerde vertalers weten we niet wat er in andere landen wordt gedacht en geschreven. Dat geldt voor culturele, maatschappelijke en politieke uitingen. Niet alleen de samenwerking binnen Europa, maar ook de voortschrijdende globalisering vergroot de noodzaak om kennis te nemen van elkaars taal, cultuur en maatschappij. In dat proces vervullen vertalers een essentiële rol. **Literatuur Vlaanderen hecht daarom veel belang aan de ondersteuning van vertalers van literair werk in en uit het Nederlands. Vertalers in het Nederlands brengen de wereld in huis, vertalers uit het Nederlands brengen literatuur uit Vlaanderen in de wereld tot bij een buitenlands publiek.**

2.2.1 EEN HEIKELE TOEKOMST

De literair vertaler als hooggekwalificeerde ambassadeur van boeken heeft het moeilijk. Slechts een handvol van hen kan leven van louter literair vertalen. Het beroep is onaantrekkelijk geworden als gevolg van slechte arbeidsomstandigheden, een lage verloning en

een onzekere status. Daarbij komt nog een gebrek aan erkenning en zichtbaarheid. De toegenomen kwaliteit van automatische vertalingen door vertaalprogramma's wekt bovendien bij het brede publiek de indruk dat vertalers straks niet of minder nodig zullen zijn, terwijl de grotere toegankelijkheid van 'vertalen' net zorgt voor een groei van de sector. Er zijn minder studenten die talen studeren en vertaalopleidingen volgen, en de situatie is met name zorgwekkend voor kleinere talen. Het wordt steeds moeilijker om een nieuwe generatie vertalers aan te trekken. Dat vormt een rechtstreekse bedreiging voor de diversiteit, de rijkdom aan talen en de culturele positie van de Europese literatuur.

Die bedreiging komt niet zomaar uit de lucht vallen. In 2019 verscheen het tweede vertaalpleidooi 'VerTALEN voor de toekomst', waarvan veel aanbevelingen nog zeer actueel zijn. Dat pleidooi werd gepresenteerd door het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV), een partnerschap van de Taalunie, de Universiteit Utrecht en de KU Leuven in samenwerking met het Nederlands Letterenfonds en Literatuur Vlaanderen. In 2022 werd het Europees rapport 'Vertalers op het omslag' gepresenteerd. Dat rapport, waar ook Literatuur Vlaanderen aan bijdroeg, bevat tal

van aanbevelingen om de vertaal- en boekensector in Europa te versterken, steeds uitgaande van het belang, de rijkdom en de waarde van een meertalig en veelkleurig Europa. In 2023 werd een resolutie gestemd in het Europees Parlement die toont dat de beleidsmakers zich bewust zijn van de uitdagingen voor de boekensector. De resolutie benadrukt het belang van boeken voor cultuur, onderwijs en sociale inclusie. Het Parlement roept de lidstaten en de Europese Commissie op om maatregelen te nemen om de sector te ondersteunen, zoals het bevorderen van lezen en het verbeteren van de toegankelijkheid van boeken. Een sterkere ondersteuning van literaire vertalers draagt daar ontegensprekelijk aan bij.

In het najaar van 2024 organiseerde het Europese verband van vertalersverenigingen CEATL de allereerste Europese Conferentie over Literaire Vertaling. Het evenement was een mijlpaal in het bewustzijn van het bestaan van een gemeenschap van spelers die verenigd zijn door de wens om literaire vertalingen en een bredere verspreiding van literaire werken te bevorderen. Het congres kan ook worden gezien als een culminatiepunt van initiatieven die de jaren voordien werden opgezet om de precare situatie van de literair vertaler aan te kaarten. Het programma, met 80 prominente sprekers uit 30 landen, bood de kans om alle belangrijke uitdagingen voor het heden en de toekomst van de literaire vertaalsector te bespreken: opleidingsmogelijkheden, ondersteuningssystemen en vertaalmarkten, de zichtbaarheid van vertalers en

Vertalersweek 2024

vertalingen, AI, taaldiversiteit, sensitivity reading en vrijheid van meningsuiting.

Heel recent nog (februari 2025) bevestigde kwalitatief onderzoek in opdracht van ELV de kwetsbare positie van literair vertalers in Vlaanderen en Nederland. Factoren zoals de dominantie van het Engels, de stijgende verkoop van anderstalige titels en de opkomst van AI hebben een significante impact op hun toch al precare situatie.

2.2.2 EEN DOELTREFFEND ANTWOORD

Het Vlaamse Regeerakkoord vermeldt expliciet om samen werk te maken van een adequaat vertaalbeleid.

In essentie gaat het om drie prioritaire, verweven uitdagingen:

- de aanwas van nieuwe en het vasthouden van bestaande vertalers;
- de aanpassing van de sector aan de digitale transitie;
- de circulatie, kwaliteit en diversiteit van het culturele aanbod¹.

Literatuur Vlaanderen wil nog sterker inzetten op **projectbeurzen, translation grants** en **fragment-vertalingen** voor kwaliteitsvolle vertalingen die bijdragen aan het inkomen van vertalers én aan de circulatie van een kwalitatief en divers cultureel aanbod in het geval van translation grants. Daarnaast is het van belang dat er voldoende tijd en ruimte (en dus middelen) worden vrijgemaakt voor **opleiding, omkadering** en **capaciteitsopbouw** van vertalers in het Nederlands op niveau van het individu én de beroepsgroep. Zo blijft het beroep aantrekkelijk voor aspirant-vertalers en zij die het vak al uitoefenen. Daarvoor is een verdere investering in **talentontwikkeling** nodig, zowel voor de initiatieven van Literatuur Vlaanderen als die van haar partners.

Projectbeurzen voor vertalers in het Nederlands

De financiële positie van literair vertalers is kwetsbaar, vanwege de beperkte verloning die uitgeverij zich kunnen veroorloven. Per 1 januari 2025 bedraagt het minimumvertaaltarief 7,80 cent per woord (voorheen was het 7,50 cent)². Om die reden stelt Literatuur Vlaanderen aanvullende beurzen beschikbaar voor vertalingen van hoge literaire kwaliteit. Die zijn een noodzakelijke aanvulling op de vertaalvergoeding van de uitgeverij. In 2022 werd het reglement voor die projectbeurzen grondig vertimmerd, uitgaande van minder (maar hogere) tariefcategorieën, een vereenvoudigde aanvraag en meer vertrouwen in ervaren vertalers. Dat op vraag van de sector, na evaluatie met en door vertalers en commissieleden. De huidige woordtarieven zijn 7, 9 of 11 cent, naargelang de ervaring van de vertaler. Gemiddeld was er jaarlijks een totaalbudget van € 150.000 voor de projectbeurzen voor vertalers.

Een substantiële verhoging van die tarieven maakt een significant verschil in het inkomen van literair vertalers. Een passend honorarium zorgt ervoor dat talentvolle vertalers voor het vak behouden blijven en het vak voor aspirant-vertalers aantrekkelijk wordt.

1 Uit de visietekst van de Taalunie (2023): Vertaalslag - wat is nodig voor een gezonde vertaalsector in en uit het Nederlands?

2 Het minimumvertaaltarief is bepaald in het Nederlandse 'Modelcontract voor de uitgave van een vertaling van een literair werk' tussen de Auteursbond en de Nederlandse Groep Algemene Uitgevers (GAU). In Vlaanderen wordt momenteel een gelijkaardig modelcontract voor vertalers uitgewerkt tussen de Vlaamse Auteursvereniging en de Vlaamse GAU.

 + € 40.000

Op basis van de afgelopen projectbeursaanvragen is er gemiddeld € 40.000 extra nodig om de huidige woordtarieven met 3 cent te verhogen naar 10, 12 en 14 cent.

Translation grants voor vertalers uit het Nederlands

In tijden van papierschaarste, ontleding, concurrentie van andere media en politieke onrust zijn uitgevers steeds minder geneigd om te investeren in vertalingen. Vertalingen zijn duur: de aankoop van de rechten ende vertaalkosten komen bovenop de reguliere kosten om een boek te maken. Financiële ondersteuning voor buitenlandse uitgevers is dan ook meer dan nodig. Elk jaar steunt Literatuur Vlaanderen zo'n 120 titels in vertaling, voor in totaal € 330.000. Heel wat van die titels zouden zonder onze steun niet verschijnen. Die subsidies maken de grensoverschrijdende uitwisseling van cultuur mogelijk, in dit geval van diverse literaire uitgaven, zowel qua genre als qua inhoud. Zonder die overheidssteun zou het literaire en culturele landschap sterker gedomineerd worden door 'bestsellers' die een breed publiek aanspreken. Het is daarom belangrijk om de subsidies te bestendigen om vertalingen voor uitgevers en producenten minder risicovol te maken.

Toch is er ook hoop voor kleinere talen als het Nederlands. (Jonge) lezers lezen steeds vaker rechtstreeks in het Engels, waardoor vertalingen maken uit

De projectbeurzen zijn een onmisbare aanvullende bron van inkomsten voor het vertalen van literaire teksten die veel onderzoek en reflectie vragen. Zonder projectbeurs is het onmogelijk om de nodige tijd te nemen om veeleisende literatuur te vertalen. Zulke teksten moeten kunnen rijpen. Vertalingen groeien door eraan te blijven schaven. Dankzij een projectbeurs krijgen literaire teksten de aandacht die ze verdienen.

Nathalie Tabury
literair vertaler
uit het Frans en het Engels

het Engels minder winstgevend wordt. Buitenlandse uitgevers kijken dus weer vaker naar wat er buiten de Angelsaksische markt gebeurt. We moeten dat momentum aangrijpen om onze literatuur naar voren te schuiven. Om in de stijgende nood aan subsidies voor buitenlandse uitgevers te kunnen blijven voorzien, is er in de periode 2026-2030 voldoende groeimarge nodig.

In deze uitdagende tijden willen we uitgevers maximaal ondersteunen waar mogelijk. Daarom willen we het percentage van de translation grant optrekken van 70% naar 80% ondersteuning. We verwachten van buitenlandse uitgevers nog steeds een eigen investering, wat een vertaling alleen maar ten goede komt: als uitgevers mee investeren, zetten ze zich ook meer in om de vertaling tot bij de lezers te krijgen.

We botsen regelmatig op de grenzen van onze ondersteuning. Vlaamse auteurs als Bart Van Loo en Lize Spit schrijven boeken die heel wat uitgevers enthousiasmeren, maar de dikte van hun werk schrikt tegelijkertijd af. Hoe dikker een boek is, hoe hoger de vertaalkosten liggen, en dus ook hoe groter het risico voor een buitenlandse uitgever. Vanwege bovengenoemde redenen durven uitgevers hoe langer hoe minder grote risico's nemen. Op dit moment kunnen we een vertaling ondersteunen met maximaal € 8.000, wat in het geval van 'De Bourgondiërs' van Bart Van Loo bijvoorbeeld nog niet de helft van de vertaalkosten dekt. Door dat bedrag op te trekken

Vertalersweek 2024

naar € 15.000 verkleinen we het risico van de uitgever en vergroten we de internationale kansen van belangrijke en omvangrijke titels.

Uiteraard willen we literatuur uit Vlaanderen zo veel mogelijk laten rondreizen. We ondersteunen jaarlijks vertalingen in 25 à 30 talen. Regelmatig kunnen we een nieuwe taal aan onze lijst toevoegen. Recent werden rechten aan de Faeröer eilanden (eerste keer dat dit voor een roman gebeurt) en aan Oezbekistan verkocht. Binnen die veelheid en rijkdom aan talen, leggen we zelf ook enkele prioriteiten. Uitgevers uit onze focuslanden kunnen – voor alle genres – ook een subsidie voor 25% van de productiekosten, met een maximum van € 4.000, aanvragen. Voor de komende beleidsperiode focussen we op 2 regio's:

1. Engelstalige landen: Uitgevers willen de titels die ze overwegen zo veel mogelijk zelf kunnen lezen. Een Engelse vertaling is vaak cruciaal, en werkt als katalysator voor de internationale zichtbaarheid en verspreiding van een boek. De Engelstalige markt is tegelijkertijd niet heel erg open, dus extra ondersteuning is noodzakelijk.

2. Noordse landen: Regelmatig zet Literatuur Vlaanderen in op bepaalde boekenmarkten en landen, denk aan het gastland op de Leipziger Buchmesse in 2024 of de campagne Flip through Flanders in de UK en Ierland (2023-2025). In 2027 worden Vlaanderen en Nederland gastland op de boekenbeurs van het Zweedse Göteborg. We willen in de komende beleidsperiode de focus verbreden naar de Noordse landen (zie transversale hoofdstuk over internationaal beleid). Om ervoor te zorgen dat er ook extra vertalingen verschijnen in Noorwegen, Denemarken en Finland willen we extra subsidiemogelijkheden aanbieden. Ook dat zal noodzakelijk zijn vanwege het gesloten karakter van de Noordse markt.

 + € 50.000

Om bovenstaande inspanningen voor de translation grants te kunnen verwezenlijken is er een extra budget nodig van € 50.000.

Fragmentvertalingen

Met haar subsidies voor fragmentvertalingen in en uit het Nederlands geeft Literatuur Vlaanderen literair vertalers ruimte en tijd om een fragmentvertaling te maken van een Vlaams literair werk dat ze graag willen vertalen en gepubliceerd zien. Zo spelen we in op de ambassadeursrol van de vertaler als promotor van literatuurvertaling in binnen- en buitenland.

De subsidie voor fragmentvertalingen werd in 2022 verdubbeld van € 30.000 naar € 60.000 en het bedrag per beurs werd opgetrokken van € 750 naar € 1.000. Bovendien werd de regeling voor het eerst opengesteld voor vertalers in het Nederlands die graag een project onder de aandacht willen brengen van Nederlandstalige uitgevers. Met de fragmentvertaling kunnen vertalers hen proberen te overtuigen om het volledige boek, de strip of de theatertekst in vertaling uit te geven of op te voeren. Op die manier wil Literatuur Vlaanderen vertalers bevestigen in hun rol van literaire ambassadeurs.

Opleiding, omkadering en capaciteitsopbouw

De impact van technologie

Literair vertalen is een hooggespecialiseerd vak: een vertaler moet niet alleen beide talen beheersen, maar ook veel kennis hebben van beide culturen, verschillende registers kunnen inzetten, omgaan met humor,

dialecten of begrippen die de lezers in de doeltaal niets zeggen.

Het vertaalvak verandert snel door de technologische ontwikkelingen van de laatste jaren. Computers zijn goed in het snel en tegen lage kosten – maar met hoge ecologische belasting – maken van vertalingen op basis van bestaand materiaal. Vooralsnog kan de machine de mens bij een creatieve vertaling niet evenaren. De mens kent de cultuur waar een literair werk via tekst toegang toe geeft en onderscheidt zich bovendien op het vlak van creativiteit. **Een correcte verhouding tussen mens en machine is de toekomst van het vertaalvak.**

De ingrijpende technologische ontwikkelingen hebben alleszins grote invloed op de vertaalwereld. Automatisering en artificiële intelligentie (AI) zullen daarin een steeds grotere rol spelen. Dat geeft oneindig veel nieuwe mogelijkheden voor inclusie, handel, cultuur en voor contact tussen mensen met verschillende talen. Er zijn daarbij wel belangrijke aandachtspunten en risico's: de gelijkheid tussen talen, inclusiviteit en vooroordelen in AI en rechtmatigheid van taaltechnologie ten aanzien van auteursrecht en privacy. Vlaanderen moet daarom actief bijdragen aan alle Europese en andere regelgevingen en initiatieven voor technologische soevereiniteit en taalgelijkheid. De Vlaamse Auteursvereniging houdt hier de vinger aan de pols via hun collega's van de European Writers Council.

Voor de toekomst van het vak is het essentieel dat de efficiëntiewinst niet alleen bij de klanten en de omzet van grote producenten terechtkomt, maar juist ook bij de vertalers zelf en bij de diversiteit en kwaliteit van de vertaalproducten. Dat vraagt om inspanningen op verschillende vlakken. De sector moet daar afspraken over maken en wellicht is overheidsregulering nodig. Daarnaast moeten zowel nieuwe als ervaren vertalers de gelegenheid krijgen om zich bij te scholen voor de nieuwe uitdagingen.

De financiële positie van vertalers, de ethische, juridische en maatschappelijke gevolgen van de technologische ontwikkelingen en de noodzaak tot permanente opleiding vragen om een geïntegreerde, door alle stakeholders gedragen aanpak. Daarbij is het van belang dat ook individuele vertalers, kleinere organisaties en opleidingen goed georganiseerd zijn in beroepsverenigingen om hun belangen en de belangen van het vak te behartigen op landelijk en internationaal niveau.

Een geïntegreerd vertaalbeleid: samen sterker

Literatuur Vlaanderen is een subsidiërende partner van diverse capaciteitsversterkende initiatieven zoals de **Literaire Vertaaldagen**, het **Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV)** en de **Vertalersvakschool**. De 2 laatstgenoemde bieden diverse begeleidingstrajecten aan (onder andere mentoraten). De Vertalersvakschool organiseert de opleiding in Hotel Dumont, waar Literatuur Vlaanderen kantoor houdt.

De Literaire Vertaaldagen is een jaarlijks tweedaags evenement voor het literair vertaalkvak. Een uitgelezen mogelijkheid voor literair vertalers om te leren over nieuwe ontwikkelingen in het veld, kennis uit te wisselen en collega's te ontmoeten. De Literaire Vertaaldagen worden financieel mogelijk gemaakt door het Lira Fonds, het Nederlands Letterenfonds, Literatuur Vlaanderen, ELV en de Auteursbond. De praktische organisatie is in handen van het Nederlands Letterenfonds. Traditioneel vinden de Vertaaldagen plaats in Amsterdam. **In 2026 is het de bedoeling om de editie in Antwerpen te organiseren.**

Als partner van **ELV** is Literatuur Vlaanderen al vele jaren betrokken bij de inspanningen die in Vlaanderen en Nederland worden geleverd om de positie van literair vertalers in het werkveld te versterken. Via een waaier aan beurzen en via steun aan het mentoraatprogramma van ELV zorgt Literatuur Vlaanderen voor broodnodige ondersteuning van beginnende en actieve literaire vertalers.

De Vertalersvakschool is een academie voor literair vertalen. Die particuliere opleiding is in 2006 in Amsterdam opgericht door literair vertalers vanuit een bezorgdheid over de toekomstige aanwas in het vak. Sindsdien delen literair vertalers hier hun kennis met aspirant-vertalers. In januari 2018 ging de eerste cursus van start in de nieuwe Antwerpse vestiging. De studenten hebben vaak al een opleiding vertaalkunde of letterkunde gehad. De gemiddelde leeftijd ligt rond

Vertalersweek 2024

de 40 jaar, al is het studentenbestand de laatste jaren aan het verjongen.

De Vertalersvakschool Amsterdam kan in Nederland jaarlijks op 61.000 euro subsidie rekenen van het Nederlands Letterenfonds en het Lira Fonds, maar ook daar staat de werking tegenwoordig onder druk door alsmar kleinere studentenaantallen. Daardoor moet de Antwerpse vestiging voortaan op eigen benen kunnen staan. Ook in Nederland zijn er alsmar minder studenten. **Literatuur Vlaanderen wil de Vertalersvakschool Antwerpen beter ondersteunen.** De garantiesubsidie van € 5.000 willen we optrekken naar € 12.500. Daarnaast willen we mentoraten voor de tweedejaarsstudenten mogelijk maken (€ 9.000) alsook het opzetten van een korte cursus literair vertalen uit het Zweeds, kaderend in ons

gastlandschap in Göteborg (€ 5.500). Dat houdt een budgettaire meervraag van € 22.000 in.

Meer instroom door samenwerking

Literatuur Vlaanderen wil haar inspanningen voor het veld van de literaire vertaling de komende jaren op verschillende manieren opdrijven. Niet alleen door de versterking van de bestaande beurzen (zie boven), maar ook door waar mogelijk bij te dragen aan een verhoogde instroom van studenten in de Vlaamse taal- en vertaalopleidingen. We willen onderzoeken of het Vlaams Talenplatform daarbij een bondgenoot kan zijn. Daarnaast willen we **de samenwerking tussen de Vertalersvakschool en de academische opleiding tot literair vertaler (KU Leuven) faciliteren en ondersteunen.**

Een recente bevraging van ELV leert dat literair vertalers het belang naar voren schuiven van een stevige vertaalwetenschappelijke basis in combinatie met volgehouden praktijkervaring. Een academische opleiding tot literair vertaler, zoals aangeboden binnen het Traject literair vertalen van de Master Vertalen (KU Leuven), wordt vanuit dat perspectief idealiter gevolgd door een meer praktijkgeoriënteerde opleiding zoals aangeboden door de Vertalersvakschool. Literatuur Vlaanderen organiseerde intussen een aantal overlegmomenten met beide partijen in het kader van dit meerjarenplan. Er is bij beide organisaties een grote bereidheid om tot maximale synergie te komen.

Literatuur Vlaanderen stelt het volgende voor:

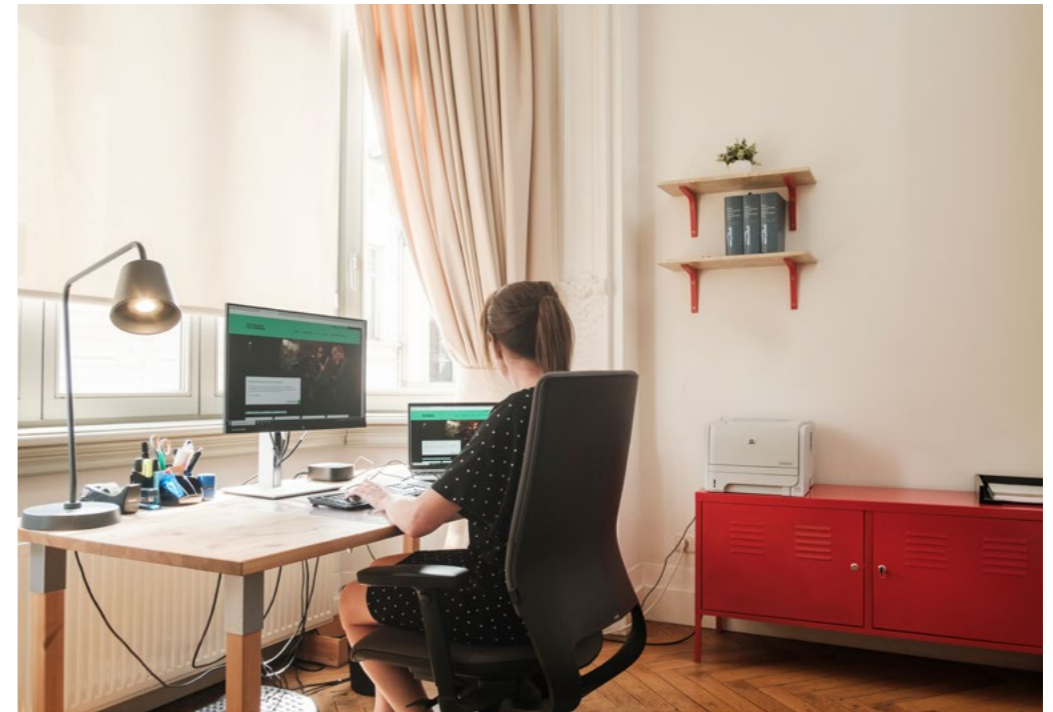
- De verantwoordelijken van de Vertalersvakschool en de Master Vertalen van de KU Leuven jaarlijks samenbrengen voor afstemming over de gezamenlijke acties en hoe die bijdragen tot het vertaalbeleid.
- Een structurele uitwisseling van kennis tussen docenten van de Vertalersvakschool en van de Master Vertalen van de KU Leuven opstarten via de organisatie van een Docentenstudiedag in Hotel Dumont. Literatuur Vlaanderen zorgt voor de betaling van de sprekers en een commissievergoeding voor de deelnemende docenten van de Vertalersvakschool.
- De financiële drempel verlagen voor masterstudenten Vertalen van de KU Leuven die de praktijkgeoriënteerde opleiding van de Vertalersvakschool willen volgen, in concreto door 50% van het inschrijvingsgeld (€ 1.975) te voorzien.
- Het aanbod van workshops over beroepsoriëntatie (dat wil zeggen de praktische kanten van het vertaalvak) faciliteren in Antwerpen via een samenwerking met de Vertalersvakschool tijdens de Intensieve Cursus die de KU Leuven en de Universiteit Utrecht samen organiseren voor hun masterstudenten literair vertalen in de tweede helft van het academiejaar. De Intensieve Cursus is een voltijds programma met vertaalworkshops en lezingen, een week in Antwerpen en een week in Utrecht. De Vertalersvakschool Antwerpen wil de workshops voor de week in Antwerpen inrichten

waardoor niet alleen hun praktijkgerichte docenten worden betrokken, maar eveneens hun studenten intensief samenwerken met de masterstudenten van Leuven en Utrecht. De Vertalersvakschool zou die Intensieve Cursus aanbieden als vast onderdeel in het curriculum van het eerste jaar.

- De organisatie van lezingen door professionele literaire vertalers ondersteunen (open voor studenten van zowel de Vertalersvakschool als de academische opleiding) via de regeling voor auteurslezingen.

 + € 58.000

De totale budgettaire meervraag voor opleiding, omkadering en capaciteitsopbouw voor vertalers bedraagt € 58.000, bestaande uit de ondersteuning van de Vertalersvakschool Antwerpen (€ 22.000) en het mogelijk maken van een intense samenwerking en uitwisseling van docenten en studenten van de Vertalersvakschool en de masteropleiding aan de universiteiten: het opzetten van een docentenstudiedag (€ 10.000), het verlagen van de financiële drempel voor masterstudenten die de praktijkgerichte opleiding aan de Vertalersvakschool willen aanvatten (€ 6.000) en de medewerking van de Vertalersvakschool aan de Intensieve Cursus van de KU Leuven en de Universiteit Utrecht in Antwerpen (€ 20.000).

Het Vertalershuis © Bob Van Mol

2.2.3 VERTALERSHUIS

Het Vertalershuis is een plek in hartje Antwerpen waar Literatuur Vlaanderen elke maand 2 tot 4 vertalers uit het Nederlands verwelkomt. Zij verblijven daar 2 weken tot 2 maanden om in alle rust te werken aan de vertaling van Nederlandstalig literair werk in een andere taal en zich onder te dompelen in de Vlaamse cultuur en de gesproken taal.

Literatuur Vlaanderen onderzoekt de mogelijkheden om het Vertalershuis te verhuizen naar de kantoor-site. Het pand in de Van Noortstraat 20, tevens de dienstingang naar Hotel Dumont, staat momenteel leeg. Het is de bedoeling om het Vertalershuis daar onder te brengen, waardoor het gehuurde appartement in de Steenbokstraat kan worden geschrappt.

2.3 Uitgevers, hoeders van een rijk boekenaanbod

Door talentvolle auteurs te ontdekken en hun werk redactioneel en promotioneel te ondersteunen, bieden uitgevers een platform aan unieke stemmen en verhalen. In het ideale scenario hebben auteurs een idee van wat ze zo goed mogelijk willen benaderen in de maanden, jaren dat ze aan een tekst werken. Daarbij speelt de uitgeverij een essentiële rol door te helpen bij het concretiseren van de eerste ideeën, het scheppen van de ideale schrijfoomstandigheden, het op koers houden van het schrijfproces en het redigeren van het eindresultaat. De uitgeverij steunt auteurs tijdens hun zoektocht naar de beste tekst en pas wanneer dat is gelukt, begint de zoektocht naar de lezer en de juiste promotiestrategie.

Het is die zoektocht naar de lezer die de uitgever kopzorgen geeft. Het bereiken van de lezer gaat niet (meer) vanzelf. In een tijdperk van constante verandering en technologische vooruitgang staan Vlaamse uitgevers voor uitdagende obstakels die hun wendbaarheid op de proef stellen. De digitalisering heeft de uitgeefwereld drastisch veranderd.

Traditionele modellen worden onder druk gezet door de opkomst van digitale media en nieuwe distributiekkanalen. Uitgevers moeten zich aanpassen om hun boeken effectief te kunnen aanbieden aan een breed publiek. Met de opkomst van nieuwe vormen van literatuur, zoals podiumliteratuur en digitale verhalen, verandert ook het landschap van de literaire wereld. Die nieuwe genres verschijnen vaak niet in traditionele boekvorm en creëren ruimte voor andere poortwachters, zoals organisatoren van festivals, literaire evenementen en online platformen.

Daarnaast is er de toenemende concurrentie van andere vormen van entertainment, zoals streamingdiensten en sociale media. Die platformen bieden alternatieven die de aandacht van lezers trekken, waardoor het voor uitgevers moeilijker wordt om lezers te bereiken en te behouden. Bovendien veranderen de voorkeuren van lezers. Er is een groeiende vraag naar diverse genres en formats, waaronder e-books en audioboeken. Uitgevers moeten dus flexibel zijn in hun aanbod en inspelen op die veranderende behoeften.

Maar een literair werk wordt nooit uitsluitend op verzoek van de lezer gemaakt. Er geldt in de literatuur maar één uitgangspunt: de verbeelding van de auteur als bron van creatie. Soms zijn er veel lezers voor het eindresultaat, soms minder. In de eerste fase van het uitgeefproces mag dat nooit een overweging zijn, want dan treedt vervlakking op. Het is bovendien juist in het belang van lezers om boeken aan te bieden die hun wereld vergroten.

Financiële druk is een andere realiteit. De kosten van publiceren en distribueren blijven stijgen, terwijl de marges onder druk staan door prijsconcurrentie en alternatieve distributiemethoden. Dat vereist van uitgevers dat ze innovatieve strategieën ontwikkelen om te overleven. Zo zien we de laatste jaren een verdere concentratie van grotere spelers, vooral door overnames. Enkelen bundelen de krachten voor marketing en promotie.

Daarnaast is er de noodzaak om auteursrechten te beschermen in een digitale wereld, waar piraterij een steeds groter probleem wordt. Dat vraagt om juridische kennis en strategieën om de belangen van auteurs te waarborgen.

Tot slot worden Vlaamse uitgevers steeds meer aangespoord om diversiteit en inclusie te bevorderen. Het vertegenwoordigen van een breed scala aan stemmen en verhalen is niet alleen een morele verantwoordelijkheid, maar ook een kans om nieuwe markten aan

te boren. De wendbaarheid van de Vlaamse uitgevers is essentieel om die uitdagingen het hoofd te bieden en relevant te blijven in een dynamische omgeving. Uitgeven vandaag vraagt met andere woorden een grote dosis creativiteit en lef.

Literatuur Vlaanderen ziet uitgevers als een essentieel onderdeel van het letterenveld en beseft dat een gerichte steun aan uitgevers een positief effect heeft op de hele sector.

Literatuur Vlaanderen wil en kan geen economische urgenties opvangen, maar wel impulsen geven die bijdragen aan het flankerend beleid. Zo willen we bijzondere literaire publicaties van Vlaamse uitgevers blijven steunen, omdat ze een bijdrage leveren aan een rijk en divers boekenaanbod. Daarnaast blijft de ondersteuning van nationale acties, zoals de Boon Literatuurprijs, Boektopia en de generieke boeken-campagne, een belangrijke factor om de aantrekkingskracht van boeken op lezers te vergroten. De Vlaamse uitgevers spelen ook een cruciale rol in het kennis-knooppunt dat op initiatief van het BoekenOverleg zal worden ingericht. De uitgevers delen dure marktdata kosteloos met de sector om die vervolgens met markt-onderzoek (lees-, koop- en leengedrag van de lezer) te kunnen verrijken. Daar wordt iedereen wijzer van. Op die manier willen we, met de steun van de Vlaamse overheid, een informatiegedreven beleid voeren, wat leidt tot betere beslissingen.

Hoewel de markt voor Nederlandstalige essays klein is, met oplages die vaak onder de 500 exemplaren liggen, blijft de benodigde arbeid en toewijding voor die publicaties onverminderd groot. De kosten voor redactie, vormgeving, druk en promotie zijn vergelijkbaar met die van grotere oplages, en de vraag naar filosofische werken is moeilijk te voorspellen. De subsidie van Literatuur Vlaanderen maakt het mogelijk om commercieel precaire, maar maatschappelijk belangrijke projecten toch te realiseren.

Thomas Crombez
oprichter uitgeverij Letterwerk
© Isabelle Barberis

2.3.1 UITGEVERSTEUN

In de afgelopen beleidsperiode hebben we de nodige aandacht besteed aan het verder verfijnen van de subsidieregeling voor bijzondere literaire publicaties, na eerst de verschillende uitgeverijen te hebben gesproken.

Zo werd de regeling geleidelijk aan verruimd van productiesteun naar promotie- en redactiesteun. We ondersteunen niet alleen de productie van nieuwe titels, maar ook de redactionele begeleiding van auteurs (met het oog op het opwaarderen van de literaire kwaliteit) en de ontwikkeling van sterke promotieplannen (met het oog op het vergroten van het publieksbereik en de 'levensduur' van een boek). Uitgevers vragen de subsidie aan per publicatie, maar kiezen of ze aanvragen voor een of meerdere van de kostenposten uit het reglement (productiekosten, redactiekosten en/of promotiekosten).

In 2022 werd een nieuwe adviescommissie samengesteld voor de beoordeling van de aanvragen. Voorheen werden vragen voor uitgeversteun inhoudelijk beoordeeld door de genrecommissies van Literatuur Vlaanderen. In de praktijk bleek dat die aanpak goed werkte voor de beoordeling van de verwachte literaire kwaliteit van de publicaties, maar minder goed voor de andere beoordelingscriteria uit het reglement, zoals het promotieplan, de begroting, de redactionele begeleiding, enzovoort. In de nieuwe commissie zitten 5 spelers uit verschillende hoeken van de uitgeverwereld met relevante ervaring voor de beoordeling van de dossiers.

Uitgeverijen gevestigd in België kunnen via die regeling subsidie aanvragen voor het publiceren en in de markt zetten van waardevol en bijzonder Nederlandstalig literair werk. Het maximale subsidiebedrag bedraagt € 6.000 per publicatie, met een maximum van 4 toekenningen per jaar. Samen met de uitgevers werkt Literatuur Vlaanderen zo aan een breed, rijk en divers literair landschap. Dankzij de subsidie kunnen uitgevers ruimte (blijven) maken in hun fonds voor meer kwetsbare genres, zoals poëzie en strips, of het uitbrengen van debuten.

Uitgevers in verschillende genres maken gebruik van de subsidieregeling, waardoor er sprake is van een grote diversiteit in de publicaties die we via die weg ondersteunen. In de afgelopen periode zag de verdeling er als volgt uit:

Elly Simoens (uitgeverij De Eenhoorn) met een bijzondere literaire publicatie

Genre	Aanvragen 21-24	Toekenningen 21-24	% toegekend
Kinder- en jeugdliteratuur	18	12	66,7%
Non-fictie	30	18	60%
Poëzie	7	4	57,1%
Proza	9	5	55,6%
Strips	18	14	77,8%
Theater	3	3	100%
Vertaling in het Nederlands	12	8	66,7%
Totaal	97	64	66%

2.3.2 LITERAIRE TIJDSCHRIFTEN

Een literair tijdschrift is een onafhankelijk platform waarin verschillende vormen van literatuur aan bod kunnen komen vanuit een soevereine maar (esthetisch en ethisch) samenhangende poëtica. Een literair tijdschrift biedt redactioneel begeleide publicatiekansen voor zowel gevestigde als beginnende auteurs. Dat is vooral waardevol voor opkomend talent dat door een tijdschriftpublicatie een boost krijgt. Het tijdschrift biedt vaak een eerste podium en draagt daardoor bij aan de kans op een doorbraak. De lijst van gevestigde namen die hun schrijverschap toeschrijven aan een eerste publicatie bij een literair tijdschrift is lang.

Daarnaast fungeert een literair tijdschrift als een forum voor kritische reflectie en discussie over literatuur en cultuur. Het is een vrijplaats voor experiment in vorm of inhoud, waardoor het bijdraagt aan de vernieuwing

van de literatuur. Ze hebben tot op vandaag zeker hun functie om thema's en ideeën aan te kaarten die losstaan van de marktwerking en van de culturele of literaire berichtgeving. Het potentieel van de tijdschriften is dat ze vormen en teksten durven te brengen die de toon zetten voor de toekomst. Voor uitgevers vormen ze in die zin nog altijd een baken voor nieuw talent.

Met haar subsidies voor literaire tijdschriften ondersteunt Literatuur Vlaanderen waardevolle en kwaliteitsvolle tijdschriften waarin literatuur centraal staat. In 2022 startte een nieuwe beleidsperiode voor 4 jaar. De adviescommissie literaire tijdschriften adviseerde eind 2021 een subsidie voor 9 literaire tijdschriften in de periode 2022-2025. Eén tijdschrift is intussen gestopt, een ander wordt sinds 2023 binnen de werking van een literaire organisatie gesteund. Verder is het landschap erg divers. De ondersteunde literaire tijdschriften hebben erg uiteenlopende en uitgesproken profielen, vormen en poëtica's.

Pulp deLuxe

Pulp deLuxe is een online beeldverhalenmagazine dat wekelijks nieuwe strips en artikels over strips publiceert. Het is hét platform voor startende makers, met naast het online magazine verbindende evenementen.

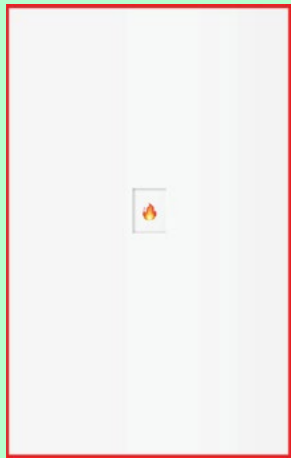

De Reactor

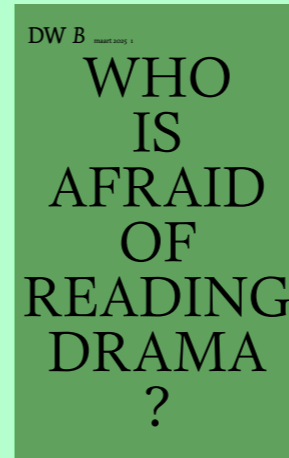
De Reactor is het Vlaams-Nederlands platform voor literatuurkritiek. De Reactor wil de kwalitatieve literaire kritiek in ons taalgebied een impuls geven voor een breed publiek van geïnteresseerde lezers.

---

nY

nY is een tijdschrift voor literatuur, kritiek en amusement. Het tijdschrift rebelleert tegen de idee dat 'het literaire' een apart en afgesloten domein zou zijn dat geen impact kan hebben op de andere domeinen van de werkelijkheid. Met hun nummers weten ze iedere keer maatschappelijke thema's uit verrassende invalshoeken te belichten.

DW B

DW B is het op één na oudste literaire tijdschrift uit het Nederlandse taalgebied. Literatuur publiceren in al zijn kwalitatieve diversiteit is de essentiële en overtuigende doelstelling van DW B. Veel grote namen van vandaag vonden hun eerste publicatiekans bij DW B.

Deus Ex Machina

Deus Ex Machina brengt nieuwe literatuur uit binnen- en buitenland met bijzondere aandacht voor jonge en/of debuterende auteurs en vertalers. Het tijdschrift zit op de huid van nieuwe literaire trends en spitst zich ook toe op kruisbestuiving en evoluties in andere kunsttakken, met fotografie en beeldende kunst op kop.

Kluger Hans

Kluger Hans is een literair boorplatform voor opkomend en onbekend talent in woord en beeld. Tekst, vormgeving en beeldende kunst versterken elkaar in elk nummer.

Zacht Lawijd

Zacht Lawijd publiceert verhelderende, belangwekkende en goed geschreven teksten en essays met betrekking tot Nederlandstalig literair erfgoed uit de 19de, 20ste en 21ste eeuw. Samen met de auteurs en de partners wil elk nummer van het tijdschrift via elke bijdrage een verrijkende blik bieden op de Nederlandstalige literatuur(geschiedenis) en het literaire erfgoed in de bredere zin van het woord.

In 2024 gingen we in gesprek met de medewerkers van elk literair tijdschrift dat een subsidie ontvangt om beter inzicht te krijgen in hun noden voor de start van een nieuwe beleidsperiode in 2026. Op basis van die input en in samenspraak met de adviescommissie literaire tijdschriften stelden we een nieuw reglement op. Daarin is er meer ruimte voor een zakelijk plan op maat van het tijdschrift zelf; niet meer op basis van eerder arbitraire percentagevoorwaarden. Het reglement werd begin 2025 gepubliceerd. In de loop van 2025 kunnen de aanvragen ingediend worden en zal de adviescommissie literaire tijdschriften adviseren over de subsidietoekenningen voor de periode 2026-2029.

Er is de laatste 10 jaar erg veel bespaard op ondersteuning van het literaire tijdschrift. Door die besparingen is het voor veel tijdschriften moeilijk geworden om het hoofd boven water te houden. Enkele tijdschriften zijn verdwenen, omdat het niet meer houdbaar was om het tijdschrift te maken (Karakters, G., Passage ...) en voor sommige is het kantje boord of ze het volgende jaar gaan halen. Zelfs het gevestigde tijdschrift DW B geeft dat aan. Hoewel de inspanningen van het beleid er mee voor gezorgd hebben dat de gepubliceerde auteurs altijd betaald krijgen, liet dat vaak geen financiële ruimte meer om naast de auteurs ook de redacteurs te verlonen voor hun werk, terwijl er zonder hen uiteraard geen kwaliteitsvol nummer meer zou zijn. De interne werking van tijdschriften berust op geëngageerd vrijwilligerswerk, en dat is niet altijd evident.

Het is belangrijk om de literaire tijdschriften te betoelagen voor wat ze zijn: geen 'leuk' boekje waarvoor zoveel mogelijk (betalende) lezers moeten worden gezocht, maar wel een onmisbare podiumplek voor auteurs, in elke fase van hun carrière, om meters te maken, om gezien te worden door andere professionals in het veld, of om andere professionele literaire talenten te ontdekken en te ontwikkelen naast het schrijven (recenseren, redigeren, uitgeven, organiseren). We moeten dus voldoende investeren in die 'boorplatformen' voor literair talent.

Naast de literaire tijdschriften zelf ondersteunde Literatuur Vlaanderen in de periode 2023-2025 ook de koepelorganisatie Folio. Die verbindt de literaire tijdschriften met tijdschriften uit het Kunsten- en Erfgoeddecreet en zet in op de volgende vier doelstellingen:

1. de gezamenlijke zichtbaarheid en impact van magazines in de samenleving verhogen;
2. pistes aanboren voor meer onderlinge kennisdeling en samenwerking tussen de betrokken magazines;
3. de gezamenlijke stem en gedeelde belangen van die publicaties vertolken bij het beleid en bij andere partners;
4. meer inzicht creëren rond toekomstige uitdagingen die op het tijdschriftenveld afkomen.

Literatuur Vlaanderen erkent het belang en de meerwaarde van Folio, maar wil in de eerste plaats investeren in literaire tijdschriften. Om de literaire sector op lange termijn te versterken, wordt het beschikbare budget voor tijdschriften herverdeeld met meer nadruk op de ondersteuning van de literaire tijdschriften zelf. Er zal daarom een verschuiving zijn in de manier waarop Folio als koepelorganisatie wordt ondersteund. Dit kan inhouden dat bepaalde dienstverlening voor tijdschriften herzien wordt.

2.4 Organisatoren, de brug tussen auteur en lezer

In de koppeling tussen auteur en lezer komt de kracht van literatuur tot uiting. De vonk kan maar overspringen als de verhalen hun publiek bereiken.

Iedereen in de sector speelt daarbij een rol, maar literaire organisaties gaan een stap verder. Zij zijn de werkelijke katalysatoren van het geïntegreerde letterenbeleid op het terrein. Zij kunnen de beleidsprioriteiten van het letterenbeleid, de krijtlijnen die Literatuur Vlaanderen uitzet, waarmaken in de praktijk. Daarbij staat niet alleen de auteur centraal, maar evengoed de lezer. De organisaties maken literatuur toegankelijk voor een breed publiek en geven haar een plek in de samenleving en in het internationale veld (zoals PEN Vlaanderen). De Vlaamse Auteursvereniging (VAV) behartigt de belangen van de auteurs, maar wil net als de andere organisaties ook auteurs en lezers met elkaar verbinden. Organisaties stimuleren de ontwikkeling, creatie, verspreiding van en reflectie over literatuur in al haar genres.

2.4.1 LITERAIRE ORGANISATIES

Literatuur Vlaanderen ondersteunt vandaag 9 literaire organisaties waarmee een vijfjarige beheersovereenkomst is afgesloten van 2023 tot en met 2027. Die organisaties hebben een permanente en professionele werking met een bovenlokaal bereik. Ze beschikken over expertise en knowhow en zorgen voor dynamiek in het literaire veld. Ze werken in functie van de kunstenaar en vervullen een of meerdere functies die hun artistieke uitmuntendheid en hun unieke karakter onderstrepen: creatie en ontwikkeling, presentatie, spreiding en participatie, dienstverlening en ondersteuning, reflectie en kritiek, en informatie en documentatie. Literatuur Vlaanderen koppelt die functies in de beheersovereenkomst aan beleidsprioriteiten zoals talentontwikkeling, literaire innovatie, literair ondernemerschap, nieuwe doelgroepen en internationalisering. De organisaties onderschrijven de randvoorwaarden van goed bestuur, fair pay, een inclusieve werking en een veilige werkomgeving.

Om de stijgende loonkosten het hoofd te kunnen bieden, moeten de subsidies van literaire organisaties geïndexeerd worden, zoals bij organisaties uit het Kunstendecreet.

Ilke Froyen
OLO

© Andreas Van Esbroeck

De organisaties zijn goed op de hoogte van elkaars werking, wat afstemmen, vermijden van dubbel werk en onderling samenwerken vanuit de eigen expertise vergemakkelijkt. De oprichting van het Overleg Literaire Organisatoren (OLO) was daarin een belangrijke stap. Sinds 2023 ondersteunt Literatuur Vlaanderen die overlegstructuur structureel (€ 18.000 per jaar). Zo kan OLO de literaire organisatoren in heel Vlaanderen, van grote instellingen tot individuele curatoren, van structureel ondersteunde organisaties tot tijdelijke collectieven verbinden, verenigen en ondersteunen.

De werkingsmiddelen van die organisaties komen (zo goed als) integraal van Literatuur Vlaanderen. Waar organisaties met structurele ondersteuning via het Kunstendecreet op een indexatie van het standaard vastgelegde loonaandeel van 60% kunnen rekenen, is er voor de literaire organisaties niets voorzien. Door het uitblijven van die indexering moeten de organisaties elk jaar besparen en op het einde van een beleidsperiode steeds moeilijker keuzes maken. De slagkracht van de organisaties, met name het deel dat aan programma's en auteursoptredens kan worden uitgegeven, gaat op die manier sterk achteruit. In 2022 werd er een historische correctie doorgevoerd dankzij een eenmalige budgetverhoging, die intussen evenwel is verdampt door de loonkoststijging van 11% in 2023. Zoals in het memorandum van het BoekenOverleg is aangegeven, vragen wij dat de literaire organisaties op dezelfde manier worden behandeld als andere structurele kunstorganisaties in het kader van

het Kunstendecreet, zodat ook zij op een jaarlijkse indexering van de loonmassa kunnen rekenen.

Concreet stellen we voor om in de nieuwe beheersovereenkomst van Literatuur Vlaanderen het loonaandeel van Literatuur Vlaanderen uit te breiden met de loonmassa van de structureel ondersteunde organisaties die voor hun voortbestaan afhankelijk zijn van Literatuur Vlaanderen: de 9 literaire organisaties aangevuld met Iedereen Leest en de Vlaamse auteursvereniging.

Het loonaandeel van Literatuur Vlaanderen is al vele jaren vastgelegd op 18% van de dotatie. Op basis van de loonmassa van de structureel ondersteunde organisaties, zoals aangegeven in de jaarcijfers van 2024, dient het loonaandeel te worden uitgebreid tot 41% van de dotatie.

Loonkost org	€ 3.248.397,91
Loonkost LV	€ 2.162.585,99
Totaal	€ 5.410.983,90
% t.o.v. dotatie	40,92%

Dit zijn de 9 literaire organisaties, aangevuld met Iedereen Leest en de Vlaamse Auteursvereniging, die structureel ondersteund worden:

Poëziecentrum

Poëziecentrum wil zo veel mogelijk mensen met poëzie in aanraking laten komen. Zo hoopt ze duidelijk te maken dat er voor iedereen een gedicht of soort poëzie bestaat. De organisatie werkt daaraan via 5 afdelingen: de uitgeverij, het tijdschrift, het kenniscentrum, de publiekswerking en de poëzieshop.

VONK & Zonen

VONK & Zonen is een werkplaats en productiehuis waar literaire creaties ontstaan, waar tijd en ruimte is om te werken, waar er wordt nagedacht en uitgewisseld over het ambacht en de functie van de literaire maker, en waar er presentaties van die creaties een plek vinden. Een laboratorium voor de artistieke en zakelijke ontwikkeling van literaire makers.

Passa Porta

Internationaal literatuurhuis Passa Porta is een meertalige ontmoetingsplek in Brussel. Het huis heeft een internationale en meertalige visie en organiseert literaire evenementen in eigen huis en een tweejaarlijks internationaal literatuurfestival in Brussel. Daarnaast organiseert Passa Porta ook nationale en internationale residenties voor literaire makers.

Villa Verbeelding

Villa Verbeelding is een huis in Hasselt voor illustratie en jeugdliteratuur dat het werk van jeugdauteurs en illustratoren zichtbaar maakt. Daarbij staan verdieping, creatie, visuele geletterdheid en boekenliefde centraal. Daarnaast verzorgt Villa Verbeelding masterclasses voor illustratoren en draagt ze zo bij aan hun talentontwikkeling.

Behoud de Begeerte

Behoud de Begeerte tilt de literaire voorstelling op tot een spannend theateraal genre dat als volwaardige podiumkunst wordt gepresenteerd. Het aanbod geeft een caleidoscopische blik op het literaire veld, zowel nationaal als internationaal. Daarmee werpt Behoud de Begeerte zich op als ambassadeur van alle letteren.

Stripgids

Stripgids is het expertisecentrum en productiehuis over het actuele beeldverhaal en striperfgoed in Vlaanderen. Stripgids stimuleert de verwondering, de nieuwsgierigheid, de kennis, de creativiteit en het lees- en kijkplezier bij striplezers en -makers. Stripgids verbindt het stripbedrijf, de cultuursector en de brede samenleving.

Grafixx

Grafixx is een platform voor creatie, presentatie en verspreiding van beeldverhaal, illustratie en grafiek. De activiteiten bevinden zich op het snijvlak van literatuur, beeldende en toegepaste kunsten en hebben specifiek aandacht voor de ontwikkeling van makers en hun netwerken.

Herman Teirlinckhuis

Het Herman Teirlinckhuis ontwikkelt een bijzondere erfgoedplek tot een huis voor artistieke uitwisseling in een informele sfeer. Een ontmoetingsplek voor schrijvers, artiesten, lezers, liefhebbers, erfgoedbezoekers met een waaier aan activiteiten, kwaliteitsvol en laagdrempelig. Daarnaast is er een residentieplek ingericht voor kunstenaars en schrijvers, voornamelijk uit Vlaanderen.

PEN Vlaanderen

PEN Vlaanderen zet zich in voor de vrijheid van meningsuiting, voor meer internationale samenwerking tussen schrijvers en voor literatuur als bindmiddel voor vrede en verstandhouding. Dat doet de organisatie niet alleen in Vlaanderen, maar ook met een internationaal perspectief.

iedereenleest.

Iedereen Leest

Iedereen Leest is de referentieorganisatie rond lezen en leesbevordering. De organisatie werkt programma's en campagnes uit zoals Jeugdboekenmaand, Voorleesweek, Boekstart of de Leesjury. Samen met partners bouwt Iedereen Leest aan een sterke, brede leescultuur in Vlaanderen en Brussel.

Vlaamse Auteursvereniging

De Vlaamse Auteursvereniging is de belangenvereniging van en voor Vlaamse auteurs. Ze vertegenwoordigt zowel auteurs van proza, poëzie, toneel, scenario's, kinder- en jeugdliteratuur, literaire non-fictie en strips als illustratoren en literair vertalers.

VONK & Zonen ©Tim Theo Deceuninck

Behoud de Begeerte © Dries Luyten

2.4.2 LITERAIRE PROJECTEN

In 2023 werden de subsidies voor literaire en strip-manifestaties vervangen door subsidies voor literaire projecten, na eerst uitgebreid in gesprek te gaan met verschillende spelers uit het literaire middenveld.

Naast publieksgerichte evenementen (of manifestaties) kunnen ook initiatieven die gericht zijn op de ontwikkeling of ondersteuning van (collectieven van) makers, die de kennisuitwisseling tussen professionals bevorderen of die niet voor een algemeen publiek bedoeld zijn, worden ondersteund.

De verbreding van het subsidiereglement heeft een belangrijke rol gespeeld in de vernieuwing en professionalisering van het Vlaamse literaire veld. Er wordt nu meer ingezet op de zakelijke en artistieke ontwikkeling van makers en organisaties. De nieuwe regeling vindt ook beter aansluiting bij technologische en artistieke ontwikkelingen. Zo kan een literaire podcast, een literaire performance of een crossmediale installatie ook worden ondersteund. Daarnaast blijft er ruimte voor meer klassieke literaire evenementen of festivals, die een belangrijk platform bieden aan grote groepen van makers en publiek om literatuur te beleven en uit te dragen.

De regeling draagt bij tot het toegankelijker, dynamischer en zichtbaarder maken van literatuur, terwijl het tegelijkertijd ruimte biedt aan een breder scala aan uitingen en stemmen met ruimte voor

Read & Relax vzw

professionalisering. Dat leidt tot een stijging van de kwaliteit en het bereik.

Ook in de komende beleidsperiode willen we via die regeling blijven investeren in initiatieven die bijdragen tot de dynamiek van het literaire landschap in Vlaanderen. Terugkijkend op de eerste twee werkingsjaren van die ambitieuze regeling worden ook enkele uitdagingen voor de toekomst zichtbaar.

Zo valt het op dat het brede opzet van de regeling (en het wegvallen van subsidiemogelijkheden op lokaal niveau) tot een serieuze toename van het aantal aanvragen heeft geleid. Voor een jaarlijks beschikbaar bedrag van € 300.000 wordt er meer dan het drievoudige aangevraagd. Die druk op het budget zorgt ervoor dat de adviescommissie bijna nooit het aangevraagde bedrag (maximum € 30.000) in zijn totaliteit toekent. Inhoudelijk zeer relevante en goed onderbouwde projecten worden daardoor meestal slechts gedeeltelijk ondersteund. Dat zorgt voor organisatorische uitdagingen, zoals de vraag of een project überhaupt kan doorgaan wanneer het toegekende subsidiebedrag te sterk afwijkt van de aangevraagde middelen.

PROJECTSUBSIDIE VOOR AUTEURSRESIDENTIES

Door de uitbreiding van de subsidieregeling rond literaire projecten is het voor residentie-aanbieders mogelijk geworden om project-subsidies aan te vragen voor residenties die actief bijdragen aan:

- de ondersteuning van het creatieve proces van literaire makers;
- (participatieve) projecten die het maatschappelijk welzijn vergroten via literatuur;
- de artistieke ontwikkeling van literaire makers;
- de professionele/zakelijke ontwikkeling van literaire makers.

Dat betekent in feite dat er voor alle soorten functies die een auteursresidentie kan vervullen mogelijkheden voor projectsubsidies bestaan in het huidige subsidiereglement, op voorwaarde dat het voorgestelde residentieproject aansluit bij de vooropgestelde doelstellingen en missie van de literaire organisatie die de residentie aanbiedt.

FAAR Oostende © Toerisme Oostende

FAAR Oostende © Toerisme Oostende

PODCASTS ALS LITERAIRE PROJECTEN

Literaire podcasts zijn in deze tijden een uitgelezen medium om literatuur op een vernieuwende en toegankelijke manier tot bij het publiek te brengen. Daarom werden literaire podcasts in 2023 opgenomen in de subsidieregeling rond literaire projecten. Om twijfels bij aanvragers te vermijden, werden duidelijke afspraken met het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) rond podcastondersteuning gemaakt. Bij Literatuur Vlaanderen komen alleen praatpodcasts over literatuur in aanmerking. Voor verhalende literaire podcasts en andere verhalende podcastprojecten kunnen makers aankloppen bij VAF. Zo werken we samen aan een bloeiend en divers aanbod voor liefhebbers van literatuur.

2.5 Talentontwikkeling, grondstof voor de toekomst

Als Literatuur Vlaanderen zou moeten worden samengevat in 1 begrip, is 'talentontwikkeling' misschien wel de meest accurate term. Zowel op verschillende directe manieren (via beurzen en subsidies) als indirecte manieren (via organisaties, tijdschriften of projecten die we ondersteunen), zet Literatuur Vlaanderen in op talentontwikkeling. Zelfs leesbevordering kun je invullen als het stimuleren van het talent van de (voor)lezer. Talentontwikkeling is een kernactiviteit van Literatuur Vlaanderen.

Sinds de start van de vorige beleidsperiode in 2021 biedt Literatuur Vlaanderen voor het eerst maatwerk aan individuele makers door middel van **specifieke opleidingstrajecten en workshops, talentontwikkelingsbeurzen** voor creatieve of zakelijke verdieping, en netwerkevenementen. Zo geven we de literaire kunstenaar ruimte om zich te professionaliseren. We voorzien hiervoor jaarlijks een budget van gemiddeld € 90.000 euro.

Daarnaast steunt Literatuur Vlaanderen een sterk literair middenveld dat kan inspelen op de noden van makers.

Literaire tijdschriften op papier en online vormen een eerste kans voor auteurs om gepubliceerd te worden, waardoor ze voor uitgevers en andere literaire professionals een belangrijk instrument voor het ontdekken van nieuw talent zijn. Ook verschillende literaire organisaties en projecten vervullen een talentontwikkelingsrol. Literaire organisaties bieden kansen aan makers en omgekeerd bieden makers nieuwe creaties en inzichten aan organisaties en hun publiek. In de respectievelijke subsidiereglementen van Literatuur Vlaanderen is talentontwikkeling een van de speerpunten.

Talentontwikkelingsinitiatieven zijn in het bijzonder belangrijk voor auteurs en genres die minder vanzelfsprekend zijn in het huidige literaire veld. Inzetten op talentontwikkeling is in die zin een effectief instrument voor een toegankelijker en laagdrempeliger letterenveld, waarin elk talent de kans krijgt om zich te ontwikkelen. Voor poëzie, podiumliteratuur en strips zijn er al heel wat dwarsverbanden in het veld aanwezig. Alleen theatertekst hinkt achterop. De Nederlandse toneelauteur Don Duyns noemde de toneeltekst ooit "het debiele broertje van de serieuze

De talentontwikkelingsbeurs betekent voor mij een vrijplaats voor experiment, waar geen specifiek literair product voorop staat, zoals bij de werkbeurzen. Zo heb ik dankzij een talentontwikkelingsbeurs met een vormgever kunnen samenwerken voor het project ‘Life is but a dream’. Deze samenwerking is duurzaam gebleken, en werd verdergezet bij de publicatie van mijn roman ‘De collectieve inzinking van de familie Hofmeyer’.

Julie Cafmeyer
theatermaker, schrijfster
en columniste

© Athos Burez

letteren, de mankepoot van de literaire scene”. Nochtans is Vlaanderen rijk aan straffe theaterauteurs. Literatuur Vlaanderen wil dan ook graag een inhaalbeweging maken door de samenwerking te intensiveren met het festival **Shakespeare is Dead**.

2.5.1 TALENTONTWIKKELINGSBEURZEN

In 2022 konden auteurs, illustratoren en vertalers voor het eerst een aanvraag voor een talentontwikkelingsbeurs indienen bij Literatuur Vlaanderen. Met de beurs willen we inspelen op de steeds meer hybride beroepspraktijk van makers door de verschillende aspecten en de kosten die daaraan verbonden zijn in rekening te nemen. Het kan gaan om inhoudelijk-creatieve of zakelijke verdieping, in Vlaanderen of in het buitenland. Literaire makers kunnen op een laagdrempelige manier en via een maandelijkse aanvraagronde een projectvoorstel en bijhorende begroting indienen. Aanvragers kunnen per jaar maximaal € 2.500 subsidie krijgen voor 1 project of voor meerdere kleine projecten. Literatuur Vlaanderen vergoedt maximaal 80% van de begrote kosten. Minstens 20% van de kosten wordt dus door de aanvrager zelf gedekt.

De subsidie is zinvol voor zowel ervaren auteurs die al door Literatuur Vlaanderen ondersteund worden, als voor beginnende auteurs of auteurs die toewerken naar een werkbeursaansvraag. Daarnaast verwijzen de adviescommissies geregeld naar die beurzen in

adviezen voor werkbeursaanvragen. **De subsidie-lijn is succesvol en wordt door auteurs (en de Vlaamse Auteursvereniging) positief geëvalueerd.**

In 2024 werden er 44 talentontwikkelingsbeurzen toegekend ter waarde van € 60.000. In 2024 ging het al om 30% meer aanvragen dan bij de start in 2022. We verwachten dat het aantal aanvragen verder zal stijgen en willen daarom een groei-scenario voor deze beurs voorzien.

2.5.2 GENRELAB

In 2022 zette Literatuur Vlaanderen samen met auteur Dimitri Bontenakel een masterclass voor professionele auteurs van misdaadromans en thrillers op. Het traject bestond uit masterclasses, feedbacksessies en individuele gesprekken met een coach. Er werden 8 deelnemers geselecteerd. De insteek van het traject was om een genre te ondersteunen dat volop in ontwikkeling is maar nog niet altijd beantwoordt aan de verwachtingen van literaire kwaliteit van onze werkbeurscommissies. Het genrelab werd door de deelnemers als een grote meerwaarde ervaren. De formule van het genrelab biedt de kans om een extra impuls te geven aan een ondervertegenwoordigd (sub) genre zoals de graphic novel, poëzie, spoken word, fantasy of thriller. Literatuur Vlaanderen wil één editie per twee jaar organiseren, wat overeenstemt met € 15.000 per editie.

Oorspronkelijk was het zelfs de bedoeling om het feedbacktraject na zes maanden al af te ronden. Maar dat was niet realistisch. Iedereen wilde graag een volledig manuscript kunnen inleveren voor de laatste sessie en daar feedback op krijgen, maar dat had toch wat tijd nodig om te groeien. Voor mezelf weet ik ook dat ik zonder het Genrelab sowieso geen thriller had geschreven. Dat stond niet boven op mijn lijstje.

Tine Bergen
auteur

© 135 mm Leuven

© Bob Van Mol

2.5.3 ELK VERHAAL BEGINT

Diverse doelgroepen bereik je niet vanzelf. Het loont om een extra inspanning te leveren, om samen te werken met andere organisaties en spelers die je nog niet kent of om je communicatiecampagnes aan te passen. Uit het charter voor inclusie, dat in 2019 door het BoekenOverleg gelanceerd werd, vloeide Elk verhaal telt voort. Dat is een netwerk dat regelmatig de temperatuur van de sector meet om noden te detecteren op het vlak van diversiteit en inclusie.

In 2023 organiseerden we voor de eerste keer een netwerkmoment voor de sector, waaruit duidelijk bleek dat er nood was aan leertrajecten, zowel voor literaire organisaties en bedrijven als voor literaire makers.

In 2024 kwam er zo een eerste leertraject voor **literaire organisaties en bedrijven** over een inclusief personeelsbeleid in samenwerking met participatieorganisatie LEVL. De kosten van dat traject bedroegen € 10.000. De deelnemende organisaties betaalden een bijdrage voor deelname, afgestemd op hun financiële draagkracht. Door die succesvolle samenwerking willen we in de nieuwe beleidsperiode nieuwe trajecten lanceren voor deze doelgroep. Daarvoor werken we steeds samen met een externe partner met de gepaste expertise. Voorbeelden van trajecten in de komende beleidsperiode zijn (op basis van noden die naar voren kwamen tijdens het netwerkmoment in 2023): aanbod diverse kinderboeken, inclusieve communicatie en inclusief curatorschap.

In februari 2025 startte het eerste talentontwikkelings-traject voor **literaire makers** onder de noemer '**Elk verhaal begint**'. Het traject loopt 2 jaar en is onder andere geïnspireerd door het Slow Writing Lab van het Nederlands Letterenfonds, waar sinds 2021 ook Vlaamse makers aan deelnemen met de steun van Literatuur Vlaanderen. 'Elk verhaal begint' richt zich op startende makers die nog niet gepubliceerd zijn,

ongeacht hun leeftijd. Voor de eerste editie bakenden we 3 genres af waarrond gewerkt wordt:

- proza;
- kinder- en jeugdliteratuur (focus op leesboeken voor de leeftijdscategorie 8-10 jaar);
- podiumliteratuur (focus op *slam* en *spoken word*).

Uit meer dan 120 kandidaten selecteerden we per genre 3 deelnemers, dus 9 deelnemers in totaal. Elke deelnemer wordt begeleid door een ervaren mentor van een van de drie organisaties die we bij het traject hebben betrokken: voor proza is dat De Letterie in

Oostende, voor kinder- en jeugdliteratuur is dat Studio Sesam in Antwerpen en voor podiumliteratuur is dat TRILL in Leuven.

Literatuur Vlaanderen wil in de komende beleidsperiode nog 2 nieuwe edities van een gelijkaardig traject van 2 jaren opstarten met respectievelijke start in 2027 en in 2029. Dan kunnen andere genres centraal worden gezet. De kosten van een dergelijk traject voor 9 deelnemers inclusief de begeleiding van de betrokken organisaties bedraagt € 45.000 per jaar.

TRANSVERSALE FOCUS OP TALENTONTWIKKELING VOOR 4 KWETSBARE GENRES

Poëzie

Poëzie mag dan qua verkoop een kleiner genre zijn, het is een klassiek genre dat een belangrijk onderdeel van het letterenveld vormt. Het genre wordt door Literatuur Vlaanderen op verschillende manieren ondersteund, binnen en buiten het boek, nationaal en internationaal.

- We ondersteunen jaarlijks via onze werkbeurzen een grote groep auteurs die poëzie schrijven. In 2024 werden in totaal 169 werkbeursaanvragen gehonoreerd, waarvan 33 aan dichters (bijna 20%).
- Literatuur Vlaanderen biedt structurele ondersteuning aan het Poëziecentrum, dé belangrijkste speler in het veld voor poëziebeleid en talentontwikkeling voor poëzie. Een aantal campagnes en projecten zijn: de Poëzieweek, de Dichter des Vaderlands, de Poëziedebuutprijs, Versopolis, de Poëziesterren en

Poëziemedailles. De eerste stappen voor een lerend netwerk voor mid-career dichters worden nu gezet.

- Naast het Poëziecentrum zetten ook andere organisaties zich in voor poëzie, zoals VONK & Zonen, dat het collectief van de Klimaatdichters via een zakelijk ontwikkelingstraject hielp professionaliseren, en Behoud de Begeerte, dat onder andere de uitreiking van de Herman de Coninck-prijs op touw zet.
- Ook binnen de ondersteuning van auteurslezingen is poëzie een populair genre. Het doet het zelfs iets beter dan proza. In 2024 werden in totaal 3.177 auteurslezingen ondersteund, waarvan 419 lezingen door dichters of slamdichters (13% van het totaal).
- Binnen onze internationale werking wordt de vertaling van poëzie ondersteund via translation grants. Omdat poëzie vertaald krijgen extra uitdagend is, wordt het genre gesteund voor de volle 100% van de vertaalkosten, met extra mogelijkheid voor productiekosten voor een maximumbedrag van € 8.000. In 2024 werden er maar liefst 15 translation grants toegekend voor poëzie (op een totaal van 112 toekenningen).

- Daarnaast kunnen ook buitenlandse poëziefestivals en uitgevers een beroep doen op de travel grant wanneer ze dichters uit Vlaanderen willen uitnodigen. In 2024 zijn er 13 travel grants gegeven aan Vlaamse dichters en slamdichters om naar het buitenland te reizen.

Podiumliteratuur

De afgelopen jaren zijn genres als slam poetry en spoken word steeds populairder geworden. Hoewel orale literatuur al geruime tijd bestaat, staat de ondersteuning ervan nog niet zo lang op de radar. Gesproken genres zijn nochtans een belangrijke manier van hoe literatuur geschreven en bedreven wordt. Events waarop podiumauteurs hun werk brengen zijn vaak laagdrempelig, waardoor mensen met uiteenlopende achtergronden uitgenodigd worden om te proeven van literatuur. Daarnaast bereiken gesproken genres ook een jonge doelgroep. We ondersteunen ze als volgt:

- Sinds 2017 komen podiumauteurs in aanmerking voor een opname op

auteurslezingen.be. Op dit moment werden al meer dan 35 podiumauteurs opgenomen.

- Sinds 2024 kunnen podiumauteurs ook een werkbeurs aanvragen. In dat eerste jaar werd aan 4 podiumauteurs een werkbeurs toegekend.
- Verschillende literaire organisaties en projecten vervullen een talentontwikkelingsrol voor podiumliteratuur. Enkele voorbeelden zijn Dans! Dichter! Dans!, dat (vaak voor het eerst) een podiumplek en workshops voor podiumdichters voorziet, of het WPSO (World Poetry Slam Organisation), een initiatief vanuit Brussel dat inzet op de professionalisering van de internationale slam scene.

Dit zijn prille stappen. De komende beleidsperiode willen we de werkbeurzen voor podiumauteurs verder ontwikkelen en het genre podiumliteratuur als een integraal en transversaal deel van de werking van Literatuur Vlaanderen uitbouwen, zoals alle andere genres die we ondersteunen. Dat impliceert dat we extra impulsen geven aan podiumauteurs bij de gesubsidieerde auteurslezingen,

bij ondersteuning voor literaire projecten, bij talentontwikkelingsbeurzen en -trajecten. Ook internationaal willen we podiumauteurs alle kansen geven via de travel grants.

Strips

Ons striperfgoed is wereldbekend, maar ook vandaag zijn Vlaamse strips en graphic novels ontzettend rijk en gevarieerd. Literatuur Vlaanderen speelt een onmiskenbare rol in het ondersteunen van de Vlaamse stripkunst door te investeren in talentontwikkeling van makers en middenveld.

- Via onze werkbeurzen ondersteunen we jaarlijks een grote groep stripmakers. In 2024 werden in totaal 169 werkbeursaanvragen gehonoreerd, waarvan 18 aan stripmakers (11%). Door het onderhouden van nauwe contacten met gerenommeerde beeldverhaal- en illustratie-opleidingen (KASK in Gent en LUCA in Brussel) merken we bovendien dat het aantal aanvragen van beginnende makers jaarlijks toeneemt.

- Literatuur Vlaanderen ondersteunt Vlaamse stripuitgeverijen zoals Oogachtend en Bries met subsidies voor bijzondere publicaties. Van 2021 tot en met 2024 werden 64 publicaties gesteund, waarvan 14 strips.
- De zichtbaarheid van Vlaamse strips in een internationale context wordt gestimuleerd door vertaalsubsidies. Zo werd 'Vel' van Sabien Clement en Mieke Versyp uitgegeven in Frankrijk en de Verenigde Staten, en staan er van het vuistdikke 'Zondag' van Olivier Schrauwen niet minder dan 6 vertalingen op stapel, in het Engels, Frans, Duits, Spaans, Italiaans en Zweeds. De vertaal- en productiekosten van dat soort boeken ligt zo hoog dat onze steun broodnodig is.
- Ook samenwerkingen met internationale stripfestivals zorgen voor een betere zichtbaarheid van Vlaamse auteurs in het buitenland. In 2024 was België gastland op het Zwitserse festival BDFIL met een tentoonstelling, gesprekken en signeursessies van 6 aanwezige stripmakers. Dat soort gelegenheden waarbij auteurs op een informele manier contact kunnen leggen met hun buitenlandse collega's zijn bijzonder waardevol.

- Literatuur Vlaanderen biedt structurele ondersteuning aan 2 organisaties die zich uitsluitend bezighouden met strips, graphic novels en zines: Stripgids en Grafixx. Zij bieden een platform voor talentvolle stripmakers via stripbeurzen en festivals. Die evenementen versterken de band tussen de makers en het publiek en bieden nieuwe makers de kans om hun netwerk te vergroten en hun werk (vaak voor het eerst) te tonen aan een breed en internationaal publiek. Grafixx organiseert ook workshops en toonmomenten voor beginnende zine- en stripmakers. Stripgids biedt via het tijdschrift eerste publicatiekansen aan nieuwe stripmakers.
- Verschillende literaire projecten rond strips, zines en graphic novels werden deze beleidsperiode ondersteund: van exposities van het werk van beginnende stripmakers (Tuig collectief en Pulp de Luxe) tot workshops en ontwikkelingstrajecten van Vroom in Brussel of Plica in Gent. De initiatieven dragen bij aan de kansen voor nieuwe generaties stripmakers en vertegenwoordigen een grote diversiteit aan stijlen binnen het stripveld, variërend van mainstream strips tot de *underground* zine-cultuur.

Theatertekst

Naast poëzie, podiumliteratuur en strips, is ook theatertekst een literair genre dat extra ondersteuning behoeft. Theaterauteurs krijgen in Vlaanderen doorgaans geen kans om voltijds schrijver te zijn en theaterteksten worden na hun eerste opvoering niet geborgd als literaire teksten. Een tweede leven voor een theatertekst na de eerste opvoering is erg zeldzaam (zowel in boekvorm als in een heropvoering in een nieuwe vorm), waardoor er ook geen modern repertoire wordt opgebouwd.

Ook binnen de regelingen van Literatuur Vlaanderen is theatertekst ondervertegenwoordigd. Tussen 2021 en 2024 werd er slechts 3 keer productiesteun toegekend voor een theatertekstpublicatie. Het aantal auteurslezingen dat door een theaterauteur wordt gegeven zit doorgaans op of onder de 1% van het totaal. Het aantal werkbeurzen dat betrekking heeft tot theater schommelt de laatste jaren rond de 12%.

Toneelteksten worden niet bij literaire uitgeverijen gepubliceerd, worden nauwelijks of niet in de boekenbijlagen besproken, krijgen buiten de

theaterstudies weinig aandacht aan de universiteit en verdwijnen zo in de marges van de literatuurgeschiedenis. Vlaanderen loopt in die zin achter op de situatie in onze buurlanden (Duitsland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk), waar festivals en projecten die zich richten op modern toneelrepertoire opbloeien. Ook in Nederland is er al langer een opmars van de theatertekst aan de gang, met opleidingen (HKU Utrecht), theaters (Bellevue) en andere initiatieven (Declaus Theatertekstkritiek, Toneelschrijfhuis, De Nieuwe Toneelbibliotheek) die sterk inzetten op talentontwikkeling en repertoireopbouw voor de theatertekst. Die aandacht rendeert ook. Dat valt op bij de enige literaire prijs die specifiek gericht is op dit genre: de Toneelschrijfprijs. De laatste laureaat uit Vlaanderen dateert al uit 2015 en in de afgelopen jaren behouden auteurs uit Nederland ook in de nominaties telkens het overwicht.

Toch worden in Vlaanderen veel sterke theaterteksten geschreven die lang niet altijd de aandacht en waardering kregen die ze verdienen, binnen én buiten het theater. Er ontstonden de afgelopen jaren nieuwe initiatieven om de theatertekst te ondersteunen. Zo is er ook de

nieuwe opleiding aan LUCA Drama: Writing for Performance (naar analogie met Nederland). Enkele theatergezelschappen richten zich in toenemende mate op toneeltekst (het nieuwstedelijk, De NWE Tijd, Het Kwartier, de HOE, het Nederlands-Vlaamse collectief BOG).

Sinds 2020 is er ook het festival **Shakespeare is Dead**: het eerste festival in het Nederlands taalgebied met een focus op toneeltekst. Dat festival plaatst de ontwikkeling, verspreiding en internationalisering van de Nederlandstalige toneeltekst centraal. De impuls van het festival werd tot nu toe al duidelijk in publicaties, schrijfoverdrachten en vertalingen. Shakespeare is Dead draagt zo wezenlijk bij tot talentontwikkeling, repertoireopbouw en internationale uitstraling van theatertekst uit Vlaanderen. We willen daarom het partnerschap met dat festival uitbreiden.

© Bob Van Mol

2.5.4 SHAKESPEARE IS DEAD

In februari 2022 bezochten ruim 2.500 mensen de eerste live editie van Shakespeare is Dead in Leuven, waar een 60-tal professionele theaterauteurs uit Vlaanderen, Nederland en de rest van de wereld hun werk presenteerden tijdens meer dan 50 events, lezingen en voorstellingen. Het werk van 11 Nederlandstalige auteurs werd vertaald naar het Engels, Frans en Duits, en voorgesteld aan internationale professionals (uitgevers, agenten en producenten).

Het enthousiasme was groot en 2 partners in Nederland besloten meteen in Amsterdam een Nederlandse tegenhanger van het festival op te zetten. Sinds 2022 vindt Shakespeare is Dead afwisselend in Leuven en Amsterdam plaats. Waar tijdens de Amsterdamse editie de focus voornamelijk ligt op talentontwikkeling en ondersteuning van nieuwe stemmen, werkt de Leuvense editie naast talentontwikkeling ook op repertoireopbouw en internationalisering.

In 2024 vond een nieuwe editie plaats in Leuven, met bijna 3.000 bezoekers, 71 auteurs en 50 events. Het aantal internationale professionals op het festival verdubbelde. De directe impact van het festival liet zich zien. Naast de spin-off van het Vlaamse festival in Amsterdam, ontstond een Europees samenwerkingsproject, getiteld Future Narratives en gefinancierd binnen Creative Europe. 7 Europese partners bundelen

hun krachten en geven nieuwe stemmen van professionele theaterhuizen in Europa de opdracht om een nieuw stuk te ontwikkelen. De resultaten daarvan worden gepresenteerd op Shakespeare is Dead 2026 in Leuven. Daarnaast volgden tal van andere publicaties, vertalingen en schrijfp opdrachten.

Maar bovenal biedt het festival kans op ontmoeting, uitwisseling, kennisdeling en netwerking, wat cruciaal is in de (door)ontwikkeling van een professionele schrijverscarrière. Tegelijk zet het recent Nederlandstalig werk in de kijker, dat de potentie heeft om door te groeien tot (internationaal) repertoire. Shakespeare is Dead vult daarmee een cruciale plek in het literaire landschap in het Nederlandse taalgebied en speelt in op de noden van het theatertekstgenre zoals geschetst in het kaderstuk. Er is geen equivalent van het Poëzie- of Stripcentrum voor theatertekst, geen structureel magazine dat auteurs kansen biedt om nieuw materiaal te testen en uit te werken.

Shakespeare is Dead brengt verschillende partners uit de podiumkunsten en de literaire wereld samen en biedt kansen aan beginnende en meer ervaren auteurs. Het is een belangrijke impuls voor theatertekst in Vlaanderen, maar tegelijkertijd is het festival zonder verdere steun niet levensvatbaar. Om het genre verder te kunnen laten groeien, willen we samen met Shakespeare is Dead investeren in talentontwikkeling, repertoireopbouw en internationale uitstraling van theatertekst uit Vlaanderen. Na grondig overleg met

initiatiefnemer Stijn Devillé, theaterauteur en directeur van het nieuwstedelijk, impliceert dat een jaarlijkse investering van € 65.000 door Literatuur Vlaanderen, ongeveer 25% van de totale kosten van het festival.

De talentontwikkelingsinitiatieven voor individuele literaire makers zijn een succes. Ze verlagen drempels en bieden ruimte om professionele kunstenaars op hun eigen tempo te laten groeien. We zien ook duidelijk dat ze een opstap kunnen zijn naar werkbeurzen, een eerste publicatie bij een uitgeverij of een programmatie op grotere festivals.

Willen we die talentontwikkeling de komende 5 jaar doorontwikkelen, dan houdt dat een meervraag van € 55.000 per jaar in.

Als we daarnaast ook theatertekst weer op de internationale kaart willen zetten en op het niveau van onze noorderburen willen spelen, is een additionele € 65.000 per jaar noodzakelijk.

 + € 55.000

 + € 65.000

“

In de heksenketel van het theater is er vaak weinig ruimte voor de ontwikkeling van de toneelauteur en diens oeuvre. Dat gaat ten koste van de repertoireopbouw en internationalisering. Zo dreigt de literaire theatertekst in Vlaanderen een wegwerpproduct te worden, goed voor eenmalig gebruik. Met Shakespeare is Dead, afwisselend in Leuven en Amsterdam, proberen we daar iets aan te doen. Dat vraagt overtuiging, toewijding en doorzettingsvermogen, maar vooral ook centen. Die ontbreken vandaag nog nagenoeg helemaal. We hopen hier door een duurzaam partnership met Literatuur Vlaanderen eindelijk een kentering in te kunnen brengen.

Stijn Devillé

Het nieuwstedelijk

© Koen Broos

3. Elk verhaal telt

3.1 Leesbevordering

Sinds 2014 is Literatuur Vlaanderen bevoegd voor het leesbevorderingsbeleid. Dat beleid wordt uitgetekend en uitgevoerd in nauwe samenwerking met **Iedereen Leest**, de referentieorganisatie voor leesbevordering. Iedereen Leest breidde in de afgelopen 10 jaar haar werking op vakkundige wijze verder uit en geldt in de sector als een betrouwbare en deskundige partner die een professionele dienstverlening, aanpak en samenwerking – over beleidsdomeinen heen – hoog in het vaandel draagt.

Samen met Iedereen Leest was Literatuur Vlaanderen betrokken bij het uittekenen van het Vlaamse Leesoffensief (2021), een initiatief van de ministers bevoegd voor Cultuur, Onderwijs en Welzijn. We schreven mee aan de visienota en voerden een aantal succesvolle piloottrajecten uit. Het Leesoffensief onderstreept de urgentie dat alleen een volgehouden collectieve inspanning op lange termijn (minimaal 10 jaar), vanuit een beleidsdomeinoverschrijdend perspectief, een ommezwaai mogelijk kan maken.

Leesbevordering is voor deze Vlaamse Regering een speerpunt. Het Regeerakkoord geeft aan dat het Leesoffensief moet worden voortgezet. De beleidsnota

Cultuur van minister Gennez ziet bibliotheken een belangrijke centrale rol opnemen en wijst op de expertise van Iedereen Leest om het taal- en lesonderwijs te versterken. Literatuur Vlaanderen onderschrijft die visie en wil in de komende beleidsperiode de **projectsubsidieregeling voor leesbevordering** hervormen met focus op bibliotheken, waarbij de inhoudelijke expertise van Iedereen Leest en haar recent gelanceerde digitale leerplatform **Iedereen Leest Academie** wordt betrokken.

Een geletterde toekomst voor elk kind begint bij de geboorte. Iedereen moet de kans krijgen om boeken en verhalen te ontdekken. Zo vroeg, zo vaak en zo lang mogelijk in een doorgaande leeslijn. **Boekstart** is intussen, 20 jaar na lancering, gemeengoed in Vlaanderen met een participatie van 93% van alle Vlaamse en Brusselse bibliotheken. Met **Boekstart voor kleuters** richt het programma zich op de overgang van peuter naar kleuter, van voorschools naar schooltijd. Iedereen Leest kon gedurende 2 jaar een pilootversie opzetten met extra middelen van het ministerie van Cultuur binnen het Leesoffensief. Om dat succesvolle traject voort te kunnen zetten is een investering nodig.

Boekstart © Simon Bequoye

Via het subsidiereglement voor doelgroepgerichte literaire publicaties ondersteunt Literatuur Vlaanderen kwaliteitsvolle en met zorg uitgegeven literaire werken die inspelen op specifieke (maatschappelijke) behoeften en/of die aangepast zijn aan specifieke noden, zoals de **Daisy-luisterboeken**. In samenwerking met Luisterpuntbibliotheek wil Literatuur Vlaanderen de mogelijkheden bekijken om Daisy-boeken tot bij andere relevante doelgroepen te brengen.

3.1.1 IEDEREEN LEEST

Iedereen Leest heeft als missie om zoveel mogelijk mensen, en dat vanaf heel jonge leeftijd, het plezier van lezen te laten ontdekken en kennis te laten maken met de rijkdom aan verhalen en wat dat teweeg kan brengen in een mensenleven. Naast het organiseren van campagnes en leesbevorderingsprogramma's zet de organisatie sterk in op kennisdeling en expertisebevordering over leesbevordering en (kinder- en jeugd) literatuureducatie. Eind 2024 resulteerde dat in de lancering van de Iedereen Leest Academie, een gratis digitaal leerplatform dat professionals en vrijwilligers actief in bibliotheken, scholen en kinderopvang wil ondersteunen en begeleiden in hun leesbevorderende opdracht.

De sensibiliseringscampagnes zoals Voorleesweek en Jeugdboekenmaand zijn vaste ankerpunten in het jaarprogramma van bibliotheken en scholen. De hefboomprogramma's Boekstart (0 tot 3 jaar) en de Leesjury (3 tot 18 jaar) zitten in een groeiscenario en gelden als onbetwistbare kwaliteitslabels. Via participatieve piloottrajecten wordt binnen die programma's op permanente basis gewerkt aan innovatie. Met Boekenzoeker.be biedt Iedereen Leest een gecureerd aanbod van kwaliteitsvolle Nederlandstalige of vertaalde kinder- en jeugdliteratuur aan. Het is een unieke, betrouwbare en kwaliteitsvolle wegwijzer voor kinderen en jongeren, hun ouders, leerkrachten en bibliotheekmedewerkers.

iedereenleest academie

BIBLIOTHEEK

ONDERWIJS

KINDEROPVANG

VRIJWILLIGERS

Haar expertise op het vlak van kinder- en jeugd-literatuur deelt Iedereen Leest maximaal via webinars. Campagnes en programma's worden er inhoudelijk op gestoeld. Dat beantwoordt aan een hoge nood, want die kennis is steeds minder (of niet) aanwezig bij leerkrachten (in spe), bibliotheekmedewerkers, kinderbegeleiders en andere 'helpende volwassenen' die kinderen doen groeien als lezer. Het aanbod van Iedereen Leest staat ook open voor ouders en iedereen met interesse voor leesbevordering.

Iedereen Leest is actief in internationale netwerken, zoals EURead (Consortium of European Reading Promotion Organisations), IBBY (International Board on Books for Young People) en CHARM (Consortium for Health Humanities, Arts, Reading and Medicine)

Uitdagingen voor de toekomst

Er zijn veel uitdagingen en noden op het vlak van leesbevordering. Opeenvolgende internationale onderzoeken als PISA en PIRLS tonen aan dat het niet goed gaat met de leesvaardigheid én leesmotivatie van Vlaamse kinderen en jongeren. We hebben er als maatschappij alle baat bij om daar daadkrachtig op in te zetten en de achteruitgang te stoppen. Goede lezers staan sterker in hun schoenen en verhogen hun groei- en ontwikkelkansen op school, in het werkleven en in het dagelijks leven. Dat begint bij de geboorte. Daar worden de eerste belangrijke bouwstenen gelegd voor de toekomst. En ook in het latere volwassen leven, tot in de laatste levensfase, kan het lezen van literatuur (in verschillende vormen) mensenlevens verrijken. Daar vaart ook de maatschappij wel bij. De effecten van lezen zijn op veel vlakken erg betekenisvol, en hun belang zal gezien de complexe maatschappelijke uitdagingen, gaande van AI-geletterdheid tot gezondheid en mentaal welzijn van onze samenleving, alleen maar toenemen. Daarom is het cruciaal dat een breed maatschappelijk en politiek draagvlak voor een rijker, inclusiever en aanmoedigend leesklimaat duurzaam wordt ontwikkeld.

3 prioritaire accenten:

1. Zorgen voor een voorschoolse (voorlees)start in de thuisomgeving en in de kinderopvang voor elk kind

Alle 'helpende volwassenen' in de eerste levensjaren van een kind moeten we aanmoedigen en overtuigen om voor te lezen en zélf ook meer te lezen. Kinderen hebben rolmodellen nodig en hoe meer lezen (en boeken) in hun onmiddellijke leefomgeving aanwezig en bereikbaar zijn, hoe groter de slaagkans op een geletterde, lees- en taalvaardige toekomst. Verhalen en boeken moeten hen worden aangereikt. Daar moeten we als maatschappij van doordrongen zijn. De aanpak van kansenongelijkheid begint hier. Boekstart draagt die boodschap uit aan jonge ouders die in het consultatiebureau komen, brengt hen in contact met boeken en wijst de weg naar de bibliotheek. Een Boekstart-bibliotheek heeft een baby- en peutervriendelijk aanbod en activiteitenprogramma. Idealiter vindt die cruciale boodschap ook haar vertaling in de kinderopvang, waar veel baby's en peuters hun eerste levensjaren doorbrengen. In een kwaliteitsvolle en taalstimulerende voor- en buitenschoolse kinderopvang horen boeken thuis en maken voorleesmomenten deel uit van het pedagogisch programma en worden ze opgenomen in de dagelijkse routine door medewerkers of voorleesvrijwilligers, en dat niet alleen tijdens Voorleesweek. Voorlezen is een krachtige manier om taal te verwerven en om kinderen in contact te brengen met de magie van verhalen. Dat

is vandaag helaas nog te weinig een algemene realiteit, de verschillen op het terrein zijn nog heel groot.

2. Literatuureducatie in vrije tijd en schooltijd van kleuter tot jongvolwassene bevorderen

Wie goed en graag leest, heeft extra troeven in handen: lezen wakkert creativiteit, taligheid en verbeeldingskracht aan, en zorgt voor meer kennis van de wereld, meer inlevingsvermogen en een groter kritisch beoordelingsvermogen. In complexe maatschappelijke tijden is leescompetentie dé basis waarop mediawijsheid en AI-geletterdheid kan bouwen. Van Boekstart in de kleuterklas tot de Leesjury in de bib of op school, van auteursontmoetingen tot de Boon voor Onderwijs in het secundair onderwijs: we brengen kinderen en jongeren in contact met een onuitputtelijke bron van rijke verhalen en levenswijsheid die het verdere verloop van hun leven mee kan vormgeven. Literatuur maakt inherent onderdeel uit van cultuureducatie, op school en in de vrije tijd. Zowel binnen als buiten de schoolmuren kan leesbevordering een rol van betekenis spelen. Iedereen Leest legt in haar programma's bruggen tussen beide domeinen en stimuleert zo ook de samenwerking tussen scholen en bibliotheken. Ook het hoger onderwijs, in het bijzonder de lerarenopleiding, kan een rol van betekenis spelen. Studerende en werkende jongeren zijn een doelgroep die we mee moeten kunnen nemen in het verhaal.

3 Inzetten op de transversale kracht van leesbevordering in andere beleidsdomeinen

Onze samenleving kenmerkt zich door stijgende (kansen)ongelijkheid, toenemende eenzaamheid, maatschappelijk onbehagen, polarisatie, te veel schermtijd en risico's op online verslaving, concentratieproblemen en een sterk verminderd mentaal welzijn van grotere groepen mensen in alle leeftijds-categorieën. Lezen kan een effectieve tegenkracht zijn. Samen lezen en voorlezen zorgen voor verbinding en kunnen sociale cohesie bevorderen, zowel voor kinderen en jongeren, als volwassenen en ouderen. Meer wezenlijke aandacht voor het belang en de rol van lezen in andere beleidsdomeinen, naast cultuur en onderwijs, kan een vliegwieleffect in gang zetten. Iedereen Leest legde de voorbije jaren al eerste bouwstenen, creëerde netwerken rond het thema 'lezen en mentale gezondheid' en wil er nog sterker op inzetten. Leesbevordering wordt vandaag nog onvoldoende gezien in haar transversaal belang en de mogelijkheden die het kan bieden. Leesbevorderingsnetwerken en geïntegreerde inclusieve acties opzetten over beleidsdomeinmuren heen kunnen impact en slagkracht genereren op de domeinen van jeugd, armoede, welzijn en zorg, gelijke kansen, en media, alsook bij inburgering en integratie, werk en (sociale) economie. Er liggen zoveel kansen. Soms evidenties, maar evengoed onvermoede paden die verbinding kunnen maken met andere dan de al bereikte doelgroepen. Bibliotheken kunnen hier een

cruciale rol spelen. Hun outreachende rol is vandaag, vanwege gebrek aan middelen, mensen en expertise, nog te vaak eenmalig, ad hoc of te geïsoleerd en dus weinig duurzaam op lange termijn. Iedereen Leest kan hen in die opdracht ondersteunen.

© Simon Bequoye

Acties en budgettaire impact

Iedereen Leest staat voor een slagkrachtig, verbindend, inclusief en onderbouwd leesbevorderingsbeleid. De organisatie ondersteunt en inspireert bibliotheken, scholen en kinderopvang in de professionele uitvoering van hun leesbevorderende opdracht

met campagnes, programma's en sinds 2024 ook met de Iedereen Leest Academie. Met een klein team van gedreven medewerkers (12 VTE) weet de organisatie haar opdracht deskundig en efficiënt uit te voeren. Als sterk maatschappelijk betrokken organisatie wil Iedereen Leest haar rol als wegbereider, verschildmaker en betrouwbare partnerorganisatie de komende jaren verder opnemen en de transversale kracht van leesbevordering verder helpen uitbouwen.

Wat Iedereen Leest ontwikkelt en aanlevert, stroomt door naar de partners op het terrein. Als wendbare organisatie wil Iedereen Leest kunnen blijven inspelen op urgenties en opportuniteiten via het opzetten van piloottrajecten die eenmaal ze het verschil maken kunnen worden opgeschaald. Daarvoor is een stabiele basisfinanciering die continuïteit waarborgt een basisvoorwaarde, zodat de huidige koers minstens kan worden aangehouden. De noodzaak van de indexering van de loonkost van Iedereen Leest, zoals eerder in dit plan werd aangegeven, is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

Boekstart voor kleuters

Een van de programma's die wijdverspreid in Vlaanderen wordt uitgevoerd is Boekstart. Iedereen Leest coördineert het programma. Het Agentschap Opgroeien is een structurele partner, want de consultatiebureaus van Kind & Gezin en de Huizen van het Kind zijn plaatsen waar Boekstart aanwezig is. Op 6 en 15 maanden komen ouders in contact met

© Simon Bequoye

Boekstart bij hun bezoek aan het consultatiebureau en worden ze naar de lokale bibliotheek doorverwezen. Met het piloottraject **Boekstart voor kleuters** richt het programma zich op de overgang van peuter naar kleuter, van voorschools naar schooltijd. Iedereen Leest kon deze piloot gedurende twee jaar (2022-2024) opzetten met extra middelen van het ministerie van Cultuur binnen het Leesoffensief. Na de pilootfase met een testgroep van 30 bibliotheken leeft de vraag naar doorontwikkeling en opschaling. Iedereen Leest maakt zich sterk om te kunnen toewerken naar een bereik van 20.000 kleuters (1/3 van het totale aantal kleuters) in een eerste fase. De werking wordt gelijkaardig aan die van Boekstart opgezet: in een model van cofinanciering

van Vlaamse en lokale overheid. **Vanuit Vlaanderen is daar een investering van € 105.000 voor nodig.**

Iedereen Leest coördineert en ontwikkelt het boekenpakket en de educatieve omkadering voor bibliotheken, leerkrachten en ouders. De bibliotheek fungeert als spil op het terrein.

De 3 aangegeven prioritaire accenten leggen een rode draad bloot. In het bijdragen aan oplossingen voor de maatschappelijke leescrisis stellen Literatuur Vlaanderen en Iedereen Leest een **sterk partnerschap met de openbare bibliotheken** voorop. De bibliotheken hebben bijzonder veel potentieel, maar het ontbreekt hen vandaag vaak aan voldoende slagkracht. Om hun rol te kunnen opnemen als ankerpunten in het Leesoffensief, moeten zij versterkt worden in mensen en middelen. Dat ligt buiten onze bevoegdheid. Literatuur Vlaanderen en Iedereen Leest kunnen wél een belangrijke ondersteunende rol spelen door een duurzaam, deskundig en onderbouwd leesbevorderingsbeleid uit te rollen. De projectsubsidieregeling leesbevordering van Literatuur Vlaanderen wil op de bibliotheek focussen (zie verder).

Iedereen Leest Academie

Daarnaast is er het net gelanceerde digitale leerplatform Iedereen Leest Academie dat als inhoudelijk kompas fungeert. Die unieke digitale leerinfrastructuur rond leesbevordering biedt een antwoord op noden die leven op het terrein: meer deskundigheid op vlak van leesbevordering, vertrekkende vanuit een

wetenschappelijk onderbouwd kader. Op die manier kan effectieve impact op lange termijn worden gegene-reerd, namelijk komen tot een ander leesgedrag en een gedeelde leescultuur. Het platform bundelt het hybride leeraanbod van Iedereen Leest en biedt een mix aan van online leertrajecten en live verdiepende praktijkvormingen. Het basisaanbod van online leertrajecten wordt gratis aangeboden voor alle gebruikers. Zo wordt er geen financiële drempel ingebouwd en kan de kennis over leesbevordering wijd verspreid worden. Het platform stimuleert zowel individueel leren als teamleren en draagt bij tot levenslang leren. De focus van het startaanbod richt zich op 3 doelgroepen: bibliotheken, onderwijs en kinderopvang.

Er is een aanbod voor wie zich professioneel wil bijscholen, maar evengoed voor vrijwilligers die zich willen inzetten voor leesbevordering en literatuureducatie.

Doelstelling voor de komende jaren is de doorontwikkeling en verdere uitbouw en opschaling van het leeraanbod. De Iedereen Leest Academie staat vandaag in een goede startpositie. Het is geen lege doos, maar een stevig onderbouwd en goed doordacht verhaal. Het is nu zaak om de verdere uitbouw mogelijk te maken, zodat het een dynamisch en levendig instrument kan blijven en het aanbod van thematisch en doelgroepgerichte leertrajecten, inspiratieboxen en coaching en begeleidingstrajecten kan blijven groeien.

Die aanpak moet ervoor zorgen dat er een breed maatschappelijk draagvlak ontstaat rond het belang van lezen, zodat leesbevordering wordt gezien als een collectieve verantwoordelijkheid waarvoor we ons allemaal inzetten.

Er zijn geen ontwikkelkosten meer nodig voor het platform; die grote investering is al gebeurd. Om de ledereen Leest Academie te kunnen laten doorgroeien en te beantwoorden aan leer- en begeleidingsnoden die op het veld leven, zijn minimaal 2 toegewijde medewerkers nodig. Hun taak bestaat uit deze onderdelen:

1. bibliotheekmedewerkers adviseren bij het opzetten van duurzame leesbevorderingsprojecten conform de leesscan voor bibliotheken;
2. begeleidingstrajecten voor leesbevorderingsprocessen in andere sectoren opstarten;
3. educatieve inspiratieboxen, online leertrajecten, videocontent en toolkits uitwerken.

 + € 120.000

Dat impliceert een investering van € 120.000 per jaar.

Als we leesbevordering in zijn transversale kracht ten volle willen inzetten, is het belangrijk dat we ook nieuwe sporen trekken in andere beleidsdomeinen, in afstemming en samenwerking met bibliotheken die we tegelijk versterken in hun rol als spil in een lokaal, bovenlokaal en Vlaams leesbevorderingsbeleid.

Sylvie Dhaene
ledereen Leest

© Bas Bogaerts

© Simon Bequoye

3.1.2 PROJECTSUBSIDIEREGELING LEESBEVORDERING VOOR BIBLIOTHEKEN

Een leesvaardige en leesgrage samenleving: daar gaat Literatuur Vlaanderen voor. Daarom ondersteunen we organisaties die initiatieven rond leesbevordering op touw zetten. Organisaties, vzw's, scholen, bibliotheken ... kunnen op dit moment een dossier indienen voor een bescheiden budget van € 15.000 per project of € 37.500 per jaar.

Literatuur Vlaanderen wil de komende beleidsperiode met een vernieuwde subsidieregeling leesbevordering focussen op de sleutelrol van **bibliotheken als spil in het (boven)lokale leesnetwerk** zoals die werd geformuleerd in de Adviesnota van het Leesoffensief. Onderzoek naar de rol van bibliotheken toont aan dat bibliotheken meer dan ooit die sleutelrol spelen op het kruispunt van leesbevordering, welzijn en sociale cohesie. Ze stimuleren mensen om te lezen en bieden een helpende hand aan wie niet mee is met de digitale revolutie. Ze moeten kortom een steeds grotere rol vervullen, met steeds minder middelen.

In de huidige beleidsperiode kunnen aanvragers van de projectsubsidie rekenen op de inhoudelijke ondersteuning van Iedereen Leest: een eerste keer aan de hand van een verkennend gesprek voor het indienen van hun dossier en vervolgens ook na de toekenning van de subsidie. Ter inspiratie publiceert Iedereen Leest ook een praktijkvoorbeeld van een aantal projecten op hun website. Die dienstverlening is vrijblijvend voor aanvragers. In de plannen voor de nieuwe regeling willen we de samenwerking met Iedereen Leest versterken, waarbij de Iedereen Leest Academie actief zal worden ingezet. Daarnaast willen we in het bijzonder inzetten op een duurzame doorwerking van goedgekeurde projecten.

De boodschap is duidelijk. Willen we echt inzetten op bibliotheken en hun maatschappelijke rol rond

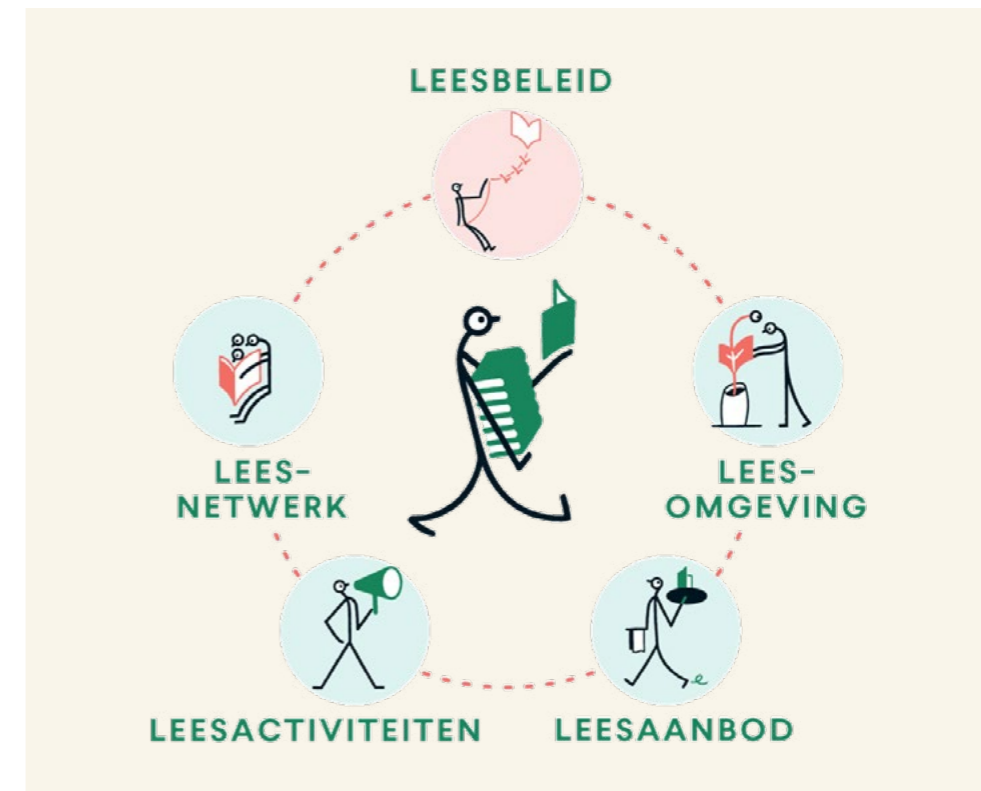
leesbevordering, dan moeten er meer middelen worden vrijgemaakt (zie adviesnota Leesoffensief, actie 8). Daarom wil Literatuur Vlaanderen in de nieuwe beleidsperiode expliciet inzetten op de ondersteuning van bibliotheken en de professionalisering van hun leesbevorderingsrol. Er ligt een doordacht plan om de subsidielijn rond leesbevordering om te vormen met een duidelijke focus op bibliotheken. In dat nieuwe scenario wordt een subsidiedossier altijd aangevraagd door een bibliotheek, in nauwe samenwerking met Iedereen Leest en de Iedereen Leest Academie.

Idealiter is Iedereen Leest in de hervormde subsidieregeling op 3 momenten betrokken bij een aanvraag:

1. een eerste keer tijdens een gesprek of traject vooraf;
2. dan als adviserend commissielid (zonder stemrecht);
3. en achteraf bij de evaluatie van de gehonoreerde projecten.

Dat leidt tot kwalitatievere aanvragen en tot meer goede praktijkvoorbeelden die door Iedereen Leest gedocumenteerd worden en een plek kunnen krijgen op het digitale leerplatform, wat bijdraagt aan de verdere professionalisering rond leesbevordering bij openbare bibliotheken.

De focus op bibliotheken wil niet zeggen dat de organisaties en vzw's die nu aanvragen uit de boot vallen: we moedigen juist samenwerkingen aan. Ook nu merken we dat de ingediende dossiers waar een

5 pijlers van een krachtige leesbevordering

bibliotheek bij betrokken is, bijna altijd sterker staan. Na intensief overleg met enkele bibliotheken van verschillende omvang, met VVBAD en met Iedereen Leest ligt volgend voorstel op tafel.

- Een **bibliotheek** is de aanvrager van de projectsubsidie (al dan niet in samenwerking met een externe of regionale partner). Een externe partner is niet verplicht, maar wordt wel warm aangemoedigd. In het reglement en het voortraject maken we de meerwaarde daarvan duidelijk. Bibliotheken kunnen ook samen een aanvraag indienen.
- Aanvragen worden gekaderd binnen de **5 pijlers van een krachtige leesbevordering**: leesbeleid, leesnetwerk, leesactiviteiten, leesaanbod

en leesomgeving. Die pijlers vormen het (wetenschappelijk) kader rond leesbevordering op de Iedereen Leest Academie. Online leertrajecten als 'Een duurzaam leesbevorderingsbeleid ontwikkelen' en 'De doorgaande leeslijn als basis voor leesbevordering' bieden bibliotheken een kapstok om hun projectaanvraag aan op te hangen. Bibliotheken worden aangemoedigd om die trajecten te volgen nog voor ze hun projectvoorstel uitschrijven en indienen. Niet elk project kan/moet op elke pijler inzetten. Aanvragers kunnen er ook voor kiezen om te focussen op één of enkele domeinen.

- Elke aanvraag is gericht op de **professionalisering** van het bibliotheekteam. De Iedereen Leest Academie is een mogelijke bron voor professionalisering voor het bibliotheekteam en betrokken partners.
- Aanvragers volgen vooraf een **infosessie** of een **leertraject** op de Academie. Daar worden de 5 pijlers en het waarom van de subsidieregeling toegelicht, maar ook het reglement kan daar een plek krijgen. Dat zal zorgen voor kwalitatievere aanvragen met meer (maatschappelijke) impact.
- Aanvragers kunnen ter voorbereiding van hun aanvraag de leesscan voor bibliotheken invullen. De leesscan is een instrument voor reflectie en kan een houvast zijn bij het opstellen van de aanvraag. De resultaten van de leesscan worden nooit meegenomen in de beoordeling van het dossier.

© Simon Bequoye

Bevraging bij bibliotheken

Het hierboven geschetste voorstel werd met enkele bibliotheken van verschillende omvang, met VVBAD en met Iedereen Leest afgestemd. Om een duidelijker beeld van het draagvlak bij bibliotheken te krijgen lanceerden we een kortlopende bevraging via onze nieuwsbrief, via Cultuurconnect en via VVBAD. De resultaten van de enquête na 3 weken looptijd spreken voor zich:

---

138 bibliotheken vulden de bevraging in (44% van het totaal). Het thema leeft bij bibliotheken.

86% van de bibliotheken vindt het goed dat de subsidielijn leesbevordering op die manier hervormd wordt.

82% van de bibliotheken vindt het goed dat een bibliotheek de aanvrager zou zijn van de subsidie in de hervormde subsidielijn leesbevordering.

82% van de bibliotheken denkt vaker samenwerkingen aan te gaan met externe partners door de hervorming van de subsidielijn leesbevordering.

90% van de bibliotheken zou door de hervorming meer handvatten hebben om in te zetten op leesbevordering.

85% van de bibliotheken kent de Iedereen Leest Academie al, maar liefst 92% van de bibliotheken vindt het goed dat de Iedereen Leest Academie een centrale rol speelt in de hervormde subsidielijn.

83% van de bibliotheken denkt dat een maximumbedrag van € 50.000 voldoende zou zijn om een krachtig leesbevorderingsproject te organiseren.

80% van de bibliotheken denkt (vaker) een subsidie aan te vragen in de hervormde subsidielijn leesbevordering.

Slechts 46% van de bibliotheken schat in voldoende capaciteit te hebben om een subsidieaanvraag binnen de hervormde regeling te dragen.

Dat slechts 46% inschat voldoende capaciteit te hebben om een aanvraag te dragen, kan een struikelblok zijn. Het is aan ons om de bezorgdheden van de bibliotheken serieus te nemen en met hen in gesprek te gaan over hoe we de administratieve drempels kunnen verlagen. Vanuit Literatuur Vlaanderen hebben we alvast enkele suggesties:

- Om een subsidie aan te vragen kunnen bibliotheken gebruik maken van een duidelijk sjabloon. Uiteraard krijgen aanvragers nog altijd de vrijheid om hun project toe te lichten zoals we willen, maar door duidelijke richtvragen op te nemen in het reglement maken we wel duidelijk welke informatie de adviescommissie nodig heeft om een aanvraag te kunnen beoordelen:
  - In welke mate sluit het project aan bij de 5 pijlers van krachtige leesbevordering?
  - Hoe gaat dit het projectteam en de werking versterken op vlak van professionalisering?
  - Met welke spelers in het veld is er een samenwerking binnen dit project?
- Het verplichte infomoment met iedereen Leest zou aanvragers een flink eind op weg moeten helpen met het formuleren van hun projectdoelstellingen, visie op leesbevordering, opmaken van de begroting, enzovoort. Bovendien zal daar ook het reglement worden toegelicht, waardoor eventuele onduidelijkheden verholpen worden.

 + € 850.000

Budgettaire impact

Uit de gesprekken met bibliotheken blijkt duidelijk dat een maximumbedrag van € 50.000 noodzakelijk is om een duurzaam leesbevorderingsproject te kunnen opzetten. Duurzaam wil zeggen dat eens het project is afgerond, de leesbevorderende werking van de bibliotheek blijft bestaan, omdat er een lokaal netwerk is opgebouwd, omdat er een professionaliseringstraject van de bibmedewerker is afgerond, omdat er leescoaches zijn gevonden en opgeleid ...

Willen we echt een verschil maken in het kader van het Leesoffensief, is er een miljoen per jaar nodig, zodat een 30-tal bibliotheken per jaar versterkt kunnen worden, ofwel de helft van alle Vlaamse en Brusselse bibliotheken na deze beleidsperiode. Wellicht meer, aangezien de lokale samenwerkingsverbanden ook in deze regeling zullen worden geactiveerd.

Vandaag beschikt Literatuur Vlaanderen over € 150.000 per jaar voor die projectsubsidie. **Daarom vragen we € 850.000 van de Vlaamse regering om het Leesoffensief in bibliotheken duurzaam te realiseren.**

Literatuur Vlaanderen ondersteunt Luisterpuntbibliotheek voor de auteurslezingen ‘Auteurs lezen voor en wel in je oor’. Hierdoor kunnen we jaarlijks ongeveer 50 auteurs uitnodigen om hun boek in onze studio in te lezen en op deze manier toegankelijk te maken voor mensen met een leesbeperking. Dit scheidt een bijzondere band tussen auteur en lezer. Literatuur Vlaanderen maakt met deze steun de boeken- en bibliotheeksector meer inclusief. Dat waarderen wij enorm.

Saskia Boets
Codirecteur
Luisterpuntbibliotheek

3.1.3 DOELGROEPGERICHTE LITERAIRE PUBLICATIES

Het subsidiereglement voor doelgroepgerichte literaire publicaties van Literatuur Vlaanderen ondersteunt kwaliteitsvolle en met zorg uitgegeven literaire werken die inspelen op specifieke (maatschappelijke) behoeften en/of die aangepast zijn aan specifieke noden. Doelgroepgerichte literaire publicaties zijn bijvoorbeeld boeken in eenvoudig Nederlands voor anderstaligen of minder ervaren lezers, luisterboeken voor blinde personen of boeken met aandacht voor een meer representatieve weerspiegeling van de samenleving. Iedereen heeft immers het recht om te genieten van lezen en literatuur, maar vaak zijn er nog te veel drempels, bijvoorbeeld op het vlak van taal, vorm, medium of inhoud. Literatuur Vlaanderen wil helpen om die drempels weg te werken. Aanvragen kunnen ingediend worden door uitgeverijen en organisaties met een doelgroepspecifieke werking. Het budget van deze regeling bedraagt € 30.000 per jaar.

Om de werking en de impact van de subsidieregeling voor doelgroepgerichte literaire publicaties te vergroten houdt Literatuur Vlaanderen de vinger aan de pols in het veld, iets waar we extra op willen inzetten tijdens de beleidsperiode 2026-2030. Door overleg met andere instanties zorgen we dat ons beleid aanvullend werkt in plaats van overlappend, zoals bijvoorbeeld de projectsubsidies van het decreet Vlaamse Gebarentaal. We onderzoeken daarnaast ook het aanbod en de noden van het veld om reglementswijzigingen door te voeren vanaf

2026. Zo willen we zorgen voor meer kwalitatieve aanvragen die literaire kwaliteit garant stellen.

Al sinds 2022 heeft Literatuur Vlaanderen een structurele samenwerking met de Luisterpuntbibliotheek, de Vlaamse openbare bibliotheek voor mensen met een leesbeperking. Dat gaat verder dan mensen met een visuele beperking: denk aan lezers met een motorische beperking die moeilijk boeken kunnen vasthouden of mensen met een leer- of concentratiestoornis.

Jaarlijks ontvangt de Luisterpuntbibliotheek een subsidie van € 10.000 voor het project 'Auteurs lezen voor en wel in uw oor'. Voorlezers, vaak de auteurs zelf, spreken boeken in voor mensen met een leesbeperking. Luisterpuntbibliotheek maakt die boeken beschikbaar. Geïnteresseerde lezers kunnen die audioboeken kosteloos lenen via hun eigen openbare bib. De Daisy-audioboeken verschillen van reguliere audioboeken door hun toegankelijke opzet, bijvoorbeeld in de eenvoudig te volgen voorleesstructuur.

Een doelgroep die ook baat zou hebben bij het aanbod van de Luisterpuntbibliotheek maar daar nu nog geen gebruik van kan maken, zijn mensen die Nederlands leren. Nochtans zou 94,8% van de bibliotheken het een meerwaarde vinden om die boeken aan de doelgroep te kunnen aanbieden. Op dit moment is er echter nog geen overeenkomst tussen alle verschillende partijen die dit mogelijk maakt. Literatuur Vlaanderen engageert zich in de komende beleidsperiode om daarvoor de juiste partners aan tafel te krijgen.

3.2 Diversiteit en inclusie

De rijkdom van onze samenleving ervaar je in de culturele en sociale diversiteit, bijvoorbeeld op het vlak van gender, leeftijd en uiterlijk. Die diversiteit wordt nog te weinig weerspiegeld in het boekenvak. Iedereen heeft verhalen te vertellen en iedereen moet kunnen genieten van het lezen van een boek. Literatuur Vlaanderen wil werken aan een breder en rijker boekenaanbod en zo steeds meer lezers aanzetten tot lezen. Wie goed leest, heeft meer grip op de wereld en krijgt meer kansen. We streven naar een letterenveld waarin alle schakeringen van literatuur te zien zijn en waaraan iedereen kan deelnemen. Ook wie experimenteert met nieuwe literaire vormen, nog volop in ontwikkeling is of een ondervertegenwoordigde stem vertolkt, hoort daar expliciet bij.

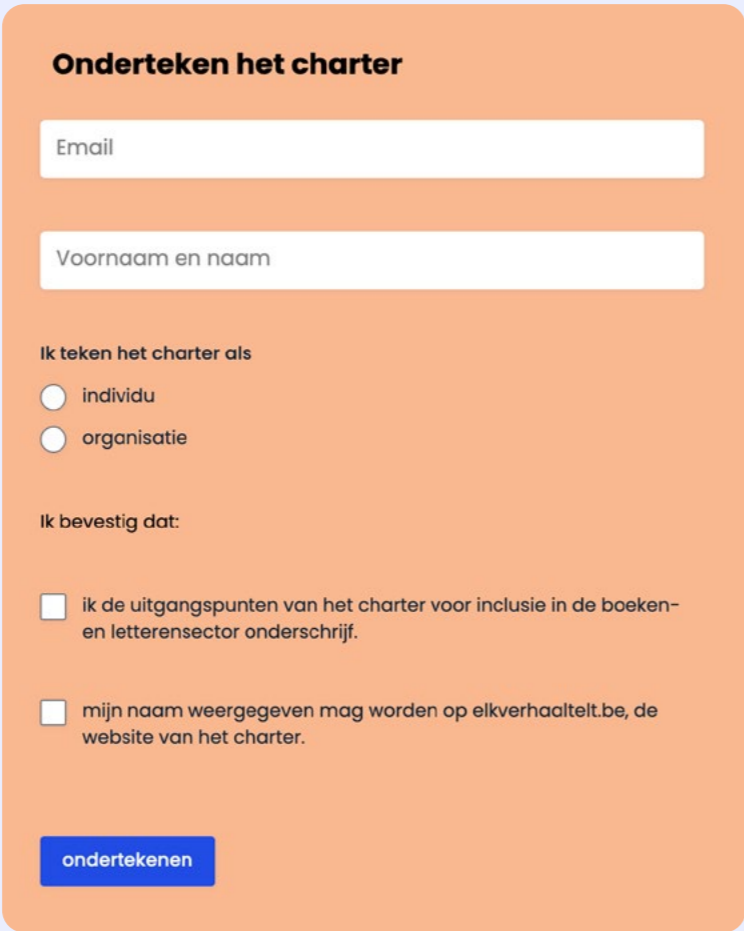
3.2.1 SAMEN NAAR MEER IMPACT

Op 30 november 2023 vond 'Samen naar meer impact' plaats, een **sectorbreed netwerkmoment rond inclusie**. Hotel Dumont was letterlijk tot de nok gevuld met literaire makers, uitgevers, bibliotheekmedewerkers, boekhandelaren, leesbevorderaars,

literaire organisatoren en vele anderen die zowel hun vragen als ervaringen over inclusie in de sector met elkaar deelden. Niet zomaar in het wilde weg, maar tijdens vooraf geplande een-op-eengesprekken. Wie ervaring had met een bepaald thema werd gekoppeld aan iemand die net op dat thema vastliep, en omgekeerd. Het was een hoogtepunt in het werkingsjaar van Literatuur Vlaanderen.

Aan dat moment ging een heel traject vooraf. We keren even terug naar 2020: toen gaf Literatuur Vlaanderen in haar beleidsplan aan dat de letteren- en boekensector op vele vlakken nog te homogeen is wanneer we kijken naar de boeken op de markt en naar wie er actief is in het boekenvak. Het gaat dan niet alleen over wie schrijft (en wie gestimuleerd wordt om te schrijven), maar ook over wie gepubliceerd wordt, wie op een podium staat, wie in de zaal zit, hoe mensen in beeld gebracht worden en welke lezers zich in boeken kunnen herkennen. 'Elk verhaal telt' is niet voor niets een van de 4 slagzinnen van Literatuur Vlaanderen: we werken aan een breder en rijker aanbod van boeken én makers. En van lezers, dat volgt vanzelf.

In april 2019 lanceerde het BoekenOverleg al een charter voor meer inclusie in de boekensector. Dat wees op concrete aandachtspunten rond creatie, presentatie, programmatie, publieksbereik, personeelsbeleid en toegankelijkheid. Meer dan 200 organisaties en individuen uit het boekenvak ondertekenden het charter. 6 jaar na de lancering wordt het nog steeds ondertekend door nieuwe organisaties en individuen. Zinnvolle intenties, goeie tips, maar wat met de impact op het terrein? **Hoe vertalen we die goede bedoelingen in meetbare resultaten?**

The image shows a digital form titled "Onderteken het charter" (Sign the charter). The form is set against a light blue background. It features an orange header with the title. Below the header are two white input fields: "Email" and "Voornaam en naam" (First and last name). Underneath these fields, there is a section titled "Ik teken het charter als" (I sign the charter as) with two radio button options: "individu" (individual) and "organisatie" (organization). Below this, there is a section titled "Ik bevestig dat:" (I confirm that:) with two checkboxes. The first checkbox is for "ik de uitgangspunten van het charter voor inclusie in de boeken- en letterensector onderschrijf." (I sign the starting points of the charter for inclusion in the book and letter sectors). The second checkbox is for "mijn naam weergegeven mag worden op elkverhaaltelt.be, de website van het charter." (My name may be displayed on elkverhaaltelt.be, the website of the charter). At the bottom of the form is a blue button labeled "ondertekenen" (sign).

In 2022 liet Literatuur Vlaanderen in de schoot van het BoekenOverleg een onderzoek uitvoeren. 60 deelnemers uit 30 organisaties namen deel aan focusgesprekken, ingedeeld op basis van etniciteit, genderidentiteit en seksuele oriëntatie, en fysieke beperking en neurodiversiteit. Het onderzoeksrapport bundelde heel wat verbeterpunten voor alle thema's die in het charter aan bod kwamen.

In 2023 maakten we samen met een divers samengestelde groep uit het boekenvak een stappenplan, met als eerste actie het netwerkmoment 'Samen naar meer impact'. Waarom het zo'n succes was? Omdat de dag niet draaide rond een koepelconcept of een containerbegrip, maar antwoorden probeerde te vinden op eenduidige vraagstukken en struikelblokken van individuen. Een abstracte beleidspijler werd op die manier concreet. En natuurlijk bleef het daar niet bij. De een-op-eengesprekken vormden op hun beurt het startpunt van enkele **leertrajecten** op maat van verschillende spelers uit de boekensector. Omdat er een grote nood bleek te zijn op het vlak van inclusief personeelsbeleid, organiseerden we in 2024 een eerste leertraject voor literaire organisaties en bedrijven over dat onderwerp in samenwerking met LEVL. Het eerste talentontwikkelingstraject voor literaire makers, 'Elk verhaal begint', startte in februari 2025. Alle die leertrajecten bundelen we op de website van Elk verhaal telt.

Ik begon het traject met het doorlopen van mogelijke hiaten in het aanwervingsproces, zowel de drempels die mensen uit bepaalde doelgroepen ervaren als de manier waarop werkgevers zichzelf beter kenbaar kunnen maken bij de gewenste doelgroep. Een inclusiever personeelsbeleid start namelijk al bij aanwerving. In de tweede sessie vroeg ik welke inclusiematregelen al in werking zijn en waar de deelnemers tegenaan liepen om die te optimaliseren. Het doel was ‘leren van elkaar’, en ik leerde ook zelf van de deelnemers. Ik sta namelijk voor heel wat groepen, maar nog nooit eerder voor een groep mensen uit de literatuursector. In de laatste sessie gaf ik tot slot nog een heleboel tips over welke maatregelen er nog meer kunnen worden genomen op het vlak van inclusie tijdens de tewerkstelling. Zaken die op korte termijn kunnen worden opgestart, maar ook langetermijninspanningen die wat denkwerk nodig hebben. Het was een traject waarbij de deelnemers mochten aangeven waar ze meer info over wensten. Een manier van werken die best wat flexibiliteit vraagt, maar zo kwam ik wel zo goed mogelijk tegemoet aan hun vragen met betrekking tot personeelsbeleid.

Uwi Van Hauwermeiren
vormingsmedewerker inclusieve
werkvloer van LEVL

© Bob Van Mol

Samen naar meer impact © Bob Van Mol

Samen naar meer impact © Bob Van Mol

FINAAL TRANSVERSAAL

De werkgroep van Elk verhaal telt meet regelmatig de temperatuur van de sector om te horen waar er nood aan is op het vlak van diversiteit en inclusie. Deze werkgroep van externe experts blijft een klankbordgroep waarmee Literatuur Vlaanderen in gesprek kan gaan voor de vertaling van transversale inclusievraagstukken. Want inclusie en diversiteit is geen hokje, maar een transversaal aandachtspunt doorheen de werking. Daarvoor roepen we ook de hulp in van

andere organisaties. Zo doorliepen we met RoSa vzw een traject rond genderscreening van de werkbeurzen, en hybried zorgde voor een opleiding aan het team en de adviescommissies van Literatuur Vlaanderen over bewustzijn rond referentiekaders, kwaliteitscriteria en privileges.

We houden niet alleen cijfers bij over onze werkbeurzen, maar hechten ook belang aan diversiteit in onze internationale werking. Zo streven we naar verscheidenheid en representativiteit in de titels die we promoten op beurzen en in projecten.

Daarnaast ontwikkelden we een interne **gedragscode** voor welzijn op het werk die we centraal zetten in de dagelijkse werking met elkaar en met alle externe betrokkenen. Die gedragscode maakt deel uit van ons huishoudelijk reglement, zodat alle subsidieaanvragers weten hoe we te werk gaan en wie ze kunnen aanspreken als er vragen zijn over de neutraliteit van een persoon die betrokken is in de advisering van de subsidie. Een collega van Literatuur Vlaanderen volgde ook een opleiding tot vertrouwenspersoon bij Mediarte.

In 2024 deden we een onderzoek (nulmeting) naar persoonskenmerken van literaire professionals en ervaringen met discriminatie in onze sector. We publiceren de resultaten op onze website en hernemen het onderzoek op het einde van de komende beleidsperiode. Zo meten we de impact van acties die gericht zijn op diversiteit en inclusie.

Om diversiteit en inclusie te kunnen behouden als integrale onderdelen van onze werking en om die verder uit te bouwen, heeft de werkgroep van Elk verhaal telt enkele actiepunten opgesteld. Ook in het meerjarenplan van 2021-2025 stonden enkele actiepunten, waarvan een aantal blijvende aandacht verdient. We hernemen daarom enkele actiepunten en formuleren een paar nieuwe. We durven in dit meerjarenplan concreter en ambitieuzer te zijn en zetten waar zinvol in op meetbaarheid.

- We blijven ons engageren om het charter voor inclusie in te zetten als een instrument om de hele letterensector mee te nemen in een beweging naar meer inclusie.
- We blijven externe organisaties aanspreken om Literatuur Vlaanderen te begeleiden in bewustwording en acties. We volgen interne opleidingen, bijvoorbeeld rond inclusieve communicatie, om onze kennis en aanpak te versterken.
- We blijven ons inzetten voor een optimale toegankelijkheid van onze beurzen en projecten. Daarmee willen we de drempel voor nieuwe spelers verlagen. We informeren middenveldorganisaties en andere literaire spelers over bestaande mogelijkheden om de toegankelijkheid te verbeteren.
- We blijven een brede en diverse samenstelling nastreven van onze advies- en bestuursorganen

en ons eigen personeelsbestand. Daarnaast zijn we alert voor onevenwichten die zich voordoen (of versterkt worden) in de beoordelingen en honorering van aanvragen. We sensibiliseren zowel het eigen team als onze adviesorganen over het belang van inclusie.

- We blijven kritisch kijken naar het concept van literaire kwaliteit en bekijken de verschillende invullingen die dat kan krijgen.
- We blijven een verscheiden en divers beeld van auteurs uitlichten in onze (internationale) promotie en projecten.
- Als secretariaat van het BoekenOverleg ondersteunen we de werkgroep grensoverschrijdend gedrag en bekijken we samen welke stappen we moeten nemen om tot een veiligere en inclusievere sector te komen. Een van de belangrijkste prioriteiten is het opleiden van één of meerdere vertrouwenspersonen die de specifieke problematieken van de literaire sector kennen, en die daarnaast beschikken over de nodige inhoudelijke kennis voor die functie en rol. Vanuit Literatuur Vlaanderen nemen we kennis uit ons eigen traject mee in dit verhaal.
- Via Elk verhaal telt zetten we in op het jaarlijks organiseren van leertrajecten rond diversiteit en inclusie, zowel voor onszelf als voor andere spelers uit het letterenveld, zowel organisaties als makers.

- We communiceren transparant via cijfers en infografieken over onze subsidieregelingen, onze werkwijze en ons beleid via onze website en jaarverslagen. We verzamelen en analyseren daarnaast cijfers over diversiteit en inclusie in de literaire sector. Die resultaten publiceren we duidelijk zichtbaar op onze website.
- We formuleren onze missie en visie op diversiteit en inclusie helder en publiceren die op onze website.
- We streven naar een betere toegankelijkheid van publicaties. Daarbij is de in juni 2025 in werking tredende European Accessibility Act (EAA) leidend wat de toegankelijkheid van digitale producten betreft. Denk aan websites, elektronische boeken en de bijbehorende hard- en software. Vooral uitgeverij hebben op dat vlak nog veel werk. Om aan die verplichting te kunnen voldoen, moeten in de eerste plaats uitgeverijen kennis opdoen, nieuwe technologie implementeren en nieuwe werkwijzen verankeren in hun processen.

Samen naar meer impact © Bob Van Mol

Samen naar meer impact © Bob Van Mol

4. De wereld in

Internationaal beleid

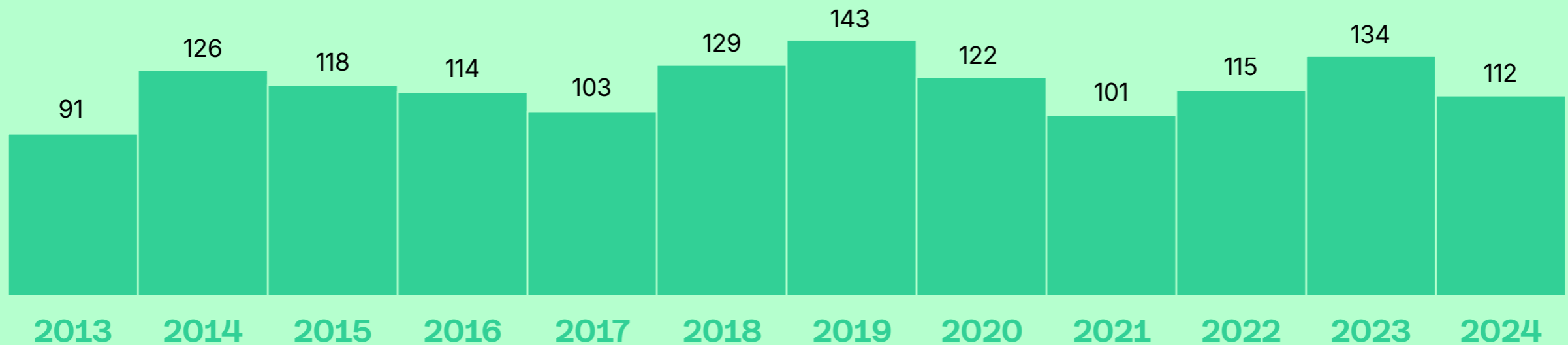
Om een duurzame carrière uit te bouwen, kijken auteurs, uitgevers en andere professionals over de grenzen. De Nederlandstalige boekenmarkt is vaak te klein om van te leven. Bovendien verdient onze literatuur een internationaal publiek: onze (slam)dichters duiken steeds vaker op internationale podia op, Art Spiegelman (van het wereldberoemde 'Maus') noemde Olivier Schrauwen "de meest originele striptekenaar die ik heb leren kennen sinds Chris Ware of Ben Katchor", en recent tipte koningin Mathilde 'De Bourgondiërs' van Bart Van Loo aan haar Britse collega Camilla.

Literatuur Vlaanderen steunt vertalingen uit het Nederlands, promoot Vlaamse literatuur in het

buitenland en zet auteurs op internationale podia. Dat Vlaamse literatuur in vertaling zo goed scoort, is zeker ook te danken aan de nauwe samenwerking met Nederlandse en Europese collega's, internationale uitgevers en organisatoren.

Die internationale ambitie loont. In tijden waarin vertalingen wereldwijd onder druk komen te staan, vindt onze literatuur nog altijd goed haar weg naar het buitenland. Van het Afrikaans tot het Zweeds, en van Argentinië tot Zuid-Korea: elk jaar steunt Literatuur Vlaanderen gemiddeld zo'n 120 vertalingen wereldwijd, waarvan de meeste naar de talen van onze buurlanden: Engels, Duits en Frans.

AANTAL GESTEUNDE VERTALINGEN EVOLUTIE SINDS 2013

Toelichting bij de grafiek: In 2016 waren Vlaanderen en Nederland eregast op de Frankfurter Buchmesse. Het zorgde onder meer voor een boost van de Duitse vertalingen in aanloop naar de beurs. Het effect was al in 2014 merkbaar: toen verschenen voor het eerst meer dan 100 vertalingen met onze steun. In 2017 daalde het aantal gesubsidieerde vertalingen. Volgens de analisten van de Buchmesse is dat een terugkerend effect bij gastlanden: nadat het aantal vertalingen enorm is aangetrokken, verschijnen er even wat minder in het jaar na het gastlandschap. Het echte Frankfurteffect werd in 2018 merkbaar, met een stijging van het aantal vertalingen met ruim 25% ten opzichte van 2017. In 2019 zet de trend door, met alweer een stijging van het aantal vertalingen met bijna 11%. De coronacrisis maakte een einde aan die stijgende trend: uitgevers werden in die periode een stuk voorzichtiger. In 2023 – het jaar voor het gastlandschap in Leipzig – zien we weer een piek in het aantal toegekende subsidies. Ook hier zorgt het grote aantal Duitse vertalingen naar aanleiding van een gastlandschap voor een boost van het aantal aanvragen, gevolgd door een daling het jaar nadien.

De **translation grant** blijft ook in de nieuwe beleidsperiode een van de belangrijkste pijlers van ons internationaal beleid. We horen steeds vaker dat onze financiële steun noodzakelijk is om een vertaalde uitgave überhaupt mogelijk te maken. De financiële marges verkleinen door stijgende kosten en veranderende distributiemodellen.

We at Fantagraphics have a great appreciation for the vibrant and creative Flemish comics scene, and have published several graphic novels by Flemish authors in the past few years. However, the additional translation and production costs for such projects can be prohibitive to our budget, so the generous grants from Flanders Literature (not to mention the incredibly knowledgeable and helpful contacts at the organization) are instrumental to making these projects happen.

Conrad Groth
Engelstalige uitgever
van Olivier Schrauwen,
Lukas Verstraete,
Sabien Clement &
Mieke Versyp

In een sector waar de marges krimpen, beperktere middelen en schaalvergroting internationaal de norm wordt, is de steun van het FIT en de Vlaamse overheid geen luxe maar een noodzaak. Zonder die steun dreigt Vlaanderen zijn plaats te verliezen op de internationale boekenmarkt. Vertalingen blijven dan liggen, buitenlandse rechtenverkoop droogt op en zichtbaarheid voor onze uitgevers –die tot de wereldtop behoren in hun vakgebied– op beurzen als Bologna, Londen en Frankfurt verdwijnt. Dat zou niet alleen culturele, maar ook economische schade toebrengen aan een sector die nu al onder zware druk staat.

Niels Famaey

directeur

Groep Algemene Uitgevers (GAU)

© Hervé Debaen

PROMOTIEBELEID

Om ervoor te zorgen dat onze literatuur de wereld in kan trekken, trekt het internationale team van Literatuur Vlaanderen zelf ook de wereld in. Boeken uitgeven is een people business: op de belangrijkste **internationale beurzen en festivals** spreken we elk half uur een andere uitgever en zien we de hele wereld aan onze rechtentafel of op onze beursstand passeren. We kijken per genre wat de meest relevante plekken zijn om in contact te komen met de juiste internationale contacten. Toch merken we een kleine kentering: beursbezoeken worden ontzettend duur én vertalingen staan onder druk, waardoor uitgevers steeds vaker korter naar buitenlandse beurzen reizen, of zelfs bepaalde beurzen overslaan. Zelf houden we de vinger aan de pols en zullen we de komende jaren experimenteren met andere manieren om onze internationale contacten te blijven ontmoeten. Dat willen we op verschillende manieren doen:

- Door nieuwe boekenbeurzen te bezoeken, waardoor we een lokale markt en nieuwe buitenlandse uitgevers leren kennen.
- Door uitgevers op kantoor te bezoeken. In elk land zitten uitgevers vaak geclusterd in één of enkele steden. Zo bereiken we ook uitgevers die geen tijd of middelen hebben om deel te nemen aan internationale beurzen.
- Door een activiteit te organiseren op het kantoor van de Vlaamse Vertegenwoordiging in het buitenland. De inspanning voor buitenlandse uitgever is minimaal: in ruil voor enkele uren van hun tijd bieden we een interessant programma met enkele auteurs/vertalers aan, gecombineerd met bijvoorbeeld een lunch.

FRANKFURTER BUCHMESSE EN DE ROL VAN FIT

De Frankfurter Buchmesse is de belangrijkste boekenbeurs ter wereld en een jaarlijkse ontmoetingsplek voor meer dan 115.000 professionele bezoekers en minstens evenveel lezers. Literatuur Vlaanderen deelt op de beurs een stand met de Vlaamse uitgevers. En we vallen op: een grote stand draagt bij tot een duidelijke zichtbaarheid van spelers uit Vlaanderen en zorgt voor extra spontane bezoekers.

De organisatie van de stand in Frankfurt zat tot en met 2023 bij Flanders Investment and Trade (FIT). Door een wijziging van de strategische lijnen kan FIT sinds 2024 onze gezamenlijke Vlaamse stand niet langer organiseren. Nochtans is FIT de logische partner: het boekenvak is immers een economische sector. We pleiten dan ook samen met de uitgevers voor een duurzame oplossing waarbij de subsidiëring van de Vlaamse deelname aan de Frankfurter Buchmesse opnieuw opgenomen wordt in het programma van FIT. Zonder financiële en organisatorische ondersteuning komt een bezoek aan de Frankfurter Buchmesse voor verschillende uitgevers op losse schroeven te staan, wat nefaste gevolgen heeft voor de boekenmarkt, zowel voor de export als voor de import van literatuur.

Fellowship kinder- en jeugdliteratuur 2025

Literatuur Vlaanderen organiseert elk jaar voor één of meerdere genres of doelgroepen een **fellowship**. Uitgevers, festivalorganisatoren of vertalers worden ondergedompeld in de boeiende wereld van de Vlaamse literatuur. Door hen een midweek in Vlaanderen uit te nodigen bouwen we een duurzame professionele relatie met hen op en stijgt de kans dat er een of meerdere Vlaamse titels in hun catalogus of op hun podium zullen opduiken. **Onze fellowshipformule is een succesverhaal: uit de 26 fellowships die we voor uitgevers organiseerden, kwamen meer dan 500 vertalingen voort.** De deelnemers blikken ook altijd heel tevreden terug op het aangeboden programma. Het is dan ook een van de meest efficiënte manieren om onze literatuur te promoten, en we willen daar dus ook volop op blijven inzetten de komende beleidsperiode.

I loved the informal ways of meeting illustrators – that is definitely something I will take with me. The studio visits and museum tours were fantastic in that way. Actually meeting and talking to people, rather than just having arranged meetings, made a big difference.

Josefin Svenske
Rabén & Sjögren,
fellowship kinder- en
jeugdliteratuur
februari 2025

In de nieuwe beleidsperiode zullen we, naar model van andere genres, ook tweejaarlijks een fellowship voor theatertekst organiseren waarbij we bestaande en nieuwe contacten uitnodigen naar Vlaanderen om kennis te maken met nieuwe teksten en auteurs. We plannen die fellowships tijdens het Shakespeare is Dead festival in Leuven en werken met het festival samen om teksten te presenteren via geënceneerde lezingen.

PRESENTATIEBELEID

Literatuur Vlaanderen ijvert niet alleen om meer vertalingen te (helpen) genereren, we willen onze auteurs, illustratoren en vertalers ook in contact brengen met hun internationale lezers. Een presentatiebeleid komt uiteraard de promotie en verkoop van het boek ten goede, maar geeft auteurs ook de kans om hun internationale netwerk uit te breiden en hun carrière verder te ontwikkelen.

Flip through Flanders, onze driejarige campagne die tot eind dit jaar literatuur uit Vlaanderen zichtbaar(der) wil maken in het Verenigd Koninkrijk en Ierland, toont hoe een presentatiebeleid op kruissnelheid vruchten afwerpt. We zien elk jaar een stijging in het aantal evenementen. De grote festivals als Hay Festival, Cheltenham Literature Festival, Edinburgh International Book Festival en International Literature Festival Dublin programmeerden door de campagne,

vaak voor het eerst, één of meerdere van onze auteurs. Bovendien is het project niet beperkt tot optredens op Britse en Ierse podia, maar organiseren we ook (online) vertaalworkshops, residenties, opdrachten voor het online platform Fictionable en lezingen van theaterstukken.

Het hoeft echter niet altijd zo'n grote campagne te zijn die de noodzaak van een presentatiebeleid aantoont. Ook het feit dat we elk jaar meer en meer aanvragen voor een **travel grant** ontvangen, toont het belang van de aanwezigheid van auteurs in het buitenland voor de promotie van onze literatuur aan.

Buitenlandse uitgevers en organisatoren van internationale festivals of boekenbeurzen kunnen financiële ondersteuning krijgen van Literatuur Vlaanderen wanneer ze een auteur, illustrator of vertaler uitnodigen voor een buitenlands programma. Met onze travel grant betalen we (een deel van) de reiskosten, en storten we een aanvullend honorarium rechtstreeks aan de auteur. Van de organisator verwachten we dat die de andere kosten op zich neemt (verblijf, per diem en honorarium). We hanteren al 15 jaar een maximum van € 500 voor de reiskosten. Door de inflatie en algemeen stijgende kosten botsen we hier steeds vaker op de limieten, vooral voor reizen buiten Europa. We willen dan ook het maximum van € 500 reiskosten optrekken naar max. € 750.

Presentatiebeleid in de buurlanden

In de huidige beleidsperiode ligt de focus van ons presentatiebeleid op de buurlanden: Duitsland, de UK en Frankrijk. We haalden de succesvolle campagne Flip through Flanders al aan, maar het absolute hoogtepunt van de huidige beleidsperiode is zonder twijfel het **gastlandschap op de Leipziger Buchmesse** in 2024, dat we samen met onze Nederlandse collega's organiseerden.

De impact van een gastlandschap voor onze literatuur is niet te onderschatten. Net als bij het gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse in 2016 zagen we ook nu een opvallende toename van het aantal vertalingen naar het Duits in het jaar net voor het gastlandschap. Daarnaast konden we uitpakken met een rijkgevoeld en drukbevolkt programma voor onze auteurs, op de beurs en in de stad. Ook in de maanden voor en na Leipzig zagen we exponentieel meer auteurs, illustratoren en vertalers uitgenodigd worden op Duitstalige podia. In de media bleek het gastlandschap eveneens een succesverhaal: het Duitse PR-bureau telde 800 unieke artikels en persstukken over het gastlandschap in verschillende perskanalen (tv, radio, online en print) in de verschillende Duitstalige gebieden. Gaea Schoeters en Lize Spit behoren tot de drie meest genoemde Nederlandstalige auteurs in de pers uit die periode.

De focus op onze buurlanden willen we ook de komende jaren voortzetten. We willen verder bouwen op de contacten die we de afgelopen jaren gelegd hebben en tegelijkertijd ons netwerk uitbreiden. Dat willen we doen door regelmatig festivals te bezoeken en ter plaatse contact te leggen met de organisatoren of door festivalorganisatoren uit te nodigen in Vlaanderen voor een fellowship. Een greep uit de plannen voor de komende jaren:

- Nu Engelstalige festivals auteurs uit Vlaanderen ontdekt hebben, willen we de bestaande contacten warm houden. Door regelmatig een festival in de UK of Ierland te bezoeken en de organisatoren op de hoogte te houden van nieuwe vertalingen in het Engels, willen we Flip through Flanders op kleinere schaal voortzetten.
- Er lopen gesprekken met Villa Gillet in Lyon voor een meerjarige samenwerking om gedurende enkele jaren een of meerdere auteurs uit Vlaanderen te programmeren.
- We reizen naar Fumetto, het internationale stripfestival in Luzern, om hun aandacht te vestigen op de graphic novel scene uit Vlaanderen.
- We evalueren samen met het Nederlands Letterenfonds de toekomst van een Vlaams-Nederlandse aanwezigheid op de Leipziger Buchmesse.

Leipziger Buchmesse © Johanna Baschke

Leipziger Buchmesse © Johanna Baschke

GASTLAND GOTHENBURG BOOK FAIR 2027

Het succesverhaal van Leipzig 2024 willen we doortrekken naar het noorden. Met het gastlandschap op de boekenbeurs in het Zweedse Göteborg in 2027 werken we naar een nieuw hoogtepunt in de promotie van onze literatuur. Bij een gastlandschap komt ons hele internationale beleid samen: het genereren van vertalingen én het presenteren van onze auteurs op internationale podia, met oog voor onze vertalers. Met een gastlandschap willen we niet alleen schitteren in 2027: we willen bovenal investeren in duurzame relaties met uitgevers, waarvan we nog jaren de vruchten zullen plukken.

Waarom Göteborg?

Een zichtbare aanwezigheid is essentieel in de snel veranderende boekenmarkt. De boekenbeurs van Göteborg is de grootste beurs in Noord-Europa, en een toegangspoort naar alle Noordse landen. De Gothenburg Book Fair is het ideale platform om de opmerkelijke en geëngageerde nieuwe generatie auteurs te introduceren die de diepte en diversiteit van onze literatuur in alle genres laten zien. Eerdere gastlandschappen leerden ons dat een dergelijke focus voor een aangroei van vertalingen kan zorgen. Daar is nog werk aan de winkel, want er zijn weinig vertalingen naar het Zweeds. Zweden is best een gesloten markt, met een grote focus op de Angelsaksische wereld. We zetten volop in op een

charmeoffensief richting Zweedse uitgevers: we hebben onze translation grant verhoogd (we betalen 90% van de vertaalkosten én 25% van de productiekosten, en dat voor alle genres, tot 2028) en we nodigden in de eerste helft van 2025 een dertigtal Zweedse uitgevers uit voor een van onze fellowships.

We willen zo'n 30 Nederlandstalige auteurs (van alle genres) meenemen naar de beurs, de helft uit Vlaanderen en de helft uit Nederland. Via verschillende programma's willen we hen presenteren aan het Zweedse publiek. Maar onze ambitie reikt verder: in samenwerking met de Zweedse uitgevers willen we onze auteurs ook op andere Zweedse podia brengen. Door uitgebreide travel grants aan te bieden, waarbij we niet alleen de reiskosten en een aanvulling op het honorarium van de auteur subsidiëren, maar ook de hotelkosten, willen we Vlaamse auteurs in Zweden laten rondreizen.

Binnen het gastlandprogramma is er ook bijzondere aandacht voor de theatertekstsector. Het thema van de Gothenburg Book Fair in 2025 is 'Drama', dus bereiden we nu al een event voor en leggen we alvast de eerste contacten bij de stadstheaters van Göteborg en Stockholm. De komende jaren willen we inzetten op de uitbouw van een netwerk en een uitbreiding van de beperkte poule van literair vertalers naar het Zweeds met een specialisatie in theatertekst.

De vertalers zijn de beste ambassadeurs voor onze literatuur en kennen de markt en uitgevers als geen ander. We willen hen via beursprogramma's in de spotlight zetten en organiseren naar aanloop van 2027 een vertaalworkshop. Met de docenten van de opleiding neerlandistiek aan de universiteit van Stockholm kijken we hoe we de studenten Nederlands warm kunnen maken voor onze literatuur én voor een toekomst als literair vertaler. Instroom van nieuwe vertalers blijft immers noodzakelijk.

De uitwisseling met Zweden is geen eenrichtingsverkeer. Zo zal er ook een groep Vlaamse en Nederlandse uitgevers in Stockholm uitgenodigd worden voor een fellowship, en kunnen we hier in Vlaanderen leren van best practices uit de Zweedse boekenmarkt. Denk aan het audioverhaal dat in Zweden heel sterk leeft, en voor veel uitgevers vaak even belangrijk is als het papieren boek.

Focus op de Noordse landen

Er is een sterke verbondenheid en samenwerking tussen de Noordse landen: Zweden, Noorwegen, Denemarken en Finland. Uitgevers kijken naar trends en titels in de andere landen en wisselen informatie uit. Uitgeversgroepen overstijgen de landsgrenzen en tussen onze Noordse collega's is heel veel overleg. We willen het momentum van de focus op Zweden uitbreiden naar een focus op alle Noordse landen, want ook daar zijn veel dezelfde opportuniteiten.

Uit gesprekken met onze collega's bij de Noordse fondsen blijkt grote interesse voor meer samenwerking en uitwisseling in de komende beleidsperiode.

De focus op de Noordse landen willen we over de komende 5 jaar spreiden. Dat geeft ons tijd om in de eerste plaats het aantal vertalingen op te krikken en om lokale partners te overtuigen van de kwaliteit van onze literatuur.

In een **eerste fase** willen we fellowships voor uitgevers uit Noorwegen, Finland en Denemarken organiseren. Aanvullend zetten we in op uitgeversafspraken ter plaatse. Heel wat uitgevers hebben hun kantoor in de verschillende hoofdsteden, waardoor we op een efficiënte manier de belangrijkste uitgevers kunnen ontmoeten. We willen daarnaast ook samenwerken met de Vlaamse Vertegenwoordiging in de Noordse landen om in de verschillende landen een event te organiseren waarvoor we uitgevers uitnodigen.

In een **tweede fase** willen we de belangrijkste festivalorganisatoren uit de Noordse landen (inclusief Zweden) uitnodigen. We willen hen voorstellen aan interessante auteurs die in hun taal vertaald zijn. Op die manier willen we hen overtuigen om op hun podia ook Vlaamse auteurs te programmeren.

In een **derde fase** ondersteunen we festivals en boekenbeurzen die onze auteurs uitnodigen met een uitgebreide travel grant.

Ook hier willen we niet alleen inzetten op het vertalingen- en presentatieluik, maar eveneens focussen op de vertalers zelf. Door in te zetten op vertaalworkshops werken we aan de instroom van nieuwe vertalers en kunnen de bestaande vertalers zich verder ontwikkelen door zich bijvoorbeeld toe te leggen op een voor hen minder bekend genre, zoals theater, graphic novels of poëzie. Zeker voor het Fins en het Noors is het vertalersbestand immers heel erg klein.

Ook het Nederlands Letterenfonds wil de komende jaren inzetten op de andere Noordse landen. Het is niet meer dan logisch om, net als voor het Zweedse gastlandschap, daarvoor samen te werken, als volwaardige partners.

Budgettaire impact

In 2024 ontvingen we een eenmalige subsidie van € 310.000 van de Vlaamse Regering ter voorbereiding van het gastlandschap in Göteborg in 2027, samen met het Nederlands Letterenfonds. De hierboven geschetste focus op de Noordse landen met fellowships voor Noorse, Deense en Finse uitgevers en festivalorganisatoren, vertaalworkshops Noors, Deens en Fins, en uitgebreide travel grants voor auteurs en vertalers naar die landen werd daarin niet gebudgetteerd. **Door de medewerking van de literatuurfondsen van die landen en door gebruik te maken van het momentum van ons gastlandschap, kunnen we met een extra bijdrage van € 55.000 per jaar onze scope aanzienlijk verruimen.**

 + € 55.000

We at the Finnish Literature Exchange look very much forward to working with Flanders Literature. Collaboration with organisations like ours gives us the possibility to exchange networks, learn from each other and reach our goals faster and more efficiently. Our goal is to have more Finnish books translated into Dutch and see more books from Flanders in translation in Finland.

Tiia Strandén
directeur FILI

INTERNATIONALE PARTNERS

Het succes van Vlaamse literatuur in vertaling is te danken aan de nauwe samenwerking met Nederlandse en Europese collega's, internationale uitgevers en organisatoren.

Een van de belangrijkste partners om onze literatuur internationale bekendheid te geven, is het **Nederlands Letterenfonds**. We delen nu eenmaal dezelfde taal: het Nederlands. Door samen te werken in het buitenland bundelen we de krachten en vallen we beter op, en dat werkt. Het succes van de gastlandcampagne op de Leipziger Buchmesse is daarvan een recent bewijs. We overleggen regelmatig en stemmen vaak grote beleidslijnen onderling af. Voor grote projecten is een gelijkwaardig partnerschap cruciaal, met dezelfde inbreng van middelen en personeel, om onze literatuur op een gelijkwaardige manier te kunnen presenteren. We zijn blij dat we voor de focus op Zweden met het Nederlands Letterenfonds in een 50/50 verhaal kunnen stappen, waarbij de algemene coördinatie dit keer door Literatuur Vlaanderen gebeurt.

Ook de **Vlaamse Vertegenwoordigers** zijn belangrijke partners voor Literatuur Vlaanderen. Zo ligt de Vlaamse Vertegenwoordiging in de Noordse landen aan de basis van het gastlandschap in Göteborg in 2027: zij brachten ons met de beurs in contact. Het enthousiasme en de betrokkenheid bij de Vertegenwoordigingen is heel groot: ze brengen ons

Het Letterfonds en Literatuur Vlaanderen werken al vele jaren goed en graag samen. Na het succes van het gastlandschap in Leipzig is het uitkijken naar onze volgende gezamenlijke gastlandcampagne in Göteborg. We zijn ervan overtuigd dat de uitbreiding van de inspanningen in Zweden naar de naburige Noordse landen erg zinvol kan zijn en hopen dat ook in Vlaanderen hiertoe de mogelijkheid wordt geboden.

Romkje de Bildt
Directeur-bestuurder
Nederlands Letterenfonds
© Teun Grondman

Het gastlandschap in Göteborg laat toe om de banden met Zweedse en andere Noordse partners te verdiepen, zowel binnen de culturele sector als op beleidsmatig, academisch en economisch vlak. Waar Literatuur Vlaanderen zich voornamelijk zal richten op de literaire actoren, zal de DVV de samenwerking faciliteren met diverse nieuwe en bestaande partners in Zweden en Vlaanderen. Door deze multidisciplinaire aanpak beogen we het gastlandschap uit te dragen tot buiten de muren van de boekenbeurs en het imago van de Nederlandstalige literatuur én van de Vlaamse cultuur duurzaam te verankeren in de Noordse regio.

Geraldine Reymenants
Vlaams vertegenwoordiger
in de Noordse landen

regelmatig in contact met de relevante spelers uit de boekensector in het land waar ze gestationeerd zijn en helpen ons om projecten in die markten op te zetten. Ook in de komende beleidsperiode willen we nauw contact houden met de verschillende Vertegenwoordigingen en kleine projecten in relevante markten opzetten.

We zoeken ook meer samenwerking dichterbij huis op. We willen de banden met onze **Franstalige (en Duitstalige) collega's in België** versterken door meer in te zetten op uitwisseling tussen de verschillende gemeenschappen. Op dit moment hebben we een viertal keer per jaar een intra-Belgisch overleg om uitdagingen op federaal vlak te bespreken (bijvoorbeeld de btw-verhoging op boeken) of om samenwerkingen te bevorderen. De komende jaren zetten we in de eerste plaats in op het uitdiepen van de relaties tussen Vlaamse, Franstalige en Duitstalige uitgeverij. Het is jammer dat we elkaars auteurs amper kennen, en verrassend dat we uitgeverij uit de andere gemeenschappen alleen spreken op buitenlandse beurzen. De afstand willen we verkleinen door elk jaar een studie- en netwerkdag te organiseren. We hopen meer intra-Belgische vertalingen tot stand te zien komen en willen op die manier verder bouwen op het eerdere succes van de Flirt Flamand-campagne op de Foire du Livre in Brussel. We onderzoeken ook verder hoe we intra-Belgische samenwerking kunnen bevorderen door samenwerkingen op of tussen festivals in de verschillende gemeenschappen.

Aan het einde van deze beleidsperiode bestaat België 200 jaar. Dat moment kan een uitgelezen kans zijn om ons internationaal samen te presenteren. Ook daar denken we na welke vormen dat kan aannemen en hoe een dergelijke samenwerking eruit kan zien.

Met **Vlaams-Nederlands huis deBuren** werkten we tijdens het gastlandschap in Leipzig fijn samen, zo gaven ze het werk van Paul van Ostaijen een bijzondere plek in onze Vlaams-Nederlandse gastlandpresentatie. Hun expertise in het opzetten van literair sterk onderbouwde projecten waar Vlaamse en Nederlandse makers samenwerken, kan opnieuw een meerwaarde betekenen voor de presentatie van het gastlandprogramma in Zweden.

Sinds 2018 heeft Literatuur Vlaanderen een samenwerkingsovereenkomst met de **Nederlandse Taalunie** en het Nederlands Letterenfonds voor literaire uitwisseling in het Nederlandse taalgebied. Om ontmoeting en samenwerking tussen de verschillende delen van ons taalgebied te bevorderen, ondersteunen we leesbevorderende en literaire projecten en initiatieven die de uitwisseling van kennis en expertise stimuleren.

Sinds de regeling in 2023 hervormd is, zien we de literaire uitwisseling over de verschillende grenzen toenemen. Het aantal kwaliteitsvolle aanvragen, in het bijzonder ook van projecten die in Suriname en het Nederlandstalig Caraïbisch gebied plaatsvinden, is aanzienlijk gegroeid. De regeling 'literaire

uitwisselingen' wordt zeker tot en met 2026 voortgezet. Literatuur Vlaanderen en het Nederlands Letterenfonds hebben de Taalunie verzocht om de regeling ook tot na 2025 te continueren gezien de positieve resultaten die bereikt worden. Ook voor andere projecten werken we graag samen met de Taalunie. Zo kunnen afdelingen Nederlands als vreemde taal in het primair, secundair en hoger onderwijs buiten het Nederlandse taalgebied een subsidie aanvragen om een Nederlandse of Vlaamse gastschrijver te ontvangen. De regeling geldt voor fysieke en online bezoeken.

INTERNATIONALE PROMOTIE PER GENRE

In tegenstelling tot veel andere Europese literatuurfondsen zet Literatuur Vlaanderen erg breed in op de promotie van onze literatuur. We promoten niet alleen kinder- en jeugdliteratuur, non-fictie, poëzie en proza, maar focussen ook op graphic novels, podiumliteratuur en theaterteksten.

Kinder- en jeugdliteratuur

Onze **kinder- en jeugdliteratuur** scoort heel erg goed in het buitenland: 1/3 van de titels die we in vertaling steunen, zijn kinderboeken. Doordat ze buiten de lijntjes durven te kleuren, behoren Vlaamse illustratoren al vele jaren absoluut tot de wereldtop. De interesse voor onze artistieke prentenboeken op internationale beurzen is dan ook heel erg groot. Maar ook onze auteurs drukken hun stempel op de internationale jeugdliteratuur. De Astrid Lindgren Memorial Award, de 'Nobelprijs voor jeugdliteratuur' die aan Bart Moeyaert werd toegekend, spreekt voor zich.

Fictie

Ook onze **fictie**-auteurs vinden hun weg naar buitenlandse lezers. Ze scoren vooral goed in de buurlanden: Duitsland en Frankrijk kopen het vaakst rechten van onze auteurs. We vangen steeds meer signalen op dat literatuur in vertaling onder druk staat, in het bijzonder romans. Daar willen we de komende beleidsperiode extra aandacht voor hebben.

Non-fictie

Non-fictie is het genre dat we het minst lang promoten (sinds 2016), en waar zeker nog groeimarge is. De signalen voor non-fictie zijn zowel in het eigen land als in het buitenland gunstig: het is een genre dat leeft en waar een groeiende vraag naar is. We kijken een ferme boost voor de Vlaamse non-fictietitels in het buitenland hoopvol tegemoet. Een uitdaging voor non-fictie in vertaling zijn de titels die omvangrijk zijn in het aantal bladzijden dat ze beslaan of de illustraties die in het boek opgenomen zijn. Vertaalkosten en productiekosten lopen dan snel op, waardoor buitenlandse uitgevers aarzelen en onze vertaalsteun al vlug het maximumbedrag van € 8.000 bereikt, onvoldoende om een berekend risico te nemen als uitgever van een vertaling. **Vandaar dat we dat maximumbedrag willen verhogen naar € 15.000.**

Poëzie

In de vertalingenmarkt blijft **poëzie** uit Vlaanderen een moeilijk te promoten, maar ook relatief succesvol genre. De vertaalsubsidie die 100% van de vertaalkosten covert en 25% van de productiekosten is daar behulpzaam bij. Daarnaast kunnen we de slam poets en performance dichters, die we in het buitenland sowieso al steunden, nu ook volop promoten dankzij de regeling voor **podiumliteratuur** in het binnenland.

Theatertekst

De afgelopen jaren won **theatertekst** uit Vlaanderen aan belang. We hebben via verschillende samenwerkingen een internationaal netwerk voor theater-tekst opgebouwd. We presenteerden teksten in Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk en investeerden in de opleiding van een poule vertalers die geaccrediteerd zijn voor theatertekst. Via een projectsubsidie konden zij de afgelopen jaren nieuwe vertalingen maken en promoten in hun taalgebied, wat vaak resulteerde in een presentatie, een opvoering en/of zelfs een uitgave. De komende jaren willen we dat werk voortzetten en kijken we ernaar uit om de samenwerkingen met partnerorganisaties in onze buurlanden te verduurzamen.

Strips

In tegenstelling tot hun Nederlandse collega's kunnen stripmakers in Vlaanderen bij ons terecht voor werkbeurzen. Al sinds 2006 zetten we ook in het buitenland volop in op **strips en graphic novels**, en dat heeft zijn vruchten afgeworpen: de 'Vlaamse strip' is een begrip bij buitenlandse uitgevers. Voor een kleine regio beschikt Vlaanderen dan ook over een brede en bloeiende stripscene. Met dank aan projecten als Flip through Flanders en het enthousiasme voor de Vlaamse strip dat duidelijk leeft in onder meer Frankrijk, Duitsland en Zwitserland zijn we er de voorbije jaren in geslaagd een steeds groter internationaal netwerk van strip-festivals op te bouwen. In de komende beleidsperiode willen we daar verder op inzetten door zelf meer festivals te bezoeken en zo nauwere contacten te leggen met organisatoren. Voor stripauteurs die uitgenodigd worden, is zo'n festival niet alleen goed voor de promotie en verkoop van hun vertalingen, maar kunnen ze door ontmoetingen met andere stripmakers ook hun eigen netwerk verder uitbouwen.

5. (Letteren)

landschapszorg

de Boon, Boektopia en kennisknooppunt

Samen met sterke partners denkt Literatuur Vlaanderen voortdurend na over wat het boekenvak nodig heeft en hoe ze daaraan kunnen werken. Zo tekenen we samen de krijtlijnen van de toekomst van het boek in Vlaanderen.

Literatuur Vlaanderen coördineert het BoekenOverleg: dé gesprekspartner van de politieke wereld voor thema's die met boeken en literatuur te maken hebben. Het platform behartigt de gezamenlijke belangen van de boeken- en letterensector, met respect voor de diversiteit en de autonomie van alle spelers die in het BoekenOverleg vertegenwoordigd zijn. Dankzij die unieke samenwerking heeft de sector al veel kunnen realiseren.

Op 25 april 2024 organiseerde het BoekenOverleg de 9de Staat van het Boek in het Vlaams Parlement waar politici van alle Vlaamse partijen reageerden op de voorstellen van het nieuwe memorandum met de uitdagingen en prioriteiten voor het Vlaamse boeken- en letterenveld om mee te nemen bij de Vlaamse, federale (en Europese) regeringsvorming alsook bij de vorming van stad- of gemeentecoalities. Over een heel aantal punten uit het memorandum was er eensgezindheid bij de deelnemende politici, onder andere over het belang van bibliotheken om de leescrisis het hoofd te bieden, over de noodzaak van een indexering van de leenvergoeding en van de middelen voor literaire organisaties, over de meerwaarde van een kennisknooppunt in de schoot

Staat van het Boek © Andreas Van Esbroeck

van het BoekenOverleg, over het versterkend effect van een landelijke Boektopia-campagne als motor voor boekpromotie. We zijn blij om vast te stellen dat een heel aantal van die aandachtspunten zijn opgenomen in het Vlaamse Regeerakkoord.

Literatuur Vlaanderen wil stilstaan bij 3 primordiale acties waar het hele letterenlandschap beter van wordt:

1. de jaarlijkse uitreiking van de **Boon Literatuurprijs** in maart;
2. de **Boektopia-campagne** in het najaar die uitmondt in een generieke boekencampagne;
3. de opstart van een **kennisknooppunt** dat alle kernspelers toelaat om informatiegedreven beleid te voeren.

BOON LITERATUURPRIJS

de Boon 2025 © Michiel Devijver

Sinds het verdwijnen van de Fintro Literatuurprijs in 2017 was er in Vlaanderen geen grote algemene (geld) prijs meer voor fictie of literaire non-fictie, wat door de sector als een groot gemis werd ervaren. Grote prijzen zorgen immers voor kwaliteitsbevordering en erkenning van auteurschap.

Tot 2021, toen met de steun van de Vlaamse overheid de Boon Literatuurprijs boven de doopvont werd gehouden. De Boon is een jaarlijkse literatuurprijs met 2 categorieën: fictie en non-fictie, en kinder- en jeugdliteratuur. De prijs wil bijdragen aan het zichtbaarder en vanzelfsprekender maken van literatuur, erkenning geven aan auteurs en illustratoren en het brede publiek aanzetten tot (nog meer) boeken lezen, lenen en kopen.

Ik vind het ontzettend waardevol dat de Boon een volwaardige en evenwaardige prijs heeft voor jeugdliteratuur, naast de volwassenliteratuur. De genomineerde (jeugd)boeken krijgen daardoor (media-)aandacht die ze anders niet krijgen. Het brengt de jeugdliteratuur bij een heel breed publiek op een positieve manier onder de aandacht. Ik merk dat de Boon sérieux en uitstraling geeft aan het boek én aan mij als auteur.

Aline Sax

© Nick Somers

Na 4 edities wordt de Boon stilaan de nieuwe referentieprijs voor het beste Nederlandstalige boek en dat voor een breed en divers publiek. De prijs wil daarbij uitdrukkelijk breken met de vaak aan een literatuurprijs gekoppelde vooroordelen (klassiek, saai, elitair, wit). Want sterke verhalen openen nieuwe werelden, ongeacht leeftijd, huidskleur of afkomst. De Boon gaat samen met haar partners op zoek naar lezers in een nieuw interactief verhaal, en dat in een totaalbeleving: van het scherm, via podium, bib en boekhandel tot in de huiskamer.

Door 2 publieksprijzen, gesteund door de cultuurfondsen (Davidsfonds voor de categorie kinder- en jeugd en Vermeylenfonds voor de categorie fictie en non-fictie), worden lezers massaal opgeroepen om hun stem te laten gelden. VRT en De Standaard zijn de mediapartners van bij de start en hebben hun medewerking voor de komende 3 jaar opnieuw bevestigd.

De uitreiking van de Boon vindt telkens in een andere stad plaats: Oostende, Gent, Turnhout en Leuven waren al gaststad. In 2026 zal de uitreiking in Mechelen plaatsvinden, in 2027 in Brugge. De steden zijn een jaar lang nauwe partners van de Boon. Zij investeren niet alleen in een sfeervolle uitreiking, maar zeker ook in een ruim (bovenlokaal) voortraject, waardoor de Boon vanaf de bekendmaking van de longlist eind november echt begint te leven. Tal van leesclubs, middenveldorganisaties, bibliotheken,

scholen, boekhandels, enzovoorts organiseren heel wat activiteiten rond de Boon. Ook minder evidente plekken zoals ziekenhuizen, woonzorgcentra en gevangenissen worden betrokken in het Boongebeuren. Op die manier wordt de Boon pas echt relevant. **Het is niet alleen een afvallingskoers naar het zogenaamd beste boek, het is een hefboom voor leesbevordering en sociale interactie.** Zien lezen, doet lezen.

De Boon behoort duidelijk tot 'de grote drie' (naast de Libris Literatuurprijs en Boekenbon Literatuurprijs), als enige Vlaamse literatuurprijs. Dit wordt ook in Nederland zo gepercipieerd en benoemd. In Nederland begint de Boon echt voet aan grond te krijgen met een duidelijke profilering en imago. De gelijke behandeling van kinder- en jeugdliteratuur ten opzichte van fictie en non-fictie is een duidelijk statement ten aanzien van de andere grote prijzen. Hiermee is de Boon ook de grootste prijs voor kinder- en jeugdliteratuur in de lage landen. De duurzaamheid van de naamgeving is essentieel voor het aanzien van de prijs. De naam moet kunnen bogen op een stevige merkidentiteit die verwijst naar Vlaanderen en de Nederlandstalige literatuur als kernbegrippen, alsook waarden als kwaliteit, verbeelding, openheid en vernieuwing.

Het winnen van de Boon gaf de verkoop van 'Een zee van liefde' een stevige boost. Ook in Nederland, waar Vlaamse boeken vaak moeilijk hun weg vinden, werd het plots opgemerkt en omarmd. Het haalde verschillende buitenlandse uitgevers over de streep om dit thematisch niet overal vanzelfsprekende prentenboek te vertalen. De hoge geldprijs, verbonden aan deze bekroning, gaf mij de ruimte om me nog meer toe te leggen op het maken van literaire en ambitieuze prentenboeken. Waar ik vroeger regelmatig kleinere opdrachten moest aannemen om rond te komen, kon ik dankzij deze prijs investeren in het meest waardevolle bezit van elke maker: tijd.

Pieter Gaudesaboos

© Eveliene Deraedt

Ik neem dit jaar met een van mijn klassen deel aan het project ‘Boon voor Onderwijs’. Bijzonder verfrissend hoe ze daar leraren betrekken, achtergrond en een netwerk bieden, zonder het traject vooraf al uit te tekenen en vol vertrouwen in de professionaliteit van alle collega’s Nederlands die deelnemen.

Piet Creten

Leerkracht Nederlands
Paridaensinstituut Leuven

© Bob Van Mol

Boon voor Onderwijs

In de zomer van 2024 werd met steun van de Koning Boudewijnstichting het Vrienden van de Boon-fonds opgericht. Samen zetten we onze schouders onder het project Boon voor Onderwijs. In 16 pilootscholen laten we jongeren kennismaken met de auteurs van de longlist van de Boon voor fictie en non-fictie, stuk voor stuk actuele boeken die aansluiten bij hun leefwereld. Het doel is om de impact van literatuur op jongeren te vergroten. Door het uittekenen van dat intensief leestraject wil het fonds expliciet investeren in een leesvaardige samenleving en roept het iedereen op om te helpen via een fiscaal aftrekbare gift. Het traject wordt begeleid door het Lezerscollectief en laat bewust veel vrijheid aan de creativiteit van de leerkracht. **Door de Boon te koppelen aan het onderwijs, geven we jongeren de kans om leesplezier te ervaren en tegelijkertijd belangrijke vaardigheden zoals empathie, creativiteit en kritisch denken te ontwikkelen.**

Omdat de insteek en de doelstellingen van het project Boon voor Onderwijs en de subsidieregeling voor auteurslezingen mooi bij elkaar aansluiten voorzien we sinds 2025 voor auteurs die op de longlist voor de Boon staan een verkorte aanmeldprocedure voor opname op auteurslezingen.be. Alle auteurs die op de longlist staan en nog geen pagina op de website hebben, kunnen een persoonlijke auteurspagina krijgen waarmee ze een jaar lang in Vlaanderen

gesubsidieerde lezingen kunnen geven over hun literaire werk. Ook Boon-auteurs uit Nederland kunnen zich aanmelden. Op die manier zorgen we ervoor dat de auteurs van de longlist zoveel mogelijk organisatoren (scholen, maar ook bibliotheken, boekhandels enzovoorts) kunnen bereiken met hun recente literaire werk. Ook scholen die (nog) niet deelnemen aan het project Boon voor Onderwijs kunnen zo toch een lezing met een auteur van de longlist organiseren met steun van Literatuur Vlaanderen.

Governance en middelen

 + € 200.000

Voor het beheer en de uitreiking van de Boon, waaronder de aanstelling van de onafhankelijke vakjury's, werd de vzw Vlaamse Literatuurprijs opgericht. De vzw bestaat uit vertegenwoordigers van de Vlaamse Auteursvereniging (VAV), de Groep Algemene Uitgevers (GAU), Boekhandels Vlaanderen, Iedereen Leest, het Overleg Literaire Organisaties (OLO), de bibliotheken via VVBAD, het BoekenOverleg en Literatuur Vlaanderen (secretariaat, zonder stemrecht).

In 2022 ontving Literatuur Vlaanderen een subsidie van € 680.000 voor de organisatie van 4 edities van de Boon, van 2022 tot en met 2025. Literatuur Vlaanderen maakte voor elke editie € 170.000 euro aan de vzw Vlaamse Literatuurprijs over. Daarnaast zorgen medewerkers van Literatuur Vlaanderen voor de begeleiding van de vakjury's, het beheer van de vzw,

de opvolging van de bestuursagenda, de afspraken met alle partners (gaststad, mediapartners, cultuurfondsen) en de uitbouw van het fonds Vrienden van de Boon. De initiële inschatting van 0,2 VTE op jaarbasis was van meet af aan een onderschatting en is door het succes van de Boon en de uitbouw van initiatieven zoals het opgestarte vriendenfonds niet meer realistisch. De werkelijke inspanning ligt zo'n 7 maal hoger: rond 1,4 VTE. Daar zijn we uiteraard blij mee. De Boon heeft de verhoopde impact en dat is een goede zaak voor het hele letterenveld.

Literatuur Vlaanderen vraagt een structurele toevoeging van € 200.000 aan haar dotatie voor de jaarlijkse organisatie van de Boon vanaf 2026.

De organisatie van een derde Boonprijs houdt minimum een extra ondersteuning in van € 80.000 per jaar, te weten het geld voor de winnaar (€ 50.000), het geld voor de 4 niet-winnende shortlistauteurs (4 keer € 2.500), het honorarium voor de juryleden (6 keer € 2.500) en de publieksprijs (€ 5.000).

Boektopia

BOEKTOPIA

Het wegvallen van de boekenbeurs in Antwerpen en haar organisator Boek.be midden 2021 zorgde voor een vacuüm qua landelijke promotie van het boek. Het BoekenOverleg gaf in maart 2021 op vraag van de toenmalige minister van Cultuur een eerste advies met de noodzakelijke elementen om de toekomst van een jaarlijks moment van collectieve aandacht voor het boek te waarborgen. Het was een moeizaam proces,

maar uiteindelijk vonden in maart 2023 alle stakeholders uit het letterenveld zich in een gezamenlijke visie rond Boektopia, een jaarlijkse campagne rond boeken en lezen, vanaf de start van de herfstvakantie tot eind november.

Zoals in maart elk jaar de focus op kinder- en jeugdboeken ligt (met de Jeugdboekenmaand), gaat het in november om *alle* boeken. Vaste ingrediënten zijn: een boeken- en belevingsbeurs, een generieke boeken-campagne, de Voorleesweek, nationale media-aandacht en publieksgerichte auteursontmoetingen in heel Vlaanderen. Boektopia is dus niet alleen een beurs (in Kortrijk of waar dan ook). Boektopia werpt sinds 2023 een maand lang een veelkleurige spot op auteurs, boeken en lezen in al haar vormen. Alle kernspelers uit het letterenveld zijn daarbij betrokken. De Vlaamse Regering steunt Boektopia met een bedrag van € 570.000 per jaar via een subsidie aan Literatuur Vlaanderen.

Het boekenvak staat voor een aantal grote uitdagingen waarvan de 2 belangrijkste zijn: een algemeen dalende boekenverkoop (nog zorgwekkender gezien de sterke daling voor Nederlandstalige boeken) en een zich steeds sterker doorzettende ontleding. Die fenomenen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en vragen dus ook een gezamenlijke aanpak. Boektopia bewees de afgelopen 2 edities (2023 en 2024) dat het loont om met alle partners uit het letterenveld aan een zeel te trekken.

Enkele vaststellingen:

- De belevingsbeurs in Kortrijk kent een groeiend aantal bezoekers. In 2024 bezochten 53.600 bezoekers de beurs of 14% meer dan de editie in 2023.
- Het aantal verkochte boeken op de beurs stijgt. In 2024 werden 120.000 boeken verkocht of 24% meer dan in 2023. Het aandeel kinderboeken van de boekenverkoop op de beurs is groter dan het reguliere marktaandeel: 29,0% ten opzichte van 24,7%.
- De nationale media-aandacht is aanzienlijk. VRT zendt live uit vanop de beurs en zet de hele maand november boeken en auteurs in de kijker. Ook andere media geven veel aandacht aan boeken en auteurs.
- Met Boektopia Op Toer in 2024 is de zichtbaarheid van literaire evenementen in heel Vlaanderen toegenomen. Antwerpen, Leuven, Genk en Hasselt organiseerden samen met de literaire werkgroep van Boektopia zo'n 20 voorstellingen met ongeveer 60 auteurs. In 2025 werken die steden opnieuw mee, en 3 nieuwe. Op die manier werkt Boektopia gestaag aan een sterke aanwezigheid in heel Vlaanderen.
- De generieke boekencampagne heeft een meetbaar positief effect op de boekenverkoop in Vlaamse boekhandels. De boekencheques van € 10 versterken de traditioneel sterkere verkoop van boeken in november en december.

Boektopia

Boektopia

- In 2023 genereerde de Vlaamse boekenmarkt een totale omzet van € 234,06 miljoen en vergeleken met 2022 is dat een stijging van 10,2%. De afzet bedroeg 14,13 miljoen exemplaren, een stijging van 2,9%. Vlaanderen is daarmee de enige regio van de ons omringende landen die over het hele jaar 2023 een groei van het aantal verkochte boeken mocht noteren. 2024 kende minder bestsellers en was een moeilijker jaar voor de boekenverkoop. Maar ook hier steeg in november de omzet (+3,45%) en in december zowel de omzet (+2,64%) als de afzet (+0,79%) ten opzichte van vorig jaar. Finaal werd de afzetdaling over het hele jaar 2024 daardoor nog gereduceerd tot -2,15% en de omzetsdaling tot -0,68%.
- Het flankerend leesbevorderingsluik krijgt invulling door het verder verweven van de Voorleesweek met de Boektopia-campagne en de actieve participatie van iedereen Leest aan het boekenfestival op Kortrijk Xpo met een infostand op de kinder- en jeugdsectie en de uitbating van de Voorleesstand. Door de Voorleesweek intensief te koppelen aan Boektopia duurt de zichtbaarheid van de campagne veel langer en krijgt het voorlezen meer aandacht, zowel op het festival en de beursvloer als daarbuiten. Hoe meer mensen worden aangezet om voor te lezen, hoe meer impact wordt gegenereerd op het (langetermijn)doel van leesbevordering.

Toen Bib Genk de kans kreeg om Boektopia op Toer naar Limburg te halen, zijn we meteen met onze collega's van Bibliotheek Hasselt Limburg aan tafel gaan zitten. Dankzij onder meer Literatuur Vlaanderen konden we een mooi programma samenstellen in Hasselt en Genk, met gevestigde waarden en lokaal Limburgs talent. Dat smaakt naar meer. In 2025 zal Boektopia op Toer opnieuw neerstrijken in Limburg. Deze keer ook met de medewerking van onze lokale boekhandels en C-mine cultuurcentrum.

Viviane Dirckx
Bibliotheek Genk
© Bob Van Mol

Enkele toekomstperspectieven:

- In 2025 zal de belevingsbeurs opnieuw in Kortrijk plaatsvinden. Voor 2026 zijn er nog geen finale afspraken. In het bestuursakkoord van stad Antwerpen staat dat “Antwerpen klaarstaat om opnieuw een groots boekenevenement te ontvangen.” De bezoekerscijfers van Boektopia leren dat meer dan 83% afkomstig is uit West- en Oost-Vlaanderen. Een meer centrale ligging van de beurs biedt wellicht perspectieven. Anderzijds is de piste om de beurs beurtelings in Antwerpen en Kortrijk te organiseren het onderzoeken waard.
- Het aandeel aan Nederlandstalige literatuur en poëzie kan zowel in aanbod als presentatie nog verbeterd worden. Een sterkere deelname van met name Nederlandse uitgeverijen, bij wie Boektopia soms nog te onbekend is, kan daar mee het verschil maken.
- De link van de belevingsbeurs met onderwijs kan nog worden versterkt door onder andere een uitbreiding van het inhoudelijk programma voor leerkrachten.
- De belevingsbeurs wil ook een plek zijn waar het vak samenkomt. Auteurs, vertalers, uitgevers, bibliotheken, literaire organisaties zouden er kennis kunnen delen en uitdagingen bespreken. Er is groeipotentieel om van de beurs opnieuw een belangrijk B2B-moment te maken. Zo zouden er pitchmomenten aan uitgeverijen, filmmakers en gameontwikkelaars kunnen worden georganiseerd.

Boektopia

- De uitbouw van Boektopia Op Toer is een belangrijk aandachtspunt. Literatuur Vlaanderen wil werken aan een November Boekenmaand in alle steden en gemeenten, naar het voorbeeld van de Jeugdboekenmaand, die elk jaar in maart tal van bibliotheken, scholen, kinderopvangcentra en middenveldorganisaties in actiemodus brengt. In 2024 namen 4 steden deel aan Boektopia Op Toer. In 2025 worden dat er allicht 6 of 7. Nog andere steden geven aan vanaf 2026 ook op de kar te willen springen. De uitbouw is alvast in gang gezet. Belangrijk daarbij is dat de deelnemende steden en hun cultuurinstellingen ook zelf een financiële bijdrage leveren aan het literaire programma, naast de lokale communicatie en logistiek.

- Het kwaliteitslabel van de Voorleesweek versterkt het Boektopia-verhaal inhoudelijk. Omgekeerd is het grotere Boektopia-verhaal een hefboom om de Voorleesweek tot een groter bereik en zichtbaarheid te brengen, een bereik dat verder reikt dan scholen, bibliotheken en kinderopvang, traditioneel de sterkhouders van de leesbevorderingscampagne. Iedereen Leest wil inzetten op acties die uitgroeien tot structurele partnerschappen met organisaties in zorg- en welzijnscontexten. Zo wordt een opschaling van het aanbod met meer auteursontmoetingen mogelijk. Daarnaast worden individuele burgers geappelleerd aan de mogelijkheden om zich als voorleesvrijwilliger te engageren bij bibliotheken, kinderopvang, woonzorgcentra en (buiten)schoolcontexten. Hun deskundigheid en vertrouwen wordt aangescherpt via het vormingsaanbod van de Iedereen Leest Academie. Die pijler heeft recent vaste voet aan grond gekregen en wordt vanaf nu actief ingezet, zowel voor de individuele voorlezers als voor organisaties die met voorleesvrijwilligers werken. Het versterken en uitbreiden van de Voorleesweek naar andere dan de traditionele sectoren versterkt het streven van Boektopia en omgekeerd.

Boektopia

KENNISKNOOPPUNT

Om een adequaat, informatiegedreven beleid te kunnen maken en evalueren, zijn er nieuwe inzichten nodig die vandaag de dag ontbreken. Discussies verzanden bij gebrek aan gedeelde data en we missen de (markt)analyses die ons verder kunnen brengen. Nochtans bezitten verschillende spelers in het veld gegevens die, eenmaal gecombineerd, kunnen leiden tot waardevolle inzichten. In de schoot van het BoekenOverleg willen we een kennisknooppunt oprichten dat de beschikbare data in de sector verzamelt en ontsluit, én nieuwe relevante, datagebaseerde inzichten ontwikkelt.

Sinds januari 2025 voert Literatuur Vlaanderen gesprekken met mogelijk relevante partners voor het kennisknooppunt. De gesprekken gaan over de gewenste inhoudelijke werking van het kennisknooppunt, maar ook over de structuren en processen die worden gebruikt om tot besluitvorming en samenwerking binnen het netwerk te komen. Momenteel brengen we de verschillende schakels van de literaire waardeketen in kaart met de focus op de delen waar we vandaag belangrijke data ontbreken. Zo is het tekenend dat de meest recente data over het koop-, leen- en leesgedrag van de Vlaamse consument dateren van 2011. Intussen zijn we bijna 15 jaar verder en is de letterenwereld op vele terreinen fundamenteel gewijzigd.

Er is nog wat meer tijd nodig om een kwalitatief en onderbouwd voorstel op tafel leggen, inclusief benodigd budget, waardoor deze nood buiten het bestek van dit plan valt. We komen hier graag op terug van zodra deze oefening is afgerond zodat we samen met de Vlaamse Regering en alle betrokken partners gerichte stappen kunnen zetten richting een sterkere boekensector. zodat we samen met de Vlaamse Regering en alle partners gerichte stappen kunnen zetten richting een sterkere boekensector.

6. Over Literatuur Vlaanderen

Op 25 juni 2025 viert Literatuur Vlaanderen haar 25ste verjaardag. De jaarlijkse nieuwjaarsreceptie, voor vele spelers uit het letterenveld een vaste waarde om elkaar te ontmoeten en bij te praten, is voor deze gelegenheid verplaatst naar de start van de zomer.

Het Vlaams Fonds voor de Letteren begon een kwarteeuw geleden als een Vlaamse openbare instelling sui generis aan zijn opdracht. Het in het Vlaams Parlement unaniem goedgekeurd oprichtingsdecreet omschreef die opdracht als 'de Nederlandstalige letteren en de vertaling in en uit het Nederlands van literair werk in de brede zin van het woord te ondersteunen en de sociaal-economische positie van auteurs en vertalers te verbeteren.'

Wat begon als een louter subsidieorgaan met 6 adviescommissies en 2 werkgroepen (buitenlandbeleid en strips) is vandaag uitgegroeid tot een aanjager van kwaliteit, diversiteit, talent en vernieuwing in het snel wijzigend ecosysteem van de letteren. Op 25 jaar tijd heeft Literatuur Vlaanderen een stevige en betrouwbare reputatie opgebouwd. Een sterk team zorgt voor een efficiënt en klantgericht proces van financiële ondersteuning voor auteurs, vertalers, uitgevers en organisatoren, en is daarnaast meer dan ooit een verbinder die werkt aan een geïntegreerd letterenbeleid.

ORGANISATIE

Het succes van Literatuur Vlaanderen wordt in de eerste plaats bepaald door de expertise en de betrokkenheid van haar medewerkers. Het team tekent het beleid uit en volgt dossiers en projecten op. Het kan daarbij rekenen op ondersteuning van de verschillende adviescommissies, het Beslissingscollege, de Beroepscommissie en de raad van bestuur.

Al die mensen zorgen ervoor dat Literatuur Vlaanderen vandaag sterk staat. Om de talenten in het team efficiënt en doeltreffend te blijven inzetten werken we momenteel aan een herverdeling van de takenpakketten van de medewerkers. Daarnaast blijven we investeren in expertise uit de sector in onze adviescommissies. Ten slotte creëren we een veilige werkomgeving voor het team en iedereen met wie we via onze werking in aanraking komen.

Personeel

Literatuur Vlaanderen werkt vandaag met een team van 26 medewerkers: gemiddeld 22,9 VTE of 17,6% van de dotatie over de gehele beleidsperiode. Het team heeft in de afgelopen 5 jaar bewezen dat het met een beperkte ploeg een enorme hoeveelheid werk kan verzetten. Er zijn heel wat beleidsdomeinen verder ontwikkeld zonder dat het personeelsbestand telkens werd uitgebreid: talentontwikkelingstrajecten en -beurzen, een gastlandschap op de

Team Literatuur Vlaanderen

Leipziger Buchmesse, Boektopia, de Boonprijzen, een verschuiving van een inclusiebeleid in een charter naar de praktijk met Elk verhaal telt, het opzetten van 50 auteursresidenties in het technisch en beroepsonderwijs gedurende twee schooljaren en nog tal van andere extra beleidsprojecten.

 + € 65.000

Daarnaast werd Hotel Dumont opgeleverd, zodat in mei 2023 Literatuur Vlaanderen en Iedereen Leest naar een gemeenschappelijk Huis van de Letteren konden verhuizen, een opdracht van de Vlaamse

regering die na meer dan 10 jaar werd volbracht. Die nieuwe situatie bracht een nieuwe personeelsinvulling met specifieke expertise met zich mee: een onthaalverantwoordelijke die instaat voor het gebouwbeheer en de functie van preventieadviseur opneemt (verplicht voor een organisatie met meer dan 20 medewerkers). Die functie zit in het totale VTE-getal vevat.

Ook de plannen en ambities voor de komende beleidsperiode willen we met de huidige ploeg verwezenlijken. Een herverdeling van de taken (naast enkele andere efficiëntie-oefeningen) zorgen daarvoor. Het investeren in en behouden van gemotiveerde collega's is essentieel om de kwaliteit en continuïteit van ons werk te waarborgen. Literatuur Vlaanderen is een organisatie waar mensen graag blijven werken. Er is veel ervaring in huis. Meer dan 2/3de van het personeel werkt langer dan 5 jaar bij Literatuur Vlaanderen, 1/3de zelfs langer dan 10 jaar. Een beperkte extra investering in de loonkosten is een noodzakelijke stap om de ambities waar te maken met hetzelfde kleine, maar uiterst performante team.

We vragen € 65.000, de loonkost van 1 VTE, wat ons in staat stelt om ook in de nieuwe beleidsperiode met hetzelfde team te kunnen blijven werken.

Vandaag is immers één medewerker in dienst via een tijdelijke overeenkomst die eind 2025 afloopt. Deze medewerker wordt nu betaald uit onze financiële reserves. Die zullen eind 2025 uitgeput zijn.

Ik neem telkens met plezier een mandaat op.
Ik zie het als een kans om na te denken over wat
literatuur fundamenteel is en om samen te werken
met gedreven, competente mensen.
Dat is inspirerend.

Jan Stuyck
voorzitter Beslissingscollege
2021 - 2024

Adviescommissie non-fictie 2019 © Bob Van Mol

Commissies

Voor inhoudelijk advies over subsidieaanvragen, projectvoorstellen en beoordelingsprocedures rekent Literatuur Vlaanderen op adviescommissies. Daarin zitten 5 tot 7 experts in een bepaald thema of genre die elk vanuit een andere blik en ervaring de dossiers beoordelen. Commissieleden hebben een mandaat van 4 jaar. Via het advies van die diverse en dynamische poule van experts zorgen we voor een onafhankelijke, intersubjectieve beoordeling die garandeert dat aanvragers op een faire manier beoordeeld worden. Daarnaast geven de commissieleden vanuit hun expertise advies over de beoordelingsprocedures en het algemene beleid van Literatuur Vlaanderen. We noemen de adviescommissies ook wel het hart van de werking van Literatuur Vlaanderen. Zonder die experts zou een van onze kerntaken – het evenwichtig en

transparant toekennen van financiële steun – onmogelijk worden. Naast de bescheiden vergoeding die commissieleden voor hun werk ontvangen, probeert Literatuur Vlaanderen op andere manieren experts te motiveren om een engagement als commissielid op te nemen. Het team organiseert bijvoorbeeld denk- of opleidingsdagen om commissieleden te betrekken en te inspireren rond bepaalde thema's.

Welzijn in de eigen organisatie

Een team dat zich gehoord, begrepen, gezien en gewaardeerd voelt, vormt de basis voor een positieve werkomgeving waarin medewerkers hun volledige potentieel kunnen benutten. Het creëren van een inclusief en veilig klimaat is niet alleen belangrijk voor het welzijn van onze mensen, maar ook voor het behalen van betere resultaten. Wanneer medewerkers zich gesteund voelen en hun ideeën en bijdragen serieus worden genomen, leidt dat tot meer betrokkenheid, samenwerking en innovatie. We leggen daarom de focus op het verder versterken van dit fundament in onze organisatie.

In 2022 ging Literatuur Vlaanderen in gesprek met organisaties zoals de Buren en de Vlaamse Auteursvereniging over wat we kunnen doen voor onze sector rond grensoverschrijdend gedrag. In samenwerking met het Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag (voorheen bekend als de Genderkamer) en het Sociaal Fonds voor

Podiumkunsten hebben we eerst gewerkt aan ons intern beleid rond grensoverschrijdend gedrag. De eerste stap: een gedragen gedragscode opstellen. In 2023 schreven we samen met en voor het hele team zo'n gedragscode uit. Die tekst is opgenomen in het welkomstpakket voor nieuwe collega's en is raadpleegbaar via het intranet van Literatuur Vlaanderen. In ons kantoor hangen ook posters met daarop een QR-code naar de gedragscode.

Daarnaast volgde een medewerker de opleiding tot vertrouwenspersoon bij Mediarte. Ze is het eerste aanspreekpunt voor collega's met vragen over psychosociale risico's, zoals stress, burn-out en ongewenst gedrag. Informatie over hoe de medewerkers haar als vertrouwenspersoon kunnen bereiken en wat ze voor hen kan betekenen, is te vinden in het welkomstpakket voor nieuwe medewerkers, op het intranet van Literatuur Vlaanderen en op de posters in Hotel Dumont.

In 2024 zetten we de volgende stap en benaderden we auteurs, vertalers, commissieleden, stagiairs en andere betrokkenen met wie we intensief samenwerken. We vroegen hen om feedback te geven op de gedragscode, deden enkele aanpassingen en verspreidden de geüpdatete versie. De gedragscode is een levend document dat we geregeld blijven aanpassen, bijvoorbeeld tijdens onze inspiratiedagen met het team.

Welzijn in het literaire veld

In de komende beleidsperiode willen we onze opgedane ervaring en kennis verder inzetten om grensoverschrijdend gedrag in de brede sector aan te kaarten (naast het eerder gepubliceerde stappenplan rond beleid rond grensoverschrijdend gedrag). Literatuur Vlaanderen maakt daarvoor deel uit van een werkgroep van het BoekenOverleg, samen met de Vlaamse Auteursvereniging en het Overleg Literaire Organisatoren. Sommige problemen die we aanpakken zijn sectoroverstijgend en gelden voor de brede culturele sector. Daarvoor kunnen we rekenen op ondersteuning en financiële middelen van de stuurgroep grensoverschrijdend gedrag van het departement Cultuur, Jeugd en Media. Verder stelt de werkgroep vast dat sommige problemen eigen zijn aan de sector. Literaire makers zijn – in tegenstelling tot individuele kunstenaars in andere sectoren – zelden in dienst bij een organisatie en kunnen daarom niet aankloppen bij een vertrouwenspersoon. **De literaire sector heeft dan ook nood aan een of twee centrale AanspreekPunten Integriteit (API's), zonder professionele banden met organisaties of instellingen, die de sector van binnenuit kennen.** Naast het (blijvend) opleiden van die API's, moet er natuurlijk ook voorzien worden in een vergoeding voor hun werk. Literatuur Vlaanderen en het BoekenOverleg pleiten ervoor dat er bij het opmaken van een actieplan vanaf 2026 ook rekening gehouden wordt met die specifieke situatie.

INFORMATIEBEHEER EN DIGITALISERING

Bibliotheek

Literatuur Vlaanderen beheert een vakbibliotheek van enkele duizenden boeken: titels gelinkt aan subsidieaanvragen van auteurs, vertalers of uitgeverijen, titels om internationaal te promoten, titels ingezonden voor de Boon Literatuurprijs. Tot nu toe werden die boeken beheerd in enkele Excelbestanden. Er is nood om te investeren in een meer professionele oplossing voor bibliotheekbeheer. Na de verhuizing delen we onze bibliotheekruimte immers met Iedereen Leest. Daarnaast hebben we na 25 jaar zo veel boeken verzameld dat een zinvol afvloei-beleid zich opdringt. Het beter beheren van al die boeken moet dat mogelijk maken.

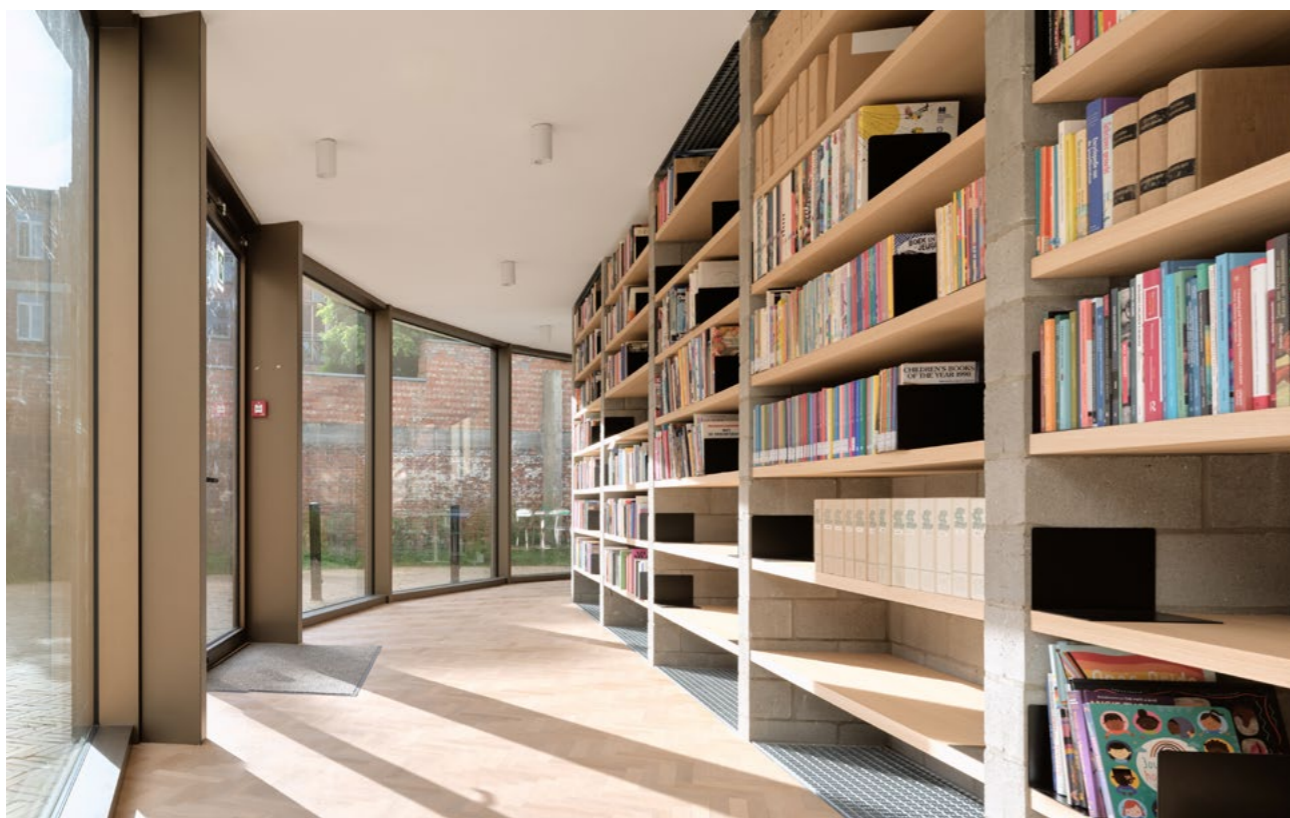
Archief

Literatuur Vlaanderen heeft een enorme stapel interessant archief opgebouwd: van literaire plannen van onze grootste auteurs en boeken in wording tot het reilen en zeilen van literaire organisaties en tijdschriften. In samenwerking met het Letterenhuis zorgden we de afgelopen beleidsperiode voor een gefaseerde overdracht van het fysieke archief van Literatuur Vlaanderen (na afloop van de maximale bewaartermijn en de correcte registratie van de series in het Serieregister). In de komende beleidsperiode werken we een strategie uit om ook onze digitale informatiestromen gericht en georganiseerd te archiveren.

Ook voor het Letterenhuis was de omvang van het archief van Literatuur Vlaanderen even slikken. We zijn dan ook bijzonder blij met de goede samenwerking om die overdracht tot een goed einde te brengen. Door onze gezamenlijke inspanningen is bewaring en ontsluiting van dat unieke bronnenmateriaal gegarandeerd.

Eline de Lepeleire
Letterenhuis

Bibliotheek Hotel Dumont © Dieter Van Caneghem

Digitalisering

Voor de start van de huidige beleidsperiode werkte elke collega nog zo goed als elke dag op kantoor. Subsidiedossiers werden soms nog op papier binnengebracht en alle subsidiebesluiten werden met de post verzonden. De coronacrisis zorgde voor een versnelde digitalisering van een heel aantal van onze processen. Waar dat toen van de ene op de andere dag moest gebeuren, hebben we nu voldoende tijd gehad om na te denken over hoe we zo optimaal en efficiënt mogelijk digitaal kunnen (samen)werken.

Een eerste stap was het efficiënt gebruikmaken van onze Microsoft 365-licentie. We lieten ons begeleiden door een extern bureau met de focus op concrete handvatten om onze werkprocessen gestroomlijnd te integreren met de verschillende digitale tools. Daarnaast verhuisden we al onze digitale bestanden van onze fysieke server naar een cloud-omgeving (SharePoint).

We investeerden daarnaast in een wervende en gebruiksvriendelijke website voor auteurslezingen. Organisatoren die een auteur willen uitnodigen voor een lezing kunnen nu op www.auteurslezingen.be eenvoudig inspiratie opdoen, contact opnemen met een auteur en een aanvraag indienen. We bouwden functionaliteiten in om specifieke doelgroepen (met name het onderwijs) te inspireren en aan te moedigen om meer auteurs uit te nodigen. Een uitdaging in de komende beleidsperiode is een doorontwikkeling van

het webplatform als gevolg van een btw-hervorming en de verplichting tot elektronische facturatie, zodat auteurs nog steeds op een eenvoudige manier uitbetaald kunnen blijven worden.

In deze beleidsperiode zetten we de eerste stappen om de rest van onze data-architectuur te herdenken. De digitale infrastructuur van Literatuur Vlaanderen is verouderd. Gesprekken met diverse experts binnen en buiten het literaire veld rond digitalisering en informatie-beheer leerden ons dat het belangrijk is om het moment aan te grijpen voor een grondige herdenking van onze digitale infrastructuur en met een schone lei te starten.

Literatuur Vlaanderen heeft vandaag (naast het Officepakket) alleen een verouderde database (meer dan 10 jaar oud) en een online applicatie voor boekhouding en betalingen. De organisatie heeft nog geen CRM-systeem (ook al moet ze duizenden contacten beheren) en heeft amper integraties tussen de verschillende applicaties. Samen met iO (die o.a. het virtuele museum FAAM voor de Vlaamse overheid ontwikkelden) werkten we een plan uit om in de komende beleidsperiode stapsgewijs en gericht een digitale transformatie op te zetten.

Een van de eerste investeringen om onze digitale architectuur toekomstbestendig te maken, is *middleware*. Op die manier blijft Literatuur Vlaanderen de beheerder van eigen data en is de organisatie niet afhankelijk van specifieke software. Vervolgens gaan

we na welke softwareprogramma's onze bedrijfsprocessen het beste ondersteunen om ze vervolgens met de middleware te verbinden. Middleware is met andere woorden de systeemsoftware die de informatie-uitwisseling regelt tussen Literatuur Vlaanderen en haar contacten: subsidieaanvragers, partners, leveranciers, enzovoort.

DIGITALE EFFICIËNTIE BIJ INTERNATIONALE PROMOTIE

Collega's die Vlaamse literatuur in het buitenland promoten, zijn na afloop van een beurs wekenlang bezig met de administratieve opvolging ervan. Elke uitgever waarmee een collega in gesprek ging, ontvangt na afloop een persoonlijke mail waarin de boeken worden aangehaald waarin die uitgever geïnteresseerd is, inclusief links naar informatiepagina's op onze website en pdf's met fragmentvertalingen of manuscripten. Dat gebeurt allemaal handmatig, terwijl dat proces erg lijkt op een klassieke salesfunnel die in veel CRM-systemen geautomatiseerd kan verlopen. Daar ligt dus een enorme tijds- en efficiëntiewinst.

In de toekomst zien we ook belangrijke kansen om AI in onze digitale architectuur te integreren. Waar er hier en daar al voorzichtig met enkele tools geëxperimenteerd wordt, is het zaak om, wanneer onze data-architectuur goed zit, ook de juiste keuzes te maken in AI-tools. Daarbij kijken we bijvoorbeeld naar Microsoft Copilot, dat met interne bedrijfsgegevens aan de slag kan gaan zonder dat data onbeschermd op het internet wordt vrijgegeven.

Literatuur Vlaanderen wil haar bedrijfsprocessen en dienstverlening transformeren met relevante digitale oplossingen. Een nieuwe digitale architectuur moet enerzijds interne bedrijfsprocessen stroomlijnen, vereenvoudigen en automatiseren, en anderzijds een klantgerichte en toegankelijke dienstverlening voor onze doelgroepen voorzien. **Een digitale transformatie moet ervoor zorgen dat Literatuur Vlaanderen een slagkrachtige rol kan spelen in het literaire veld en haar rol als subsidiegever, verbinder en ambassadeur volledig kan waarmaken.**

We schatten in dat het volledige transformatietraject (inclusief een nieuwe architectuur en facelift van onze verouderde websites literatuurvlaanderen.be en flandersliterature.be) in totaal € 240.000 zal kosten. Een deel daarvan hebben we nog staan op de balans. **Met daarnaast een investering van ongeveer € 40.000 per jaar moeten we tegen het einde van de komende beleidsperiode klaar zijn voor een duurzame, innovatieve digitale toekomst.**

 + € 40.000

COMMUNICATIE

De inspanningen op het vlak van communicatie van de afgelopen decennia hebben ervoor gezorgd dat er vandaag veel bouwstenen aanwezig zijn voor de uitvoer van een strategisch communicatiebeleid, met als vier belangrijkste doelstellingen:

1. *Brand awareness* creëren: de doelgroep kent (*awareness*) en herkent (*branding*) Literatuur Vlaanderen.
2. Informeren: de doelgroep ontvangt toegankelijke en transparante informatie over de kernwerking van Literatuur Vlaanderen, bijvoorbeeld een subsidieregeling en de bijbehorende deadlines, maar ook over andere aspecten gerelateerd aan het boekenvak, bijvoorbeeld beleid (*thought expert*).
3. Inspireren & activeren: de doelgroep laat zich inspireren en activeren door onze content, tips en best practices (kennisdeling).
4. Verbinden: de doelgroep vertrouwt Literatuur Vlaanderen, voelt zich verbonden met Literatuur Vlaanderen en met andere spelers uit het boekenvak (ecosysteemgedachte).

De inspanningen van de voorbije jaren hebben een duidelijk effect gesorteerd op de werking van Literatuur Vlaanderen en de algemene bekendheid in de sector. Het aantal aanvragen voor subsidies en het aantal aanmeldingen voor adviesgesprekken (bijvoorbeeld adviesgesprekken leesbevordering) neemt elk

jaar toe, gerichte communicatieacties zijn daarvoor aantoonbaar een rechtstreekse aanjager.

In 2024 ontwikkelden we een integrale communicatiestrategie die alle bestaande bouwstenen en elementen uit het instrumentarium van Literatuur Vlaanderen – website, nieuwsbrief, huisstijl, contentplan – samenbrengt. Aangevuld met nieuwe elementen vormt dat een coherent geheel dat richting geeft aan een efficiënt communicatiebeleid dat een steeds groter bereik kent (zie infografiek op de volgende pagina).

De communicatiestrategie wordt jaarlijks bijgewerkt en beschrijft:

- de waardepropositie en positionering;
- de merkenarchitectuur;
- doelgroepen en doelstellingen;
- analyse en evaluatie;
- interne communicatie;
- de tactische communicatiemix (communicatie- en meetinstrumenten, processen, methodes);
- opportuniteiten en concrete projecten voor de komende jaren.

De komende jaren willen we die strategie uitvoeren, evalueren en bijsturen waar nodig. Een duidelijke strategie en grondige evaluatie zorgen ervoor dat het communicatieteam elk jaar een duidelijk contentplan kan uittekenen, wat de efficiëntie ten goede komt. Die proactieve reflex creëert ruimte om eventuele ad

hoc-vragen op te vangen en om specifieke communicatie-uitdagingen en -opportuniteiten met de nodige aandacht te kunnen uitwerken, bijvoorbeeld het uitbouwen van Elk verhaal telt of het in de markt zetten van het merk Auteurslezingen. Voor communicatie zetten we de beschikbare middelen strategisch en doordacht in om de doelstellingen te bereiken zoals geformuleerd in de integrale communicatiestrategie. In plaats van te vragen om méér middelen, zullen we met andere woorden door ons efficiënt intern te organiseren de bestaande middelen optimaal inzetten in functie van een maximaal rendement, rekening houdend met de communicatie-analyse van de voorgaande jaren. Waar relevant werken we samen met spelers uit het veld om onze boodschap mee uit te dragen. Op die manier kunnen we met een klein communicatieteam van 2,4 VTE de ambitieuze communicatiestrategie toch optimaal en effectief uitvoeren.

Wanneer ook de nieuwe digitale architectuur wordt geïmplementeerd (en met name een performant CRM-systeem), zullen ook de websites van Literatuur Vlaanderen en Flanders Literature daar goed mee moeten communiceren en data uitwisselen. Op dit moment zijn de databanken die verbonden zijn met deze websites ondoorzichtig en niet gebruiksvriendelijk. De focus bij een komende heraanbesteding ligt op de vlotte informatiedoorstroom van website naar CRM en omgekeerd, en op een kwalitatieve en betaalbare service.

SOCIALE MEDIA

FACEBOOK

Aantal volgers
op 01/01/2024

Aantal volgers
op 01/01/2025

5643 **5922** ↑ +5%

5900 **5960** ↑ +1%

1914 **2014** ↑ +5%

INSTAGRAM

Aantal volgers
op 01/01/2024

Aantal volgers
op 01/01/2025

3508 **4000** ↑ +14%

1869 **2055** ↑ +10%

963 **1320** ↑ +37%

LINKEDIN

Aantal volgers
op 01/01/2024

Aantal volgers
op 01/01/2025

2369 **3219** ↑ +36%

WEBSITES

Literatuur Vlaanderen beheert drie websites:

www.literatuurvlaanderen.be

www.flandersliterature.be

www.auteurslezingen.be

NIEUWSBRIEVEN

Aantal abonnees
op 01/01/2024

Aantal abonnees
op 01/01/2025

NADRUK **1255** **1788** ↑ +42%

3 nieuwsbrieven in 2024 | **60%** open rate

ACTUEEL **2396** **2867** ↑ +20%

8 nieuwsbrieven in 2024 | **48%** open rate

MET OPEN MOND **2846** **3175** ↑ +12%

12 nieuwsbrieven in 2024 | **46%** open rate

**FLANDERS LITERATURE
NEWSLETTER** **—** **382**

1 nieuwsbrief in 2024 | **48%** open rate

Hier is er het salon, de serre, het tuinpaviljoen, de zolder, de binnentuin in de open lucht. Veel ruimte voor dialoog, debat, discussie. Hotel Dumont is een ontmoetingsplek voor de sector met een warmtepomp die wisselvalligheden tegengaat, energie laat circuleren en ambitie oppompt. Werken aan een Boektopische toekomstwereld? Eén adres: Lange Leemstraat 57. De vruchtbare straatnaam kan geen toeval zijn.

uit de openingspeech van **Sylvie Dhaene** en **Paul Hermans**, directeurs van Iedereen Leest en Literatuur Vlaanderen

© Boris Vermeersch

INFRASTRUCTUUR

Meer dan 10 jaar na de officiële opdracht van de Vlaamse overheid om een semipubliek, herkenbaar Vlaams Huis van de Letteren op te richten, gingen Literatuur Vlaanderen en Iedereen Leest in mei 2023 eindelijk samenwonen in Hotel Dumont. Naast een inspirerende werkplek voor beide teams, zorgde de verhuizing ervoor dat we meer dan ooit in contact kunnen komen met andere spelers in de sector en onze respectievelijke doelgroepen. We kunnen een denkdag organiseren rond inclusie en diversiteit met bijna 100 deelnemers, we kunnen in gesprek gaan met auteurs die een werkbeurs willen aanvragen tijdens een van de Liever Live-sessies, Iedereen Leest kan bibliotheekmedewerkers ontvangen voor de Iedereen Leest Academie, enzovoort. Het nieuwe huis brengt mensen samen en biedt kansen voor het hele letterenveld.

Daar staat tegenover dat het best wat middelen en mensen kost om een levendig Huis van de Letteren open te houden en te onderhouden. We werven een nieuwe medewerker aan die het pand en de site beheert, het onthaal verzorgt en in contact staat met diverse leveranciers, onderhoudsfirma's en andere gebruikers van (vergader)ruimtes zoals eerder vermeld. Daarnaast is de som van de vaste kosten verbonden aan het pand aanzienlijk gestegen. De jaarlijkse erfpacht aan stad Antwerpen alleen al bedraagt zo'n € 160.000 per jaar: een 'marktconform

tarief' heet dat, wat bovendien onderworpen is aan de index dus jaarlijks stijgend. Tel daarbij de kosten van de verplichte verzekeringen, onroerende en roerende voorheffing, energie en water, onderhoud en herstellingen, onderhoudscontracten en keuringen, en het resultaat is dat de jaarlijkse huisvestigingskost meer dan verdubbeld is ten opzichte van het laatste jaar dat Literatuur Vlaanderen nog alleen haar kantoor in Berchem huurde (2022).

Dat neemt niet weg dat Hotel Dumont inhoudelijk een ongelooflijke meerwaarde oplevert. Voor geen geld van de wereld willen we die stap terugdraaien. Onze werkingsmiddelen zijn alleen niet voorzien op die kosten. **Om dat wel te kunnen doen, is er jaarlijks € 95.000 nodig.** Daarbij houden we nieuwe investeringen (die afgeschreven worden) buiten beschouwing.

 + € 95.000

Hotel Dumont © Dieter Van Caneghem

7. Financieel

BUDGETTAIRE MEERVRAAG

De tabel op de volgende pagina's is de budgettaire vertaling van dit meerjarenplan. Die synthese maakt een onderscheid tussen de middelen die nodig zijn voor de huidige werking (gebaseerd op cijfers van 2025) en de meervraag (voor het bereiken van de kruissnelheid in de volgende beleidsperiode ofwel de som van de aangegeven bedragen in de kantlijn van dit plan).

De meervraag bij subsidies en projecten is opgesplitst volgens de doelgroepen van Literatuur Vlaanderen (auteurs, vertalers, uitgevers en organisaties) en enkele speerpunten in de werking. De gevraagde middelen voor een nieuwe subsidielijn voor leesbevorderingsprojecten in bibliotheken (€ 850.000) staat apart vermeld.

De meervraag bij de werkingskosten omvat het kunnen voortwerken met een ervaren team, investeringen op het vlak van broodnodige digitalisering en databeheer en de extra kosten die verbonden zijn met de exploitatie van het nieuwe gebouw. Het totaal van de begrote werkingskosten bedraagt minder dan 25% van de totale gevraagde dotatie, wat fundamenteel minder is dan de 30% die vermeld staat in de lopende beheersovereenkomst

In 2025 bedraagt de dotatie van de Vlaamse overheid € 11.192.000. Daarnaast ontvangt Literatuur Vlaanderen in 2025 nog ongeveer € 210.000 andere inkomsten en wordt er nog € 800.000 euro aan inkomsten via organisatoren van auteurslezingen binnengehaald en doorbetaald aan auteurs. In 2025 kleurt de begroting van Literatuur Vlaanderen € 300.000 negatief. Dat kan eenmalig worden opgevangen door het gecumuleerd positief resultaat van de afgelopen 5 jaar, maar vanaf 2026 gaat Literatuur Vlaanderen bij een ongewijzigde dotatie onvermijdelijk naar een krimpscenario. Om de werking in de periode 2026-2030 te kunnen voortzetten en op kruissnelheid te brengen, zijn de gevraagde middelen voor de reguliere werking (€ 1.180.000) absoluut noodzakelijk.

De gevraagde dotatie staat helemaal onderaan vermeld. Het is de som van de huidige dotatie en de totale meervraag voor de nieuwe plannen.

Bijkomend vraagt Literatuur Vlaanderen om het loonaandeel van de door haar gesubsidieerde literaire organisaties mee te nemen bij de jaarlijkse indexeringen van de dotatie van Literatuur Vlaanderen. Dat betekent dat het loonaandeel wordt uitgebreid van 18% naar 41% van de dotatie.

2026

SUBSIDIES EN PROJECTEN	€ 10.338.000
huidige werking	€ 8.508.000
kruissnelheid	€ 1.830.000
auteurs	
werkbeurzen auteurs	€ 167.000
auteurslezingen	€ 30.000
Vlaamse Auteursvereniging	€ 35.000
vertalers	
projectbeurzen vertalers	€ 40.000
translation grants	€ 50.000
opleiding, omkadering en capaciteitsopbouw	€ 58.000
organisaties	indexering loonaandeel
talentontwikkeling	
versterking talentontwikkelingsinitiatieven	€ 55.000
Shakespeare is Dead voor theatertekst	€ 65.000
Elk Verhaal Telt - leesbevordering	
Iedereen Leest (Boekstart voor kleuters en Iedereen Leest Academie)	€ 225.000
projectsubsidie bibliotheken	€ 850.000
de wereld in	
uitbreiding focus Noordse landen	€ 55.000
letterenlandschapszorg	
organisatie Boon Literatuurprijs	€ 200.000
WERKINGSKOSTEN	€ 2.884.000
huidige werking	€ 2.684.000
kruissnelheid	€ 200.000
personeel	€ 65.000
digitalisering	€ 40.000
infrastructuur	€ 95.000
TOTAAL	€ 13.222.000
huidige werking	€ 11.192.000
kruissnelheid	€ 2.030.000
gevraagde extra middelen voor reguliere werking	€ 1.180.000
gevraagde extra middelen voor leesbevordering in bibliotheken	€ 850.000
totale gevraagde dotatie Vlaamse overheid	€ 13.222.000

Colofon

Literatuur Vlaanderen

Lange Leemstraat 57
2018 Antwerpen
+32 3 270 31 61

info@literatuurvlaanderen.be
www.literatuurvlaanderen.be

Verantwoordelijke uitgever en hoofdredacteur:

Paul Hermans, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen

Aan dit meerjarenplan werkten mee:

Adinda Aryanto, Esther de Gries, Rein Desmet, Lotte De Snijder,
Nanne de Viet, Lien Devos, Arman Erdil, Valérie El-Boubkari, Yannick Geens,
Paul Hermans, Lien Heselmans, Noa Heyndrickx, Stefanie Luppens,
Sandra Luyckx, Patrick Peeters, Lore Piers, Diego Rodriguez, Marieke Roels,
Lara Rogiers, Joris Smeets, Karen Thys, Roel Van Der Schueren,
Mies Van Dun, Lieselot Van Maldeghem en Elise Vanoosthuyse.

Vormgeving: Shtick

Overname van berichten is alleen toegelaten met bronvermelding.

Literatuur Vlaanderen kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele fouten en/of schade die voortvloeit, direct of indirect, uit het gebruik van deze informatie.

Wettelijk depot D/2025/9430/2

 **LITERATUUR
VLAANDEREN**

 Vlaanderen
verbeelding werkt